

Kestävyys- ja ympäristökasvatus keinona
jalkauttaa yritysten ekologisia
vastuullisuustavoitteita
- Case ympäristökoulu Polku

Heini Isosaari

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kestävyys- ja ympäristökasvatus keinona jalkauttaa yritysten ekologisia
vastuullisuustavoitteita - Case ympäristökoulu Polku

Heini Ilosaari
Kestävän kasvun johtaminen
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2024

Heini Isosaari

Kestävyys- ja ympäristökasvatus keinona jalkauttaa yritysten ekologisia vastuullisuustavoitteita - Case ympäristökoulu Polku

Vuosi 2024

Sivumäärä

100

Monien yritysten ekologisena vastuullisuustavoitteena on kestävä tulevaisuus, sen edistäminen laajemmin yhteiskunnassa tai kestävä tulevaisuuden turvaaminen tuleville sukupolville, joita myös kestävyys- ja ympäristökasvatuksella tavoitellaan. Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena oli kehittää Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskuksen ympäristökoulu Polun yritysyritysteistyötä tuomalla esiin uusia tapoja jalkauttaa yritysten ekologisia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Tarkoituksena oli osoittaa kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden yhtymäkohdat suhteessa vastuullisesti toimivien yritysten ekologisiin vastuullisuustavoitteisiin ja niihin perustuen luoda suuntaviivat molempia tahoja palvelevalle yhteistyölle.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakentuu kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteista ja pedagogista lähestymistavoista peruskouluasteella ja varhaiskasvatuksessa sekä vastuullisesta liiketoiminnasta ja yritysyritysteistyöstä. Tiedonhankinnassa käytettiin laadullisia puolistrukturoituja teemahaastatteluja, joilla saatiin tämän kehittämistyön kannalta oleellista laadullista tutkimusaineistoa. Sisällönanalyysimenetelmän avulla ja käsittekarttoja hyödyntäen muodostuivat tutkimustulosten yhteenvedo ja kehittämissuunnitelma.

Yhtenevät tavoitteet liittyivät ilmastonmuutoksen hillintään, paremman maailman luomiseen jälkipolville, kestävä kulutuksen ja kiertotalouden edistämiseen sekä luonnon monimuotoisuuden ja biodiversiteetin turvaamiseen eli YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin (SDG) 12, 13 ja 15. Vastuullisuustavoitteiden jalkauttaminen kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin voisi tapahtua yritysyritysteistyön kautta vaikuttamalla erityisesti ihmisten arvopohjaisiin asenteisiin, valintoihin ja toimintatapoihin, kuten osto- ja kulutuskäyttäytymiseen. Toisaalta toiminnassa on huomioitava lapset kohderyhmänä ja siihen liittyvät rajoitteet. Yhteistyön toivotaan linkittyvän vahvasti yrityksen ydinliiketoimintaan ja vastuullisuustavoitteisiin. Uusina yhteistyöideoina korostuivat pelillistäminen ja monistettavat virtuaaliset ideat, kuten virtuaalikerrokset. Toimintatavan mukanaan tuomaa iloa korostettiin, mikä linkittää lähestymistavan positiiviseen pedagogiikkaan.

Tuotoksena syntynyt viitekehys pyrkii luomaan suuntaviivat yhteistyölle ja vastaamaan kokonaisvaltaisesti toimeksiantajan tarpeisiin. Se ottaa huomioon toimivan yritysyritysteistyön edellytykset, konkreettiset yhteistyöehdotukset sekä pedagogiset lähestymistavat, jotka toimivat kestävyys- ja ympäristökasvatuksen ohjenuorina. Kolme viitekehysten teemat huomioivaa yhteistyöehdotusta, eli kestävää kuluttamista -koulutus, virtuaalinen yritysyritysteistyö ja puutarhanhoitokilpailu luotiin SDG-tavoitteiden 12, 13 ja 15 ympärille vastaamaan yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkautushaasteisiin.

Kehittämistyössä luotu viitekehys on sovellettavissa myös peruskoulujen, varhaiskasvatuksen ja päiväkotien yritysyritysteistyön kehittämisessä, sillä se huomioi lapset kohderyhmänä. Aiheen lähestyminen muista kestävä kehityksen osa-alueista, kuten sosiaalisesta kestävydestä käsin, toisi lisää näkökulmia yhteistyöhön. Jatkotutkimuksissa olisi mielekästä tarkastella kestävä kehityksen koulutuksen tavoitteita toisen asteen koulutuksessa tai yritysten vastuullisuustavoitteita toisenlaisilla aloilla, kuten rakennus- ja kiinteistöalalla.

Asiasanat: kestävyys- ja ympäristökasvatus, ekologinen yritysyritysteistyö

Heini Isosaari

Sustainability and Environmental Education as a Way to Implement Companies' Ecological Responsibility Goals - Case Environmental School Polku

Year 2024

Pages 100

The ecological responsibility goal of many companies is a sustainable future, its promotion in society more broadly, or securing a sustainable future for future generations, which is also pursued through sustainability and environmental education. The goal of this research and development work was to develop the business collaboration of Environmental school Polku which is a part of Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus, by bringing out new ways of implementing the ecological responsibility goals of companies through the means of sustainability and environmental education. The purpose was to show the convergence of the goals of sustainability and environmental education in relation to the ecological responsibility goals of responsibly operating companies and based on them to create guidelines for collaboration that serves both parties.

The theoretical reference framework of the thesis is built on the goals and pedagogical approaches of sustainability and environmental education in elementary school and early childhood education, as well as responsible business and business collaboration. Qualitative semi-structured thematic interviews were used in data acquisition, which obtained qualitative research material relevant to this development work. With the help of the content analysis method and using concept maps, a summary of the research results and a development plan were formed.

The converging goals were related to curbing climate change, creating a better world for future generations, promoting sustainable consumption and the circular economy, and safeguarding natural diversity and biodiversity, i.e. United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) 12, 13 and 15. Implementation of responsibility goals through sustainability and environmental education could take place through business collaboration, especially influencing people's value-based attitudes, choices and ways of operating, such as purchasing and consumption behaviour. This kind of activity must also take into consideration children as a target group and the restrictions related to them. It is hoped that the collaboration will be strongly linked to the company's core business and responsibility goals. Gamification and replicable virtual ideas, such as virtual tours, were highlighted as new co-operation ideas. The joy brought by the approach was emphasized, which connects it with positive pedagogy.

A resulted reference framework creates guidelines for collaboration and comprehensively responds to the client's needs by considering the prerequisites for functional business collaboration, concrete co-operation proposals, and pedagogical approaches that act as guidelines for sustainability and environmental education. Three collaboration proposals that take the themes of the reference framework into account, i.e. sustainable consumption training, a virtual company visit and a gardening competition, were created around SDG goals 12, 13 and 15 to meet the challenges of implementing the ecological responsibility goals of companies. The reference framework is applicable as well in improving business collaboration concerning elementary schools and early childhood education, as it consider children as a target group. Approaching the topic from other areas of sustainable development, such as social sustainability, would bring more perspectives to the collaboration.

Keywords: sustainability and environmental education, corporate environmental responsibility, business collaboration

Sisällys

1	Johdanto.....	8
2	Koulutustoimijat ja yritykset ekologisen vastuullisuuden edistäjinä	9
2.1	Kestävän kehityksen koulutus	10
2.1.1	Kestävyys- ja ympäristökasvatus käsitteenä	11
2.1.2	Transformatiivinen oppiminen.....	12
2.1.3	Ekososiaalinen sivistys	13
2.1.4	Osallisuus ja vaikuttaminen	14
2.1.5	Luontosuhteen vahvistaminen	15
2.1.6	Arktinen kestävyyskasvatus	17
2.1.7	Yhteenveto kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteista.....	18
2.2	Yritysvastuu	20
2.2.1	Uudistava liiketoiminta	20
2.2.2	Vastuullisuusraportointi	22
2.2.3	Katsaus eri toimialojen ekologisiin vastuullisuustavoitteisiin	24
2.2.4	Yhteinen arvopohja	27
2.2.5	Yritysyhteistyöverkostot.....	28
2.3	Yhtenevät tavoitteet aineistonhankinnan perustana.....	29
3	Kehittämisasetelma	31
3.1	Toimeksiantaja	33
3.2	Tutkimusongelma, tarkoitus ja tavoitteet.....	33
3.3	Viitekehys ja tutkimuksellinen näkökulma	34
3.4	Tutkimusaineiston kokoamisen menetelmät ja aineiston hallinta	34
3.5	Tutkimusaineiston analysoinnin menetelmät	36
3.6	Kehittämisen menetelmät	39
4	Tutkimustulokset	42
4.1	Vastuullisuustavoitteet	42
4.1.1	Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet	42
4.1.2	Yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet ja niiden jalkauttaminen	45
4.2	Yritysyhteistyö.....	53
4.2.1	Ympäristökoulu Polku yritysyhteistyön osapuolena	54
4.2.2	Vastuulliset yritykset yhteistyökumppaneina.....	57
4.2.3	Yritysyhteistyön haasteet ja toimivan yhteistyön edellytykset	64
4.3	Tutkimustulosten yhteenveto	68
4.4	Kehittämissuunnitelma	73
5	Johtopäätökset	82
6	Pohdinta	85

6.1	Kehittämisasetelman ja tulosten arviointi.....	86
6.2	Eettisten lähtökohtien ja luotettavuuden arviointi	88
6.3	Jatkokehittämisaiheet.....	91
	Lähteet.....	93
	Kuviot	96
	Taulukot	96
	Liitteet	97

1 Johdanto

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena on kehittää Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskuksen Ympäristökoulu Polun yritysysteistyötä tuomalla esiin uusia tapoja jalkauttaa yritysten ekologisia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Tarkoituksena on osoittaa kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden yhtymäkohdat suhteessa vastuullisesti toimivien yritysten ekologiin vastuullisuustavoitteisiin ja niihin perustuen luoda suuntaviivat molempia tahoja palvelevalle yhteistyölle. Tällä kehittämistyöllä edistetään YK:n kestävän kehityksen tavoitteita (SDG) 12 Vastuullista kuluttamista, 13 Ilmastotekoja ja 15 Maanpäällinen elämä, joista käytetään tässä työssä jatkossa nimitystä SDG-tavoitteet.

Tutkimus toteutetaan case -tapaustutkimuksena, jossa kehittämistyön toimeksiantaja, Ympäristökoulu Polku on tutkimuksen toinen osapuoli. Toisena osapuolena ovat FIBS-yritysvastuuverkoston kuuluvat suurikokoiset yritykset, joilla vastuullisuus ja/tai kiertotalous on liiketoiminnan ytimessä. Osapuolet eivät ole tavanomaisimpia yhteistyökumppaneita. Valtioneuvoston (2020) mukaan Suomen keskeisin haaste YK:n Agenda30-tavoitteiden saavuttamisessa on ekologisen kestävyden toteutuminen. Se kuvastaa tarvetta löytää ja tunnistaa yhteisiä ekologisia tavoitteita erilaisten ja epätavanomaistenkin toimijoiden kesken sekä edistää avointa kokeilukulttuuria, joka tukee uudenlaisten tapojen ja keinojen löytämistä.

Työn keskeisiä käsitteitä ovat kestävyys- ja ympäristökasvatus, ekologinen yritysvastuu ja yritysysteistyö. Teoriataustassa käsitellään koulutuksen ja kasvatuksen tehtävää yhteiskunnan uudistajana ja kestävän tulevaisuuden rakentajana viitaten Mykrän (2021) väitöskirjaan sekä Lainisen ja Salosen (2018; 2019) teoksiin. Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteita käsitellään peruskouluasteella ja varhaiskasvatuksessa sekä erilaisia pedagogisia lähestymistapoja ja keinoja saavuttaa näitä tavoitteita. Toisen asteen oppilaitokset ja korkea-aste rajataan tämän työn ulkopuolelle. Toiselta osin kuvataan liiketoiminnan kehitystä kohti uudistavaa ajattelua ja liiketoimintaa WBCSD:n (2021) Visio 2050: Muutoksen aika -raportin pohjalta. Suomalaisten suurten ja keskikokoisten yritysten vastuullisuutta tulkitaan FIBS-yritysvastuuverkoston yritysvastuu 2023-tutkimuksen osalta. Kahdeksan FIBS-verkoston kuuluvan yrityksen vastuullisuusraportin pohjalta luodaan katsaus yritysten ekologiin vastuullisuustavoitteisiin. Yritysten vastuullisuusraportointia ohjaavia säädöksiä ja standardeja kuvataan EU-tasolla.

Tiedonhankinnassa tutkimusmenetelmänä käytetään puolistrukturoituja teemahaastatteluja, jotka toteutetaan yksilö- ja parihaastatteluina. Tutkimustuloksia analysoidaan sisällönanalyysimenetelmällä. Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden kanssa risteävät yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet liittyvät pääasiassa ilmastonmuutoksen

hillintään, paremman maailman luomiseen jälkipolville, kestävän kulutuksen ja kiertotalouden edistämiseen sekä luonnon monimuotoisuuden ja biodiversiteetin turvaamiseen eli SDG-tavoitteisiin 12, 13 ja 15. Vastuullisuustavoitteiden jalkauttamista voitaisiin edistää kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin yritys yhteistyön muodossa vaikuttamalla ihmisten arvopohjaisiin asenteisiin, valintoihin ja toimintatapoihin, kuten ostojen ja kulutuskäyttäytymiseen. Yrityksiä palvelee eniten yhteistyössä tuotettu konkreettinen palvelu, vierailu tai materiaali, joka linkittyy vahvasti yrityksen ydinliiketoimintaan ja vastuullisuustavoitteisiin. Yhteistyötä haastavat erityisesti yritysten rajalliset resurssit ja aika. Uusina näkökulmina esitetään pelillistämistä ja digitaalisia ideoita, kuten virtuaalikierroksia yhteistyöideoina sekä korostetaan tavan mukanaan tuomaa iloa. Toisaalta kannatetaan konkreettista käytännön tekemistä ja teorian yhdistämistä tekemiseen.

Kehittämisasetelmassa esitetään viitekehys kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoihin vaikuttavista tekijöistä toimia yritysten tukena niiden ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa. Kehittämisen menetelmänä hyödynnetään perinteisiä käsitteitä. Viitekehyyksessä yhdistyvät kestävyys- ja ympäristökasvatusta ohjaavat pedagogiset lähestymistavat, toimivan yritys yhteistyön edellytykset sekä konkreettiset yritys yhteistyöideat, kuten luontokoulutus tai virtuaalivierailu. Viitekehyyksen ohjaamana esitetään kolme yhteistyöehdotusta, jotka vastaavat kolmeen yritysten ekologiseen vastuullisuustavoitteeseen ja niitä koskevaan jalkautushaasteeseen. Viitekehys luo suuntaviivat Ympäristökoulu Polun ja yritysten välisen yhteistyön kehittämiseksi.

Kehittämis ehdotuksessa huomioidaan lapset kohderyhmänä, joten viitekehystä voidaan hyödyntää myös laajemmin peruskoulujen, varhaiskasvatuksen ja päiväkotien yritys yhteistyön kehittämisessä. Jatkokehittämissaiheina ehdotetaan tutkimusta kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteista toisen asteen koulutuksessa, kartoitusta eri alojen ekologisista vastuullisuustavoitteista sekä tutkimusta yritysten sosiaalisten vastuullisuustavoitteiden suhteesta kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteisiin.

2 Koulutustoimijat ja yritykset ekologisen vastuullisuuden edistäjinä

Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteena on saavuttaa Euroopassa ensimmäisenä maanosana 55% päästövähennys vuoteen 2030 mennessä ja hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä, mitkä ovat EU:n ilmastolain myötä laillisesti sitovia tavoitteita (Fetting 2020). Suomen ilmastolaissa Suomelle on asetettu tavoite olla hiilineutraali viimeistään vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiivinen heti pian sen jälkeen (Ympäristöministeriö 2024). YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda30 ja sen keskiössä olevat 17 SDG-tavoitetta alatavoitteineen ohjaavat yhä vastuullisuustyötä (United Nations 2016).

Valtioneuvoston Suomen kestävän kehityksen maaraportin (2020) mukaan Suomessa Agenda30-tavoitteiden saavuttamisen keskeisimmät haasteet liittyvät ekologisen kestävyys toteutumiseen, kuten kulutus- ja tuotantotapojen muuttamiseen sekä ilmastotoimiin eli erityisesti YK:n SDG-tavoitteisiin 12, 13, 14 ja 15. Mykrä (2021, 28) kuvaa peruskoulun ekologisen kestävyys edistämistä tutkivassa väitöskirjassaan kestävän kehityksen tavoitteita Rockströmin ja Sukhdevin hääkakku -mallin pohjalta, jossa ekologinen taso luo kaiken elämän perustan eli se on tavoitehierarkiassa tärkein. Vasta sen päälle rakentuvat sosiaalinen yhteiskunta, talous sekä kaikkia tavoitteita yhdistävä SDG-tavoite 17 Yhteistyö ja kumppanuus, minkä toteutuminen on edellytys muiden tavoitteiden saavuttamiselle. (Mykrä 2021, 28).

Teoriataustan ensimmäisessä pääluvussa tarkastellaan kestävän kehityksen koulutusta, kestävyys- ja ympäristökasvatusta sekä sen yhteiskunnallisia ja ekologisia tavoitteita ja päämääriä peruskouluasteella ja varhaiskasvatuksessa. Toisessa teoriataustan pääluvussa käsitellään yritysten vastuullisuuskysymyksiä ekologisen vastuullisuuden osalta, kuvataan vastuullisuusraportoinnin periaatteita ja yritysyhteistyön merkitystä vastuullisuustavoitteiden saavuttamisessa. Kolmannessa teoriataustan pääluvussa kuvataan kootusti kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet, jotka risteävät yritysten ekologisen vastuullisuustavoitteiden kanssa YK:n kolmen SDG-tavoitteen viitekehyksessä.

2.1 Kestävän kehityksen koulutus

Kestävän kehityksen koulutus (Education for Sustainable Development, ESD) on syntynyt koulutuksen tarpeesta vastata kasvaviin globaaleihin kestävyysaasteisiin ja sen onkin tunnustettu olevan keskeinen mahdollistaja kaikkien YK:n 17:n SDG-tavoitteen saavuttamisessa. ”ESD for 2030” on viitekehys, joka on luotu tukemaan YK:n Agenda30 toimintaohjelmaa koulutuksen osalta ja ohjaamaan koulutuksen panostusta kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Kestävän kehityksen koulutuksessa toimintapainotteisen ja innovatiivisen pedagogiikan avulla oppijat pääsevät kehittämään tietojaan ja sellaisia toimintatapoja, joilla yhteiskuntaa muutetaan kestävämmäksi. (Unesco 2020.)

Kestävän kehityksen koulutus on kiinteä elementti SDG-tavoitetta 4 Hyvä koulutus, joka pyrkii maailmanlaajuisesti parantamaan pääsyä koulutuksen piiriin, lisäämään koulutuksen tasa-arvoisuutta ja varmistamaan, että koulutus tarjoaa jatkossa kaikille kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot. (United Nations 2016.; Unesco 2020, 8.) Kestävän kehityksen koulutuksen päämääränä on rakentaa oikeudenmukainen ja kestävä maailma. Tavoitteena on sen integroiminen viidelle ensisijaisella toiminta-alueella, joihin kuuluvat politiikan edistäminen, oppimisympäristöjen muutos, opettajien valmiuksien kehittäminen,

nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja mobilisointi sekä paikallisen tason toimintojen nopeuttaminen ja helpottaminen yhteisöissä. (Unesco 2020, 25-34).

Suomessa koulutus on yksi kestävä tulevaisuuden rakentamisen väline osana ympäristöpolitiikkaa. Kestävä kehityksen pedagogiikalla tähdätään yhteiskunnalliseen muutokseen vahvistamalla aktiivista toimijuutta, kun taas opetussuunnitelmissa keskeistä ihmisen kasvusta on ymmärtää ihminen osana luontoa ja ekosysteemiä. (Opetushallitus 2023b; Mykrä 2021.) Vuonna 2021 käynnistetty ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen kehittämishanke tavoittelee varhaiskasvatuksen, peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten muutosta kohti ekologisesti kestävämpää toimintakulttuuria, johon liittyy vahvasti ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen vahvistaminen sekä kestävyystavoitteiden läpäisevyys opetuksessa ja koulutuksessa (Opetushallitus 2023b). Samaan ilmasto- ja kestävyyskasvatuksen hankkeeseen liittyy ammatillista koulutusta koskeva vuosiin 2022-2023 ajoittuva kestävä kehityksen ja vihreän siirtymän kehittämisohjelma sekä siihen kuuluva VASKI-hanke, jonka tavoitteena on kestävyystiekartan laatiminen ammatillisen koulutuksen kestävä kehityksen ja vihreän siirtymän edistämiseksi (Opetushallitus 2023a; Vaski 2023).

2.1.1 Kestävyys- ja ympäristökasvatus käsitteenä

Mykrä (2021) käsittelee väitöskirjassaan laajasti kestävä kehityksen koulutukseen liittyviä käsitteitä. Ympäristökasvatuksen (Environmental Education) hän esittää syntyneen 1960-luvulla teollisuuden aiheuttamien saasteiden ja ympäristönsuojelun myötä. Se tarkoittaa muun muassa ympäristöasioiden tietoisuuden lisäämistä ja toimimista ympäristön puolesta tavoitteena yksilön käyttäytymisen muutos (Mykrä, 2021, 52). Ympäristökasvatus -käsitettä käytetään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ei mainita kestävyyskasvatus- tai ympäristökasvatus -käsitteitä, vaan kestävyteen liittyviä käsitteitä ovat ekososiaalinen sivistys, kestävä kehitys, kestävä elämäntapa sekä kestävä tulevaisuus (Mykrä 2021, 175).

Kestävyyskasvatuksen (Sustainability Education) Mykrä (2021, 52) määrittelee laajemmaksi käsitteeksi, joka on muodostunut kestävä kehityksen käsitteen myötä. Se ottaa ympäristön lisäksi huomioon yhteiskunnallisen ulottuvuuden ja ymmärryksen nykypäivän tekojen ja valintojen vaikutuksesta tuleviin sukupolviin. Kestävyyskasvatus käsittää näin myös kansalaisten osallistamisen, sidosryhmäyhteistyön luomisen, sosiaalisen vastuun sekä ymmärryksen ympäristön, talouden, ekologian ja kulttuurin yhteyksistä. (Mykrä 2021, 52.) Opetushallitus (2023b) määrittelee kestävyyskasvatuksen sellaiseksi kasvatuksen osa-alueeksi, jossa yksilöiden ja yhteisöjen arvoja, tietoja, taitoja ja toimintatapoja muutetaan kestävä kehityksen mukaisiksi ja jolla tuetaan elinikäistä oppimista.

Mykrän (2021, 53-54) mukaan nykyaikaisin termi yhdistää kestävyys- ja ympäristökasvatuksen (Environmental and Sustainability Education) yhdeksi käsitteeksi, joka kuvastaa parhaiten

ympäristökasvatuksen perinteitä ja kestävyyskasvatuksen systeemisyyttä. Siinä oppimisen painopiste on tulevaisuudessa ja lähtökohta kestävä elämäntavan mukaisissa arvoissa ja yhteiskuntarakenteissa, jotka perustuvat kierto- ja jakamistalouteen, yhteisöjen toimintaan sekä vuorovaikutussuhteisiin (Mykrä 2021, 53-54).

2.1.2 Transformatiivinen oppiminen

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvataan, että järjestelmän eri osien uudistamisen tavoitteena on mahdollistaa ympäröivän maailman muutoksien huomioiminen opetuksen järjestämisessä sekä vahvistaa koulun tehtävää kestävä tulevaisuuden rakentamisessa (Opetushallitus 2014). Mykrä (2021, 25-26) puhuu vanhaa parantelevan reformin sijaan transformaatiosta eli perustavanlaatuisesta systeemisestä muutoksesta, joka tapahtuu kaikkialla eli oppilaissa, opettajissa, hallinnossa ja ympäröivissä yhteisöissä. Laininen ja Salonen (2019, 3-6) näkevät koulutusorganisaatioiden paradigman muutosprosessin sellaisena, jossa koulutus tunnistaisi ja omaksuisi tarkoitukseksi yhteiskunnan uudistamisen ja kestävä tulevaisuuden rakentamisen. He myös kuvaavat koulutuksen tehtävänä olevan toisaalta olemassa olevan yhteiskunnan toisintaminen ja toisaalta yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaaminen, minkä takia koulutusorganisaatioiden muutos voi tapahtua ainoastaan vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa.

Transformatiiviseen, systeemiseen muutokseen liittyy transformatiivinen oppiminen, jonka Laininen ja Salonen (2019) kuvaavat edistyneimmäksi oppimisen tasoksi. Maailmaa katsotaan holistisesta lintuperspektiivistä, josta käsin asiat voidaan nähdä eri tavalla. Avainasemassa ovat perustavanlaatuisen käsitysten uudistaminen liittyen ihmisenä olemiseen, ihmisen suhteeseen ympäröivään todellisuuteen sekä käsitykseen kohtuullisuudesta ja hyvinvoinnista. Tasoa edeltää tulevaisuutta ennakoiva taso, jossa organisaatio kykenee reflektoimaan oppimiseen, aktiiviseen vuorovaikutukseen toimintaympäristönsä kanssa sekä systeemistä uudistusta edustaviin konkreettisiin keinoihin, kuten vastuulliseen kuluttamiseen, uusiutuvaan energiaan ja kiertotalouteen. (Laininen & Salonen 2019, 3-6.) Teot eivät kuitenkaan sellaisenaan riitä ilmastonmuutoksen torjuntaan, sillä oppiminen tapahtuu edelleen nykyisestä maailmankäsityksestä käsin, kuten ensimmäisellä, olemassa olevaa toisintavalla tasolla, joka on organisaatio- ja yksilökeskeinen ja korostaa yksilön oppimista, tehokkuutta ja tuottavuutta. Aiemmat oppimisen tasot ovat kuitenkin tärkeä pohjarakenne ja vastapaino uudistumiselle ja muutokselle (Laininen & Salonen 2019, 3-6).

Transformatiivisen oppimisen tukena voi Lainisen (2018, 19) mukaan hyödyntää tunteita, herkkyyden harjoittamista eri aistein, kehollisuutta sekä intuitiivista tietämistä. Lisäksi hän mainitsee monipuoliset kokemukset eri oppimisympäristöissä sekä empatiaa synnyttävät kohtaamiset ihmisten ja luonnon kanssa. Transformatiivisen oppimisen seurauksena syntyvä vahva kestävyysajattelu ja ihmisen luontosuhteen uudistuminen ilmenevät

todellisuuskäsityksen muuttumisena sosio-ekologiseksi maailmasuhteeksi, mikä on myös ekososiaalisen sivistymisen ytimessä (Laininen 2018, 10).

2.1.3 Ekososiaalinen sivistys

Lainisen (2018, 1) mukaan ekososiaalisen sivistyksen käsitys on tullut perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmiin vastaamaan tulevaisuuden kriisiytymisen synnyttämään tarpeeseen luoda uudenlaista sivistystä ja oppimista. Ekososiaalisen sivistyksen tavoitteena on auttaa tavoittelemaan ihmiskunnan hyvinvointia yhden maapallon rajoissa elinikäisen oppimisen tasolla (Laininen 2018, 1). Ekososiaalisen sivistyksen ajattelussa yhteiskunta, koulutus ja oppijat hahmotetaan osana globaalia yhteisöä ja biosfääriä. Se toimii perustana niin koulutuksen paradigman ja sen tarkoituksen uudistamiselle, kuin pohjana oppimiselle ja tulevaisuuden rakentamiselle. (Laininen & Salonen 2019.)

Ekososiaalisen sivistyskäsityksen arvohierarkiassa tunnistetaan ihmisen täydellinen riippuvuus elämää ylläpitävistä ja säätelevistä luonnonjärjestelmistä sekä talouden alisteisuus sosiaaliselle ja ekologiselle kestävyydelle. Sen rinnalle on noussut myös planetaarinen sivistyskäsitys, joka korostaa myötätuntoa ja globaalia vastuuta köyhemmistä valtioista ja ihmisistä sekä luonnonvarojen ja vaurauden jakautumista tasapuolisesti kaikkien maailman ihmisten kesken. Ekososiaaliseen sivistykseen liittyy vahvasti sosio-ekologinen systeeminen ajattelu, jota tarvitaan kokonaisuuksien ymmärtämiseen ja hahmottamiseen. (Laininen 2018, 10.)

Ekososiaalisen sivistyksen arvopohja rakentuu vastuullisuudelle, kohtuullisuudelle ja ihmistenvälisyydelle, joista vastuullisuuteen liittyy empatia, lempeys, eettinen huolenpito, moraalit ja myötätunto muita ihmisiä, elollista ja elotonta luontoa sekä tulevia sukupolvia kohtaan. Kohtuullisuus on tarpeiden ja halujen erottamista toisistaan eli uusien merkitysten luomista, ymmärrystä riittävydestä ja siitä, mitä tarvitaan enemmän ja mitä vähemmän hyvään elämään. Ihmistenvälisyyteen merkitsee osallisuutta, yhteisöihin kuulumista ja ihmisen henkilökohtaista kokemusta siitä, että hänet on tunnustettu, hyväksytty omana itsenään ja hänen olemassaolonsa on arvokasta. Laajempi tulkinta ihmistenvälisyydestä on eliökunnanvälisyys, jossa korostuu ihmisten yhtenäisyys muiden eliöiden kanssa, ihmisen ja luonnon kietoutuneisuus sekä ihmisen ja luonnon välinen yhteismenestys vastakkainasettelun sijaan. (Laininen 2018, 5-14; Laininen & Salonen 2019.)

Arvopohjaan perustuen Laininen (2018, 2-3) määrittää ekososiaalisesti sivistyneen ihmisen sellaiseksi, joka ymmärtää ja edistää ekososiaalisen sivistyksen päämääriä, toimii vastuullisesti ja myötätuntoisena kansalaisena ymmärtäen elämää ylläpitävien tekijöiden tärkeysjärjestyksen ja kohtuuden välttämättömyyden rajallisella maapallolla. Hän toimii yhteydessä muiden ihmisten ja luonnon kanssa ja yhteistyössä pyrkii näkemään ja tekemään erilaisista vaihtoehtoisista tulevaisuuksista totta. (Laininen 2018, 2-3.) Näin ekososiaaliseen

sivistykseen liittyy tulevaisuusajattelu ja vanhoista rajoituksista irtautuminen, konkreettiset, voimaannuttavat teot yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä uusien näkökulmien löytäminen, tutkiminen ja testaaminen, joissa tunteita, intuitiota ja kehollisuutta pidetään oppimisen syventäjinä (Laininen 2018, 14).

Perusopetuksen arvoperustassa kestävän elämäntavan välttämättömyys ohjaa kohti kestävää kehitystä ja ekososiaalista sivistystä (Opetushallitus 2014, 9-13). Perusopetuksen opetussuunnitelmassa ekososiaalinen sivistys määritellään sellaiseksi elämäntavaksi ja kulttuuriksi, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä rakentaa osaamispohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle, kuten kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys tarkoittaa siis ymmärrystä ilmastonmuutoksen vakavuudesta ja pyrkimyksistä toimia kestävästi. (Opetushallitus 2014, 16.) Kestävä elämäntapa on yksi kahdeksasta asiasta, joiden tulee opetussuunnitelman mukaan olla mukana kaikessa toiminnassa (Mykrä 2021, 176).

Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan myös kestävän elämäntavan periaatteita, luodaan perustaa ekososiaaliselle sivistykselle sekä autetaan ihmistä ymmärtämään, että ekologinen kestävyys on edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle. Varhaiskasvatussuunnitelmassa tavoitteena on ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan. (Opetushallitus 2022, 15.)

2.1.4 Osallisuus ja vaikuttaminen

Perusopetuksessa laaja-alaiset osaamiskokonaisuudet määrittelevät kaikkien oppiaineiden kannalta tärkeää osaamista. Kaikkien osaamiskokonaisuuksien yhteinen tavoite on tukea kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen on yksi seitsemästä osaamiskokonaisuudesta, jossa ekologista kestävyyttä käsitellään eniten. (Mykrä 2021, 179.) Se asettaa koululle tavoitteeksi tarjota puitteet, jotka vahvistavat osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja, vastuullisena kansalaisena toimimista sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen luoden kiinnostusta kouluyhteisöä ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulun tavoitteena on kannustaa oppijoita pohtimaan asioita kestävän elämäntavan näkökulmasta, kuten ohjata ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys itselle, yhteiskunnalle ja luonnolle sekä opettaa pohtimaan eri ajanjaksojen yhteyksiä ja vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Tavoitteet tähtäävät sellaisten valmiuksien muodostumiseen, jotka auttavat arvioimaan ja rakentamaan kestävämpiä toimintatapoja ja rakenteita yhteiskuntaan. (Opetushallitus 2014, 24).

Laaja-alaiselle osaamiselle varhaiskasvatuksessa määritellään tavoitteiden sijaan pohja ja osa-alueet, jossa osallistumisen ja vaikuttamisen osaamisalue luo perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Se kannustaa oma-aloitteisuuteen ja tukee lapsen

osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja niin, että lapsen itseluottamus kasvaa ja lapsi oppii luottamaan omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. (Opetushallitus 2022, 19.)

Laininen (2018, 18) esittää suosituksia pedagogisista lähestymistavoista, jotka tukevat transformatiivista oppimista ja ekososiaalista sivistystä. Niistä yksi on toimijuuslähtöinen pedagogiikka, ja sen keinoina yhteisöllinen ja tutkiva oppiminen, joilla aktivoidaan opiskelijoita yhteisölliseen tiedon rakentamiseen, merkitysten luomiseen ja muutoksen tekemiseen oppilaitoksessa ja yhteiskunnassa sekä kannustetaan opiskelijoita hyödyntämään omia aiempia kokemuksiaan. Toimijuuslähtöiseen pedagogiikkaan liittyy myös paikka- ja yhteisölähtöinen oppiminen, jossa opiskelijat pääsevät osallistumaan oman yhteisönsä ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden edistämiseen, oppimaan perinteistä tietoa ja sitoutumaan tiettyyn paikkaan ja yhteisöön. (Laininen 2018, 18.) Myös arktisessa kestävyyskasvatuksessa, jota avataan tarkemmin luvussa 2.1.6, korostuu osallisuuden tukeminen, alueellisuus ja vertaisoppiminen (Määttä, ym. 2020).

2.1.5 Luontosuhteen vahvistaminen

Toimintakulttuurin kehittämistä peruskoulussa ohjaa periaate vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautumisesta, joka käsittää kestävä elämäntavan välttämättömyyden huomioon ottamisen kaikessa koulun toiminnassa. Mykrän (2021, 178) mukaan kestävä elämäntavan välttämättömyys yhtenä opetussuunnitelman arvoperustan periaatteena sisältää yhteiskuntakriittisen näkökulman siinä, miten perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaa korjaavia ratkaisuja. Periaate ohjaa koulua välittämään vastuullista suhtautumista ympäristöön ja luontoon arjen valinnoilla sekä kestävillä toimintatavoilla, mikä vastaa myös varhaiskasvatuksen kyseistä toimintaperiaatetta. Lisäksi perusopetuksessa pyritään antamaan aineettomille hyvinvoinnin kannalta merkityksellisille asioille aikaa ja näkyvyyttä. (Opetushallitus 2014, 29.)

Varhaiskasvatus tähtää lasten myönteisen suhteen ja suhtautumisen muodostumiseen moninaista ympäristöä ja tulevaisuutta kohtaan. (Opetushallitus 2022, 11.) Mykrän (2021, 181) mukaan suurin osa opetussuunnitelman ainekohtaisista ekologiseen kestävyteen liittyvistä tavoitteista koskee yksilön henkilökohtaisia valintoja ja arjen toimintoja, joilla voi edistää kestävä elämäntapaa. Esimerkiksi ympäristön suojelua lähestytään perusopetuksessa opiskelijan omakohtaisen luontosuhteen kautta (Opetushallitus 2014, 24). Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden vahvistaminen mainitaan muun muassa 7-9-vuosiluokkien biologian oppiaineen tavoitteissa (Opetushallitus 2014, 384), kun taas ympäristösuhteen rakentuminen ja kestävä kehityksen näkökulmat, kuten luonnon kunnioittaminen ja maapallon reunaehtojen ymmärtäminen ovat 1-6-vuosiluokkien ympäristöopin tavoitteissa

(Opetushallitus 2014, 131, 239). Lisäksi Mykrän (2021, 182) mukaan oppiainekohtaisissa tavoitteissa puhutaan esimerkiksi ympäristöherkkyydestä, ympäristön uhkien tunnistamisesta sekä kestävyiden kannalta ihmisen toiminnan vaikutusten arvioinnista.

Varhaiskasvatuksessa kestävään elämäntapaan ohjaava luontosuhteen rakentuminen ja vastuullinen toiminta perustuvat ympäristökasvatukseen (Opetushallitus 2022, 30-31). Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista (Opetushallitus 2022, 34). Ympäristökasvatus on jaettu kolmeen alueeseen, joita ovat ympäristössä oppiminen, ympäristöstä oppiminen sekä toimiminen ympäristön puolesta. Luonto on siis sekä oppimisen kohde, että oppimisympäristö. Ympäristökasvatuksen tavoitteet liittyvät ympäristösuhteen vahvistamiseen myönteisten luontokokemusten kautta, mikä tapahtuu muun muassa luonnossa tai rakennetussa ympäristössä retkeillen ja ympäristöä tutkien. Käytännön taidoista harjoitellaan roskaamatonta retkeilyä, säästäväisyyttä ja kohtuullisuutta, vastuullista ruokailua, energian säästämistä sekä jätteiden vähentämistä tavaroita korjaamalla, kierrättämällä ja uudelleenkäyttämällä. Ympäristökasvatus auttaa näkemään luonnon myös mahdollisena esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikkana. Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, kasveja ja eläimiä sekä kiinnittämään huomiota omien tekojen vaikutuksiin samalla, kun pyritään lisäämään lasten kokemusta siitä, että omilla teoilla on merkitystä. (Opetushallitus 2022, 30-31.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan myös, että lasten ei tule kuitenkaan saada kantaakseen liian suurta vastuuta kestävään elämäntapaan ylläpitämisestä. (Opetushallitus 2022, 30-31.) Merkittävää lasten kanssa toimimisessa on myös huomioida, että kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista ja ne tulee pystyä perustelemaan pedagogisesti, kuten varhaiskasvatussuunnitelmassa ohjeistetaan. On tärkeää tiedostaa, että henkilöstön ja myös muiden ihmisten tapa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy lapsille mallina, jonka he omaksuvat, kuten yhteisön arvot, asenteet ja tavat. (Opetushallitus 2022, 21.)

Mykrä (2021, 183) tiivistää ekologisen kestävyiden olevan yksi perusopetuksen opetussuunnitelman keskeisistä aihepiireistä ja kuvaa etenkin opetussuunnitelman yleisen kaikkia luokka-asteita ja oppiaineita käsittelevän osan sisältävän paljon asioita ekologiseen kestävyteen ja yhteiskuntakriittisyyteen liittyen. Sen sijaan oppiaineiden välillä on vaihtelua kestävyyskysymysten osalta. (Mykrä 2021, 183). Lopulta perusopetus ohjaa kohti globaalia vastuuta, johon liittyy myös teknologian suuntaaminen ihmisen ja luonnon tulevaisuuden varmistamiseksi. (Opetushallitus 2014, 16.) Tavoite oppia muutostarpeiden kohtaamisesta, niiden kriittisestä arvioinnista sekä vastuun ottamisesta tulevaisuutta koskevista valinnoista ovat osa globaalikasvatusta, joka luo edellytykset oikeudenmukaiselle ja YK:n kestävyystavoitteiden mukaiselle kestäväälle kehitykselle. (Opetushallitus 2014, 18.)

2.1.6 Arktinen kestävyyskasvatus

Määttä, Hyvärinen, Äärelä ja Uusiautti (2020) käsittelevät arktisen alueen kestävyyskasvatusta (Arctic sustainable education, ASE), sen ominaispiirteitä, tavoitteita ja järjestämisen keinoja. Arktisella kestävyyskasvatuksella on paljon arktisen alueen asukkaita ja yhteisöjä koskevia tavoitteita, mutta myös yleisesti kestävyyskasvatukseen sovellettavia tavoitteita. Aluekohtaiset tavoitteet liittyvät alueen kestävä kehityksen ja toimeentulomahdollisuuksien edistämiseen, alueen elinvoiman parantamiseen sekä sen väestön kouluttamiseen kestävyyydestä. Arktisen kestävyyskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa arktisten ihmisten ja yhteisöjen tulevaisuustaitoja, yhteisöllisyyttä, kulttuurisidonnaisuutta sekä yhteistyötä. Ympäristömyönteisen ajattelun ja positiivisten asenteiden edistäminen kestävyyttä kohtaan sekä tavoite toimia sen puolesta, ettei ihminen vieraantuisi luonnosta, menettäisi yhteyttään siihen ja tulisi sokeaksi ilmiöille, kuten ilmastonmuutokselle, saastumiselle ja sukupuutolle, ovat yleisesti sovellettavia kestävyyskasvatuksen tavoitteita. (Määttä ym. 2020.). Sen keinoin pyritään edistämään kestävyysajattelua koulussa, mutta myös töissä ja vapaa-ajalla.

Arktinen kestävyyskasvatus asettaa koulutukselle tavoitteen toimia yhteiskunnan muutoksen tekijänä, osallistujana, uudistajana, tien näyttäjänä sekä muutosagenttina kohti syvällistä kestävyysajattelua (Määttä, ym. 2020). Määttä ym. (2020) mukaan kestävä kehitys syntyy hyvinvoinnista ja siksi arktinen kestävyyskasvatus perustuu positiiviseen pedagogiikkaan, jolla tavoitellaan opiskelijoiden positiivista kehitystä ja opiskelijoiden sekä koko koulutusyhteisön hyvinvointia. Lisäksi sillä pyritään jokaisen sisään luonnollisesti rakennettuun kestävyteen sen kaikissa ulottuvuuksissa riippumatta siitä, millaiset oppijan taustatekijät ovat. Arktisessa kestävyyskasvatuksessa korostuukin osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisyyn sijaan, alueellisuus, vertaisoppiminen sekä opiskelijakeskeisyys. (Määttä, ym. 2020.)

Positiivinen pedagogiikka tähtää myös positiivisen luontosuhteen kehittymiseen, kun taas ympäristökasvatuksessa lähtökohtana on ymmärrys ihmisen ja luonnon yhteydestä sekä siitä, ettei ihminen voi hallita luontoa (Määttä, ym. 2020). Toisaalta Laininen (2018, 19) painottaa toivon ylläpitämistä tulevaisuudesta puhuttaessa ja luottamista rohkeasti elämän merkityksellisyyteen siitä huolimatta, että tulevaisuus on avoin. Hänen mukaansa merkityksellisyyden tunnetta vahvistavat yhteenkuuluvuus muiden kanssa, kyky nähdä hyvän voima jokapäiväisessä elämässä sekä konkreettiset kestävä tulevaisuutta puoltavat teot.

Arktinen kestävyyskasvatus on kattava teema kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta perusopetukseen, ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen sekä aikuiskoulutukseen. Näin se edustaa elinikäistä ja jatkuvaa oppimista. Monipuoliset opetusmenetelmät ja oppimisympäristöt, jotka ovat kytköksissä paikalliseen kulttuuriin, luontoon ja elinkeinoihin sekä uusien teknologioiden hyödyntäminen opetuksessa mahdollistavat paikkaan sitomattomuuden, mikä nähdään avainkeinoina arktisen kestävyyskasvatuksen tavoitteiden

saavuttamisessa. Arktisessa kestävyyskasvatuksessa mainitaan myös verkko-opetus- ja -oppimisympäristöt, pienryhmätyöskentely sekä yhteisopettajuus ja yhteistyö eri toimijoiden kesken, joiden kuvataan olevan arktisen kestävyyskasvatuksen mallin menestymisen ehtona. (Määttä ym. 2020.)

Tavoitteisiin pääseminen edellyttää opettajilta ja kouluttajilta erityisesti suvaitsevuuksia sietää epävarmuutta, optimistista ja ennakkoluulotonta asennetta sekä tietoa ja ymmärrystä kestävästä kehityksestä. Näillä ominaisuuksilla opettajilla on mahdollisuus auttaa oppijoita laajentamaan perspektiiviään, arvioimaan arvojaan ja maailmankatsomuksiaan, kyseenalaistamaan kestävyiden ja kasvun yhteyttä sekä kehittämään ongelmanratkaisuja ja uusia ideoita kestävyysasteisiin (Määttä ym. 2020).

2.1.7 Yhteenveto kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteista

Ekologinen kestävyys on edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle, kuten varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan. Mykrä (2021, 72) tiivistää koko toiminnalla tavoiteltavan tuloksen olevan ekologisesti kestävä tulevaisuus oppimisen kautta. Kestävyys- ja ympäristökasvatuksessa yhdistyvät kaikki kestävyiden ulottuvuudet ja sen tulisi toteutua tieteenaloja ja kouluaineita yhdistävänä tekijänä opetussuunnitelmissa, eikä erillisenä kouluaineena, Määttä, ym. (2020) kuvaavat. Kestävyysasteet ovat valtakunnallisia, mutta kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi merkityksellistä on löytää kuhunkin paikalliseen kontekstiin sopivat toimintatavat, joita voidaan mallintaa laajemmin (Määttä ym. 2020, 2).

Taulukko 1. havainnollistaa kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet, muutosaiheet, muutokseen johtavat pedagogiset lähestymistavat sekä niitä edustavat keinot ja menetelmät kirjallisuus- ja tietolähteisiin perustuen. Transformatiivinen oppiminen tähtää perustavanlaatuisen systeemiseen muutokseen, jossa uudistetaan ja muutetaan käsityksiä ihmisyydestä ja kohtuullisuudesta. Ekososiaalinen sivistys kattaa käsitykset kestävästä elämäntavasta ja kulttuurista sekä kohtuullisuudesta, ihmistenvälisyydestä ja vastuullisesta maailmasuhteesta. Siihen ja koko yhteiskunnan ja kulttuurin uudistamiseen tähdätään kulutus- ja tuotantotapoja kyseenalaistamalla sekä pohtimalla ja esittämällä kestävämpiä ja korjaavia ratkaisuja.

Taulukko 1: Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet, muutosaiheet, pedagogiset lähestymistavat, keinot ja menetelmät.

Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet				
Systeeminen transformaatio (Mykrä 2021; Laininen & Salonen 2019; Laininen 2018.)	Ekososiaalinen sivistys (Mykrä 2021; Laininen & Salonen 2019; Opetushallitus 2014; Laininen 2018.)	Ympäristö- ja luontosuhteen vahvistuminen (Mykrä 2021; Opetushallitus 2014; Opetushallitus 2022)	Osallisuus ja vaikuttaminen (Määttä ym. 2020; Mykrä 2021; Opetushallitus 2022.)	Positiivinen kehitys ja hyvinvointi (Määttä ym. 2020)
Muutosaiheet				
- Yhteiskunta ja kulttuuri - Käsitykset ihmisyydestä ja kohtuullisuudesta - Koulutusorganisaatioiden paradigman muutos - Koulutuksen tarkoitus ja merkitys suunnannäyttäjänä	- Kestävä elämäntapa ja kulttuuri - Vastuullinen maailmasuhde - Vastuullisuus, kohtuullisuus ja ihmistenvälisyys - Ekologinen kestävyys edellytys sosiaaliselle kestävyydelle	- Ajattelun kehittyminen - Vastuu ympäristöstä ja omista valinnoista - Kestävään elämäntapaan kasvaminen - Ymmärrys ihmisen ja luonnon yhteydestä ja siitä, ettei ihminen voi hallita luontoa - Ympäristösuhteen vahvistaminen myönteisten luontokokemusten kautta - Kunnioitus luontoa, kasveja ja eläimiä kohtaan - Luonto esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikkana.	- Omien tekojen, valintojen ja elämäntapojen merkitys ja vaikutus itselle, yhteiskunnalle ja luonnolle. - Uusien merkityksien luominen - Vastuullisena kansalaisena toimiminen - Muutoksen tekeminen - Vastuullinen suhtautuminen tulevaisuuteen	- Oppilaiden positiivinen kehitys - Hyvinvoivat oppilaat ja yhteiskunta - Myönteinen luontosuhde - Ympäristömyönteisyys - Positiivisten asenteiden edistämisen kestävyyttä kohtaan - Merkityksellisyyden tunne ja kokemukset - Hyvän näkeminen jokapäiväisessä elämässä
Pedagogiset lähestymistavat				
Transformatiivinen oppiminen	Elinikäinen oppiminen	Ympäristökasvatus	Toimijuuslähtöinen pedagogiikka	Positiivinen pedagogiikka
Keinot ja menetelmät				
- Tietoisuustaitojen ja intuitiivisen ajattelun harjoittaminen - Tunteiden hyödyntäminen - Herkkyyden harjoittaminen eri aistein - Kehollisuus - Intuitiivinen tietäminen - Monipuoliset kokemukset eri oppimisympäristöissä - Empatiaa synnyttävät kohtaamiset ihmisten ja luonnon kanssa	- Sosioekologinen systeemiajattelu - Tulevaisuusajattelu ja tulevaisuudenlukutaito - Etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaa korjaavat ratkaisut	- Luonto oppimisen kohteena ja oppimisympäristönä - Ympäristössä ja ympäristöstä oppiminen - Ympäristön puolesta toimiminen - Luonnossa tai rakennetussa ympäristössä retkeily ja ympäristön tutkiminen - Käytännön taitojen harjoittelu → roskaamaton retkeily, säästäminen, kohtuullisuus, vastuullinen ruokailu, energian säästäminen, jätteiden vähentäminen tavaroiden korjaamalla, kierrätys, uudelleenkäyttö	- Osallistava, yhteisöllinen ja tutkiva oppiminen - Paikka- ja yhteisölähtöinen oppiminen - Paikalliseen kulttuuriin, luontoon ja elinkeinoihin kytkeytyvät opetusmenetelmät ja oppimisympäristöt - Verkko-opetus- ja oppimisympäristöt - Pienryhmä- ja vertaisoppiminen - Yhteisopettajuus ja yhteistyö eri toimijoiden välillä - Oma-aloitteisuus - Osallisuus - Vertaisoppiminen - Opiskelija-keskeisyys	- Toivon painottaminen - Ilon välittäminen - Yhteenkuuluvuus - Konkreettiset teot kestävän tulevaisuuden puolesta

Ympäristö- ja luontosuhdetta vahvistamalla tavoitellaan vastuunottoa ympäristöstä ja omista valinnoista, joihin ympäristökasvatus antaa vastauksia. Omia vaikutusmahdollisuuksia ja omien tekojen merkitystä itselle, yhteiskunnalle ja luonnolle tuetaan vahvistamalla osallisuutta ja yhteisöllisyyttä toimijuuslähtöinen pedagogiikka ja osallistava oppiminen suuntaviivoina. Positiivisen pedagogiikan keinoin toivoo painottamalla, iloa välittämällä ja ympäristömyönteisyyttä edistämällä pyritään positiiviseen kehitykseen ja hyvinvointiin yksilö- ja yhteiskuntatasolla. Kehitys, muutos ja uudistuneet käsitykset edellyttävät elinikäistä oppimista, mikä liittyy vahvasti ekososiaaliseen sivistykseen.

2.2 Yritysvastuu

Suomessa yritys vastuuta ohjaa muun muassa EU:n vihreän kehityksen ohjelma, Suomen 2035 hiilineutraaliustavoite sekä YK:n SDG-tavoitteet. Vastuullisuusraportointiin vaikuttaa EU:n uuden CSRD direktiivin määrittämät ESG-raportointikriteerit, maakohtaiset ympäristötavoitteet sekä vastuulliset sijoittajat ja kuluttajat. WBCSD:n (2021) Visio 2050: Muutoksen aika -raportin mukaan keskeistä tulevaisuuden liiketoiminnalle on uudistava ajattelu ja liiketoiminta, jossa luodaan kasvun edellytyksiä sen sijaan, että minimoidaan negatiivisia sosiaalisia ja ympäristöhaittoja.

Yritysten kestävyys on riippuvaista myös valtioiden kestävydestä, minkä vuoksi valtioilla on vahva intressi yhteiskunnallisten kestävyysongelmien ratkaisemisessa. Ratkaisujen tuottaminen globaaleihin ongelmiin on yksi Suomen valtioneuvoston Suomelle asettamista ajan edellyttämistä strategisista tavoitteista. (Kosonen & Santalainen 2022, 27-39.) Yhteiskunnalliset ja globaalit teemat taas ohjaavat yritysten strategiaa siinä, missä ne hakevat kilpailukykyä kehittämällä ratkaisuja kestävyysaasteisiin (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 21).

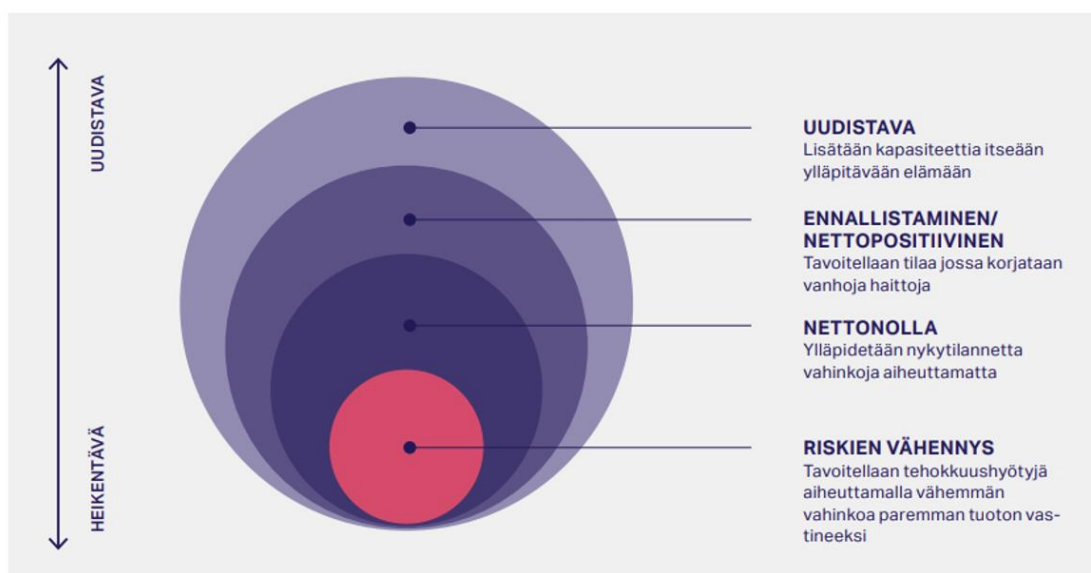
WBCSD:n (2021) raportti käsittelee sitä, miten yritykset voivat johtaa maailman tarvitsemia muutoksia ja luoda ratkaisuja kolmeen ihmiskunnan akuuttiin globaaliin haasteeseen eli ilmastohätätilaan, luontokatoon ja kasvavaan eriarvoisuuteen. Raportissa esitellään yhdeksän muutospolkua, jotka kattavat tavoitteet ja toimenpiteet kaikilla yhteiskunnan kannalta keskeisillä toimialoilla. Raportin mukaan visio 2050:n tavoitteet on mahdollista saavuttaa uudistamalla yritykset, talousjärjestelmät ja yhteiskunnat perusteellisesti, johon tarvitaan ajatustapojen muutosta. (WBCSD 2021.)

2.2.1 Uudistava liiketoiminta

Koipijärven ja Kuvajan (2020, 24-28) mukaan ympäristövastuu tarkoittaa yrityksen ilmastonmuutosta torjuvia toimia, tehokasta ja säästeliästä luonnonvarojen käyttöä, luonnon monimuotoisuuden turvaamista sekä tuotteen elinkaaren ja toiminnan arvoketjujen vastuullisuuden varmistamista. He luonnehtivat yritysten pyrkineen aiemmin lähinnä

minimoimaan negatiivisia vaikutuksiaan ympäristöön ja yhteiskuntaan. Sittemmin vastuullisen yrityksen toimintana pidetään myönteisten vaikutustensa maksimointia sekä muiden toimijoiden auttamista kielteisten vaikutusten vähentämisessä. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 21.) WBCSD (2021, 86) kuvaa kaaviossa kehitystä kohti uudistavaa ajattelua ja uudistavaa liiketoimintaa, joka esitetään kuvassa 1. Siinä keskeistä on siirtyminen riskien ja ympäristöhaittojen vähentämisestä ja nettonollasta eli tilanteen ylläpidosta kohti nettopositiivisuutta ja ennallistamista eli vanhoja haittoja korjaavia toimia. Edistyksellisin taso kuvaa uudistavaa toimintaa, jossa järjestelmät ylläpitävät elämää, eivätkä tuhoa sen edellytyksiä (WBCSD 2021, 88).

KAAVIO 11: KEHITYS KOHTI UUDISTAVAA AJATTELUA

Kuva 1: Kehitys kohti uudistavaa ajattelua (WBCSD 2021, 86)

FIBS-yritysvastuuverkoston uusimmassa yritysvastuu 2023-tutkimuksessa huomioidaan WBCSD:n suositukset ja uutena näkökulmana tutkimuksessa tarkastellaan yritysten roolia laajemman kestävyysmurroksen mahdollistajina. Raportin mukaan vastuullisuuden merkitys ja hyöty on tunnistettu suomalaisissa suurissa ja keskisuurissa yrityksissä, mikä näkyy vastuullisuutena yritysten strategiassa ja johdon agendassa. Vastuullisuussitoumukset ja -tavoitteet eivät kuitenkaan FIBS:n (2023) mukaan aina näy yrityksissä konkreettisina toimenpiteinä. Tutkimukseen vastanneista yrityksistä 64% keskittyy vastuullisuustyössään edelleen riskien vähentämiseen ja varmistamaan, ettei liiketoiminnasta aiheudu negatiivisia vaikutuksia ympäristöön ja yhteiskuntaan. 35% eli kolmannes yrityksistä kertoo siirtyneensä liiketoiminnan negatiivisten haittojen minimoinnista seuraaviin vaiheisiin kohti uudistavaa liiketoimintaa, jossa luodaan sosiaalisille ja ympäristöjärjestelmille elpymiskykyä sen lisäksi, että yritys hallinnoi sen aiheuttamia haittoja. (FIBS 2023.)

Maailman elinkelpoisena säilyminen edellyttää WBCSD:n (2021) mukaan kolmea keskeistä ajatustavan muutosta. Ensimmäinen muutos koskee kapitalistisen talousjärjestelmän muokkaamista siten, että se palkitsee aitoa lisäarvon tuottamista. Toinen muutos käsittää pitkän aikavälin resilienssin eli yrityksen valmiuksien parantamista siten, että se pystyy paremmin ennakoimaan ja sopeutumaan muutoksiin ja häiriöihin sekä turvaamaan menestyksensä pitkällä aikavälillä. Kolmas muutos koskee uudistavaa ajatustapaa, jossa ympäristö- ja sosiaalisten haittojen minimoinnista ja välttämistä siirrytään luomaan positiivista ja itseään ylläpitävää uudistavaa liiketoimintaa. (WBCSD 2021, 83-89.)

Vaikka kestävyys ohjaa FIBS:n (2023) mukaan suomalaisissa suurissa ja keskisuurissa yrityksissä innovaatioita ja investointeja, yritykset pitävät silti kiinni kestävästä liiketoiminnasta ja vain 16% on luopunut kestävästä kehityksen vastaisesta liiketoiminnasta. Lisäksi vain 13% yrityksistä on poistanut kestävästi tuote- ja palveluvalikoimiaan. Tulevaisuuden kannalta suurimpina haasteina koetaan riittämättömät resurssit ja toimet sekä osaamisen puute suhteessa yrityksen vastuullisuustavoitteisiin. (FIBS 2023)

2.2.2 Vastuullisuusraportointi

YK:n SDG-tavoite 12 Vastuullista kuluttamista, ohjaa etenkin suuria ja kansainvälisiä yhtiöitä omaksumaan kestäviä käytäntöjä ja raportoimaan kestävästä kehityksestä koskevista tiedoista (United Nations 2016). Kosonen ja Santalainen (2022, 33-34) kuvaavat yritysten vastuullisuusraportoinnin olevan merkityksellinen osa pitkäjänteisemmän kestävästä kehityksestä tukevan yritystoiminnan luomista ja pitkän tähtäimen tuottojen saavuttamista. WBCSD:n (2021) mukaan valtiot tukevat yrityksiä parhaiten pitkän aikavälin resilienssiin ja kestävyteen sitoutumisessa antamalla niille selkeää poliittista säätelyä ja tekemällä ESG (Environment Social Corporate) -riskien ja vaikutusten raportoinnista pakollista. Tämä palkitsee pitkän aikavälin arvonaluontia eli edistää yritysten menestyksen edellytyksiä myös tulevaisuudessa (WBCSD 2021).

Raportoinnin vertailtavuuden ja yhteneväisyyden varmistamiseksi on olemassa erilaisia kansainvälisiä standardeja, ohjeistuksia ja säädöksiä (GreenCarbon 2021).

Vastuullisuusraportointia ohjaavat muun muassa tiukentuneet CSR (Corporate, Social, Responsibility) -vaatimukset ja YK:n standardoidut vastuullista sijoittamista ohjaavat ESG-mittarit, joiden mukaisesti erityisesti eläkeyhtiöt ja säätiöt toimivat luoden yrityksille painetta yhä läpinäkyvämpään vastuullisuusraportointiin (Kosonen & Santalainen 2022, 27-34.). GHG kasvihuonekaasuprotokolla (Greenhouse Gas Protocol) on tunnetuin kansainvälinen ilmastovaikutusten laskemiseen laadittu standardi, joka on kytköksissä laajempaan kansainväliseen GRI-raportointijärjestelmään (GreenCarbon 2021.)

GHG-protokollassa kasvihuonekaasut on jaoteltu kolmeen luokkaan päästöjen laajuuden mukaan. Scope 1-luokkaan kuuluvat yrityksen suorat oman toiminnan seurauksena tapahtuvat

päästöt, Scope 2-luokkaan epäsuorat, kuten sähkön- ja lämmöntuotannosta koituvat päästöt ja Scope 3-luokkaan epäsuorat tuotteiden loppukäyttäjistä sekä tavaroiden ja palveluiden hankinnoista, kuten jätehuollosta ja logistiikasta aiheutuvat päästöt. (GreenCarbon 2021.) FIBS:n (2023) yritysraportin mukaan 46% suomalaisista suurista ja keskiuurista yrityksistä on asettanut toiminnalleen kasvihuonekaasuja koskevan nettonolla - päästötavoitteen vuoteen 2050 mennessä ja 38% yrityksistä raportoi nettonolla -tavoitteen edistymisestä esimerkiksi GHG -protokollan mukaisesti.

EU:n vuonna 2023 voimaan tullut kestävyysraportointia koskeva CSRD direktiivi (Corporate Sustainability Reporting Directive) nykyaikaistaa ja tiukentaa yritysten sosiaalisten ja ympäristötietojen ilmoitusvelvollisuuteen kuuluvia sääntöjä. Sen myötä kaikkien niiden yritysten on jatkossa laadittava ESG-raportti, joilla toteutuu kaksi seuraavista; työntekijöitä on yli 250, liikevaihto on yli 40 milj. euroa tai nettovarallisuus on yli 20 milj. euroa. (Eurlex 2022.) EU:ssa CSRD direktiivin kestävyysraportointistandardit siis määrittävät ESG-kriteerit sille, mistä tekijöistä suurikokoisten yritysten pitää jatkossa raportoida liittyen ympäristötekijöihin, yhteiskuntaan, ihmisoikeuksiin ja hallintotapaan. Ympäristötekijöiden osalta yritysten on annettava tietoja toimistaan koskien ilmastonmuutoksen hillintää, kasvihuonekaasupäästöjä, ilmastonmuutokseen sopeutumista, vesivaroja ja merten luonnonvarojen, resurssien käyttöä ja kiertotaloutta, ympäristön pilaantumista, biologista monimuotoisuutta sekä ekosysteemejä. (Eurlex 2022, 37.) Kriteerit risteävät YK:n ekologisten SDG-tavoitteiden kanssa, mitä taulukko 2. havainnollistaa.

Taulukko 2: YK:n ekologiset SDG-tavoitteet ja CSRD-direktiivin määrittämät raportointikohteet ympäristötekijöiden osalta.

YK:n ekologiset SDG-tavoitteet					
Tavoite 13. Ilmastotekojä	Tavoite 7. Edullista ja puhdasta energiaa	Tavoite 14. Vedenalainen elämä	Tavoite 12. Vastuullista kuluttamista	Tavoite 6. Puhdas vesi ja sanitaatio	Tavoite 15. Maanpäällinen elämä
EU:n CSRD direktiivin määrittämät raportointikohteet yritysten ympäristötekijöiden osalta					
Ilmastonmuutoksen hillintä, ilmastonmuutokseen sopeutuminen	Kasvihuonepäästöt	Vesivarat ja meren luonnonvarat	Resurssien käyttö ja kiertotalous	Ympäristön pilaantuminen	Biologinen monimuotoisuus ja ekosysteemit

Vastuulliset sijoittajat, joiden määrä jatkuvasti kasvaa, seuraavat yritysten tapaa hoitaa ESG-asioita (Koipijärvi ja Kuvaja 2020, 171-174). EU:n kestävä rahoituksen luokittelujärjestelmä, EU-taksonomia antaa tarkasteluraamit sille, miten suuri osa yrityksen taloudellisesta toiminnasta tukee kuutta taksonomian ympäristötavoitetta eli 1. Ilmastonmuutoksen hillintää, 2. Ilmastonmuutokseen sopeutumista, 3. Vesi- ja merivarojen suojelemista, 4. Kiertotalouden edistämistä, 5. Ympäristön pilaantumisen ehkäisyä sekä 6. Ekosysteemien ja biodiversiteettien suojelemista ja ennallistamista. Taksonomia auttaa erityisesti sijoittajia

tunnistamaan kestävät sijoituskohteet, mutta ohjaa myös yrityksiä ja EU:n jäsenvalioita suuntaamaan rahoitustaan kestäviin ratkaisuihin. (Koipijärvi ja Kuvaja 2020, 171-174.) Yritysten vastuullisuusraportointia ohjaavien säädösten ja direktiivien lisäksi yhä valveutuneemmat asiakkaat ja kuluttajat luovat osaltaan yrityksille painetta raportoida vastuullisuusasioistaan läpinäkyvästi (Kosonen & Santalainen 2022, 27-34).

Nykyisen NFRD-direktiivin mukaan raportoivien yritysten on sovellettava uusia CSRD direktiivin sääntöjä raporteissaan 1.1.2024 alkaen ja pienempien yritysten 1.1.2025 alkaen. (Eurlex 2022.) FIBS:n (2023) yritysraportin mukaan 74% suomalaisista suurista ja keskisuurista yrityksistä tekee tällä hetkellä yritysraportointia ja 83% sisällyttää ESG:n raportointiinsa ja riskienhallinnan prosesseihin. Myös pienemmät yritykset ovat alkaneet raportoida vastuullisuudestaan saadakseen markkinaetua (GreenCarbon 2021).

2.2.3 Katsaus eri toimialojen ekologisiin vastuullisuustavoitteisiin

YK:n SDG-tavoitteista ekologista kestävyyttä käsittelee tavoitteet 6, 7, 12, 13, 14 ja 15 (United Nations 2016). Se, mitä tavoitteita yritys pääasiassa pyrkii edistämään, riippuu yrityksen toimialasta ja sen ekologisista vastuullisuustavoitteista. Tässä kuvatut ekologiset vastuullisuustavoitteet perustuvat kahdeksaan FIBS-yritysraporttiin kuuluvan suurikokoisen yrityksen uusimpaan vuosien 2021-2022 julkiseen vastuullisuusraporttiin. Toimialat jakautuvat uusiutuvaan energiaan ja energiapalveluihin, kuluttajatuotteiden valmistukseen, puutarhanhoitoalaan, tekstiilipalveluihin sekä päivittäistavarakauppaan.

Kaikkien toimialojen yrityksiä yhdistää tavoite vähentää hiilidioksidipäästöjään ja/tai pyrkimys saavuttaa hiilineutraalius, millä edistetään SDG-tavoitetta 13 Ilmastotekoja. Yritykset pyrkivät toiminnallaan luomaan positiivisia ympäristövaikutuksia ja suhteessa WBCSD:n (2021) uusiutuvan liiketoiminnan kaavioon, yritykset tavoittelevat vähintäänkin nettonollaa tai intohimoisemmat pitkän tähtäimen nettopositiivisuutta, jossa yritys antaa maapallolle enemmän kuin siltä ottaa. Yrityksiä yhdistää myös tavoite edistää vastuullista kuluttamista eli SDG-tavoitetta 12, mihin liittyy vahvasti jätteen käsittelyn, kierrätyksen ja kiertotalouden edistäminen, materiaalien ja luonnonvarojen kestävä käyttö sekä kestävää kehitystä koskevista tiedoista raportointi. Kaikki tässä katsauksessa olevat yritykset raportoivat hiilidioksidipäästöistään GRI-viitekehyksen pohjalta luodun GHG-kasvihuonekaasuprotokollan mukaisesti luokitellen päästöt Scope 1, 2 ja 3-päästöihin. Vuosien 2021-2022 vastuullisuusraporteissa EU:n CSRD-direktiivin kestävyysraportointistandardit eivät vielä vaikuta, mutta uusi direktiivi mainitaan vastuullisuus -megatrendin yhteydessä läpinäkyvyyttä lisäävänä uusien tietojen julkistamista koskevana vaatimuksena. (Fortum 2022; Fiskars Group 2022; Helen 2021; Ilmatar 2022; Neova Group 2022; Kesko 2022; Lindström Group 2022; S-ryhmä 2022.)

Energia-aloilla korostuu hiilineutraaliustavoite, energia- ja resurssitehokkuus sekä Suomen energiaomavaraisuuden edistäminen. Keskeisinä tavoitteina on lisätä uusiutuvaa energiankäyttöä ja -tuotantoa sekä vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja niistä riippuvuutta, jotka kaikki tukevat tavoitetta 7 Edullista ja puhdasta energiaa. Uusiutuvaan energiaan keskittyvän yrityksen tavoitteissa on vihreän siirtymän edistäminen ja Suomen edelläkävijyys uusiutuvan energian tuottajana, mikä tukee myös yrityksen ekologista vastuullisuustavoitetta luoda parempaa maailmaa jälkipolville. Ympäristöarvojen huomioiminen meri- ja maatuulivoimahankkeissa edistää tavoitetta 14 Vedenalainen elämä sekä tavoitetta 15 Maanpäällinen elämä, joihin liittyy myös biodiversiteetin ja luonnon monimuotoisuuden suojeleminen. Energia-alalla päämääränä on myös jätteen käsittely, kierrätyksen ja kiertotalouden edistäminen. (Fortum 2022; Helen 2021; Ilmatar 2022.)

Päivittäistavarakaupanalalla ja kuluttajatuotteita tarjoavalla yrityksellä toiminnassa painottuu tavoite 12 Vastuullista kuluttamista. Siihen liittyy kestävän kulutuksen edistäminen, ihmisten kulutustottumuksiin vaikuttaminen, toiminta kertakäyttökulttuuria vastaan sekä vastuullisuustavoite kannustaa ja tukea asiakkaita kestävien valintojen tekemisessä. (Kesko 2022; S-ryhmä 2022; Fiskars Group 2022.) Päivittäistavarakaupassa pyritään vähentämään tai puolittamaan ruokahävikkiä sekä edistämään planetaarista ruokavaliota, mihin liittyy kotimaisuus ja kasvipohjaisen ruuan myynnin lisääminen. Kierrätystä ja kiertotaloutta edistetään minimoimalla pakkausmateriaalien määrää, vähentämällä muovinpakkausten osuutta sekä lisäämällä kierrätysmuovin käyttöä. Omien brändien pakkausmateriaaleja kehitetään vastuullisemmiksi, helposti kierrätettäväksi ja uusiokäytettäväksi ja asiakkaiden lajittelua helpotetaan kuluttajapakkauksissa oleville selkokielisillä lajitteluohjeilla. (Kesko 2022; S-ryhmä 2022.)

Kuluttajatuotteita tarjoava yritys edistää kiertotaloutta lisäämällä kiertotaloustuotteiden- ja palveluiden osuutta myynnistä, pidentämällä tuotteiden elinikää tarjoamalla kierrätys- ja huoltopalveluita sekä lisäämällä tietoutta kestävästä kulutuksesta. Tavoitteena on, että kaikki toiminnasta aiheutuva jäte olisi vuoteen 2030 mennessä hyödynnettävissä tai kierrätettävissä kiertotalouden keinoin. Hiilineutraalius- ja päästövähennystavoitteet koskettavat päivittäistavarakaupan ja kuluttajatuoteyrityksen osalta niiden omien, tavarantoimittajien ja koko arvoketjun hiilidioksidipäästöjen vähentämistä. Näihin tavoitteisiin tähdätään kannustamalla myös tavarantoimittajia asettamaan omalle toiminnalleen tieteeseen perustuvat ilmastotavoitteet. Luontokadon ehkäiseminen, luonnonvarojen kunnioittaminen ja luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ovat keskeisiä tavoitteita kaupan alalla, johon kaikella toiminnalla tähdätään. (Kesko 2022; S-ryhmä 2022; Fiskars Group 2022.)

Tekstiilialan suurin ongelma on tekstiilijäte, joten alan keskeisenä tavoitteena on ympäristövaikutusten vähentäminen tekstiiliteollisuudessa, tekstiilijätteen 100% kierrätys ja

tekstiilijätteen määrän vähentäminen kiertotalouden keinoin. Uusiin kiertotalouden liiketoimintamalleihin perustuen kunnianhimoisena tavoitteena on tähdätä suljetun kierron kierrätysprosessiin, jossa poistotekstiilejä voitaisiin käyttää uusien tekstiilien raaka-aineena. Lisäksi tavoitteena on kierrätettyjen ja biopohjaisia kuituja sisältävien, uusina hankittujen materiaalien määrän lisääminen, mikä on yksi keino vähentää päästöjä ja säästää luonnonvaroja. Käyttämällä tuotevalmistuksessa kestäviä materiaaleja, suunnittelemalla tuotteet pitkäikäisiksi ja tarjoamalla helppokäyttöisiä tekstiilien vuokraus-, huolto- ja uudelleenkäyttöpalveluita, edistetään tavoitetta pitää tekstiilit käytössä mahdollisimman pitkään ja tuetaan sitä, että uusia tuotteita valmistetaan vain tarvittaessa. Tekstiilialalla korostuu myös uusiutuvan energiankäytön laajentaminen, veden käytön vähentäminen sekä vastuullinen vesihuolto, kuten veden kierrätys ja suljettu vesikierto, joilla edistetään tavoitetta 7 Edullista ja puhdasta energiaa sekä tavoitetta 6 Puhdas vesi ja sanitaatio. (Lindström Group 2022.)

Puutarhanhoitoalalla tavoitteena on luoda innovatiivisia ratkaisuja ruoan viljelyyn, puutarhanhoitoon sekä vihreämpiin kaupunkialueisiin. Alalla korostuu tavoite 15 Maanpäällinen elämä eli luonnon monimuotoisuuden ja biodiversiteetin turvaaminen. Tavoitetta edistetään muun muassa ennallistamalla turvetuotantoalueita, kehittämällä vastuullisempia kasvualustamateriaaleja turpeen sijaan sekä vähentämällä turpeen käyttöä. Viherrakentamisen luontopohjaisilla kasvu- ja viljelyalustoilla luodaan paikalliset materiaalit huomioiden viherkattoja, julkisivuja ja viheralueita, jotka muun muassa jäähdyttävät ja puhdistavat ilmaa ja luovat terveellisempiä, ilmastokestäviä ja monimuotoisia kaupunkialueita. Erilaisten kaupunki- ja maisemointiprojektien tavoitteena on myös lisätä ilmastotietoisuutta ja luonnon monimuotoisuutta kaupunkiympäristössä sekä tuoda esiin maaperän ja sen eliöiden olennainen merkitys ekosysteemin hyvinvoinnille. (Neova Group 2022.)

Puutarhanhoitoalan yrityksessä ilmastotavoitteena mainitaan muiden yritysten tavoin kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja täysin fossiiliton sähköntuotanto, mikä tapahtuisi lähitulevaisuudessa fossiilittoman sähkön ostamisen ja täydentävän aurinkoenergian yhdistelmällä. Tavoitetta 12 Vastuullista kuluttamista edistetään kiertotalouden keinoin lisäämällä kierrätettävien raaka-aineiden määrää kasvualustoissa sekä kierrättämällä niin, ettei tulevaisuudessa syntyisi lainkaan jätettä. Palvelut, tuotteet ja niissä käytetyt raaka-aineet ovat mahdollisimman ympäristöystävällisiä eli ne ovat paikallisesti tuotettuja, vähäpäästöisiä ja kierrätettäviä, tukevat luonnon monimuotoisuutta, säästävät vettä sekä lisäävät terveyttä ja hyvinvointia. Puutarhan, kukkien, pensaiden ja puiden hoidon kuvataan vähentävän stressiä, lisäävän hyvinvointia, rentouttavan sekä kehittävän tietoisuustaitoja, jolla edistetään ympäristövastuun ohella sosiaalista kestävyttä. Kaupunkiluontoalueilla tuetaan myös sosiaalista yhteenkuuluvuutta sekä paikallisen eläimistön ja kasviston elämää. (Neova Group 2022.)

2.2.4 Yhteinen arvopohja

Koipijärvi ja Kuvaja (2020, 198) esittävät, että yhteiskunnallista vaikuttavuutta saavutetaan yhteistyöllä, joka perustuu yhteistyökumppanien yhteisiin tavoitteisiin ja samanlaiseen arvopohjaan. Strateginen vastuullisuus liiketoiminnan ytimessä näkyy yrityksen toiminnassa tavalla, jossa yritys lähtee tuottamaan ensin hyvää, josta seuraa liiketoiminnan taloudellinen kannattavuus (Koipijärvi 2020, 30). Kosonen ja Santalainen (2022, 74) korostavat myös sitä, että yritykset voivat erottautua aidon yhteiskunnallisen arvонуonin kautta perinteisen kilpailuasetelman sijaan ratkomalla yhteiskunnan kestävyysongelmia. Jaettu arvo toteutuu Wileniuksen (2015, 159) mukaan tavalla, jossa yritys edistää yhteiskunnallisia oloja samalla kun se edistää omia etujaan. Yritysten arvon tulisi määrittyä talouskasvun sijaan sen mukaan, miten hyödyllisiä ne ovat yhteiskunnallisesti (Wilenius 2015, 107).

Kosonen ja Santalainen (2022, 96) kuvaavat, että yhteistyön kautta toimijoille voi syntyä pitkäkestoista ja vahvaa elinvoimaetua, jota he pitävät kilpailuedun saavuttamista tärkeämpänä. Elinvoimaetu kun keskittyy luomaan parempaa yhteiskunnallista arvoa suhteessa toimijan omaan missioon tai visioon sen sijaan, että sillä yritettäisiin voittaa kilpailijoita. Kilpailuedulla voidaan kuitenkin täydentää elinvoimaetua, joka parhaimmillaan skaalautuu ja levittäytyy koko yhteiskuntaan. (Kosonen & Santalainen 2022, 87, 99.)

Koipijärven ja Kuvajan (2020, 25) mukaan yritys voi tuottaa huomattavaa lisäarvoa, jos se omaksuu ja ymmärtää vastuullisuuden osana arvomuodostustaan. Lisäarvo voi näyttäytyä muun muassa myynnin parantumisenä, kustannusten vähentymisenä, korkeampana tuotehinnotteluna sekä epäsuorasti asiakasuskollisuutena, henkilöstön sitoutumisena tai yrityksen brändin ja maineen arvon nousuna. Työpaikkojen luominen ja verojen maksaminen tukevat taloutta ja ovat taloudellista arvoa, kun taas sosiaalinen arvo voi näyttäytyä esimerkiksi hyvien työolojen, terveydenhoitopalveluiden ja koulutuksen tarjoamisena työntekijöille. Ympäristöarvo toteutuu esimerkiksi uusien raaka-aineiden käyttämisenä ja tuotannon sivutuotteiden kierrättämisenä. (Koipijärvi & Kuvaja 2020, 25-29.)

Wilenius (2015, 156-157) katsoo vastuullisen liiketoiminnan edellyttävän arvoperustaista johtamista sekä sitä, että yrityksen arvot ja toiminta vastaavat myös sukupolven asiakkaiden ja työntekijöiden arvomaailmaa. Kosonen ja Santalainen (2022, 88) listaavat erilaisia johtamisen tapoja analysoiden niitä siinä merkityksessä, mitkä johtavat kestäväan liiketoimintaan ja yhteiskunnalliseen arvонуontiin. Institutionaalinen johtaminen nähdään parhaana keinona yhdistää yhteiskunnallinen arvонуonti ja yritysten sekä organisaatioiden oma arvонуonti, koska se perustuu yhteiskuntarakenteiden uudistamiseen ja monipuoliseen verkottumiseen huomioiden laajasti toimintaympäristön haasteet ja mahdollisuudet. Strategisen johtamisen esitetään tukevan institutionaalista johtamista kestäväan liiketoiminnan kehittämisessä siinä, missä se auttaa luomaan uusia kestäviä

liiketoimintamalleja, edistää yhteistyötä ja vahvistaa organisaation sisäisiä ja verkostovoiman resursseja. Molemmissa kestäväen johtamisen tavoissa huomio kiinnittyy tulevaisuuteen ja arvonluominen perustuu yhteistyöhön, josta hyötyvät sekä julkisen että yksityisen sektorin toimijat. (Kosonen & Santalainen 2022, 88-90.)

2.2.5 Yritysyhteistyöverkostot

YK:n SDG-tavoite 17 käsittelee yhteistyötä ja kumppanuuksien luomista perustuen kansainvälisesti ja kehitysmaiden kanssa tehtävän globaalien yhteistyön kehittämiseen. Tavoite 17 ohjaa ja kannustaa myös julkisen ja yksityisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnallisten toimijoiden välisten kumppanuuksien kehittämiseen kestäväen kehityksen edistämiseksi. (United Nations 2016.)

Kosonen ja Santalainen (2022, 82) puhuvat näkemyksen avartamisesta kohti toimialojen raja-aitoja ylittäviä yhteistyön ja innovaation mahdollisuuksia. Oman toimialan ulkopuolelle katsominen opettaa uutta ja antaa tilaa ennen näkemättömien uusien toimintamallien ja toimialojen kehittämiselle sekä tulevaisuuteen soveltuvien palveluiden ja ratkaisujen luomiselle (Kosonen & Santalainen 2022, 82-83). Wilenius (2015, 139-141) kuvaa Piilaakson eli teknologiakehityksen keskittymän toiminnan perustuvan yhteistyöhön, tiedon jakamiseen ja eetokseen siitä, että jos jaat, saat myös takaisin. Monet kestäväen kehityksen innovaatiot, kuten jakamistalouden ideologia on saanut alkunsa Piilaaksosta (Wilenius 2015, 139-141). Kosonen ja Santalainen (2022, 30-31) puolestaan mainitsevat, että Piilaaksosta lähteneet innovaatiot ovat pääosin valtiorahoitteisia, mikä kuvastaa myös valtioiden merkitystä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa. Valtiot ovat tärkeä osa verkostoa ja niiltä vaaditaan sekä uskallusta ottaa riskejä että rohkeutta rahoittaa uusia investointeja, jotka tähtäävät ilmastomuutoksen hillintään (Kosonen & Santalainen 2022, 30-31). Toisaalta myöskään valtiot eivät yksinään voi löytää ratkaisuja yhteiskunnan ongelmiin ilman yksityistä sektoria, vaan niiden tulisi löytää yhteinen tahtotila siitä, mitä tahdotaan saavuttaa, jotta kestävää kasvua tukevia ekosysteemejä voisi syntyä (Kosonen & Santalainen 2022, 65-67).

Yhteistyökumppaneiden kartoittaminen, kumppanuustyön käynnistäminen ja sen ylläpitäminen sekä kahdenvälisen ja monien ryhmien yhteistyön kehittäminen ovat Koipijärven ja Kuvajan (2020, 168) mukaan tärkeä osa sidosryhmätyötä. Sidosryhmät Koipijärvi ja Kuvaja (2020, 165) määrittelevät tahoiksi tai henkilöiksi, joilla on vaikutusta yrityksen toimintaan tai menestymiseen ja joihin vastavuoroisesti yritys voi vaikuttaa toiminnallaan. Käytännössä yhteistyö- ja kumppanuussuhde on sellainen, jossa molemmat toimijat antavat toisilleen jotain sellaista, mistä osapuolet hyötyvät. Asiakkuussuhteesta puhuttaessa taas yritys maksaa saamastaan arvosta, kuten palvelusta, tuotteesta tai osaamisesta. Aina ei voida myöskään helposti määrittellä, kummasta ryhmästä on kyse. (Koipijärvi & Kuvaja 2020.) FIBS:n yritysvastuu 2023-tutkimusraportin mukaan suurin osa

yrittäjistä tekee kestävyysteemoissa yhteistyötä läheisten sidosryhmien eli oman henkilöstönsä, toimialan sekä asiakkaidensa kanssa, mutta vähiten yhteistyötä tehdään kansalaisjärjestöjen ja pk -yritysten kanssa.

Kansalaisjärjestöt yhteistyökumppaneita voivat tarjota yrityksille hyvän maineen tavoittelun lisäksi yritykseltä itseltään usein puuttuvaa asiantuntijaosaamista ja tukea yritysasioissa. Järjestö puolestaan hyötyy yhteistyöstä yleensä taloudellisesti ja samalla se pääsee kehittämään järjestön aatteelle tärkeitä asioita (Koipijärvi ja Kuvaja 2020, 197-198.) Kansalaisjärjestöjen yrityksille antama yksityinen tai julkinen kritiikki voi myös olla yrityksille syynä olla järjestöihin yhteydessä, josta voi lopulta kehittyä hyvinkin hedelmällinen yhteistyö (Koipijärvi ja Kuvaja 2020, 196). Kansalaisjärjestöjen toiminnan miinuspuoleksi Koipijärvi ja Kuvaja (2020, 196) mainitsevat niiden ehdottomuuden näkökulmissaan ja sen, etteivät ne välttämättä täysin ymmärrä liiketoiminnan realiteetteja asettaessaan yrityksille esimerkiksi tiukkoja aikarajallisia vaatimuksia kehityskohteiden suhteen. Yrityksillä on kuitenkin mahdollisuus kääntää kritiikki yhteistyöksi avoimella, kunnioittavalla, rehellisellä ja läpinäkyvällä toiminnalla sekä rakentavilla keskusteluilla (Koipijärvi ja Kuvaja 2020, 196).

Wilenius (2015, 184) korostaa verkostoitumisen toimintamallien monikertaistavan erilaiset yhteydet, mutta painottaa myös sitä, että työ vaatii aikaa ja huomion suuntaamista yhtäaikaaisesti useaan eri suuntaan, mikä edellyttää taitoa ja tietoista keskittymistä nykyajan monivirikkeisessä ympäristössä. Myös Koipijärvi ja Kuvaja (2020, 198) painottavat, että menestyksellinen yhteistyö edellyttää toimijoilta riittävästi aikaa yhteistyön rakentamiseen, jolloin toiminnalla voidaan vasta aikaansaada yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Yhteinen missio tavoitella yhdessä Suomen elinvoimaetua ohjaisi heidän mukaansa toimintaa, joka innostaa kansalaisia, yksityisiä ja julkisia toimijoita tekemään pitkäjänteistä yhteistyötä kestävässä kasvun eteen. Tavoitteet voitaisiin saavuttaa yhteiskuntavastuun kehittämisellä sekä julkisen ja yksityisen sektorin välisellä yhteistyöllä. (Kosonen & Santalainen 2022, 39-42.) Myös Wilenius (2015, 154) pohtii yritysmaailman ja yhteiskunnan suhdetta siitä näkökulmasta, millaisia liittoumia ja kumppanuuksia julkisen alan ja yritystoimijoiden välille voisi syntyä ja toteaa sen edellyttävän yrityksiltä ensiksi syvällistä ymmärrystä yhteiskunnallisista kysymyksistä.

2.3 Yhtenevät tavoitteet aineistonhankinnan perustana

Suomi tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä, johon myös vastuulliset yritykset tähtäävät liiketoiminnallaan. Sosiaalisten, luonto- ja ympäristöhaittojen minimoinnin lisäksi vastuullisesti toimivat yritykset pyrkivät maksimoimaan myönteisiä vaikutuksiaan ja tekemään liiketoiminnallaan enemmän hyvää suhteessa sen toiminnasta aiheutuviin haittoihin. Tätä liiketoiminnan kehitystä WBCSD (2021) kuvaa muutoksena kohti uudistavaa liiketoimintaa ja ajattelua, johon myös FIBS-yritysvaluverkosto perustaa uusimmat tutkimustulokset

yritysten osuudesta toimia laajemman kestävyysmurroksen mahdollistajina. Yli puolet FIBS-verkostoon kuuluvista yrityksistä keskittyy edelleen haittojen mininointiin, kun taas kolmannes on määrittänyt itselleen nettonollatavoitteen vuoteen 2050 mennessä. Muutos edellyttäisi kestävämmien tuotteiden ja palveluiden poistamista valikoimista sekä kestävämmästä liiketoiminnasta luopumista. Haasteita kuitenkin teettävät niin riittämättömät resurssit ja toimet, kuin osaamisen puute suhteessa yrityksen vastuullisuustavoitteisiin.

Vastuullisuusraportointi on merkittävä osa kestävästä kehitystä tukevaa yritystoimintaa, jota ohjaa monet säädökset ja standardit. GHG-kasvihuonekaasuprotokolla on tunnetuin kansainvälinen ilmastovaikutusten laskemiseen laadittu standardi, jonka Scope 1, Scope 2 ja Scope 3-luokkien mukaisesti yritykset ilmoittavat suorista ja epäsuorista hiilidioksidipäästöistään. EU:ssa uusi CSRD-direktiivin kestävyysraportointistandardi määrittää vuodesta 2024 alkaen ESG-kriteerit sille, mistä tekijöistä suurikokoisten yritysten tulee raportoida ympäristötekijöiden, yhteiskunnan, ihmisoikeuksien ja hallintotavan osalta.

Vastuullisuustavoitteiden saavuttamista tukee yhteistyötahojen yhteiset tavoitteet ja arvopohja. Vastuullisesti toimivien suurikokoisten yritysten ympäristö- ja ilmastotavoitteet ovat toimialakohtaisia, mutta tässä katsauksessa kaikkien yritysten tavoitteita yhdistää hiilidioksidipäästöjen pienentäminen tai hiilineutraalius sekä kiertotalouden, kierrätyksen tai kestävä kulutuksen edistäminen. Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden kanssa risteävät yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet liittyvät siis erityisesti YK:n SDG-tavoitteisiin 12 Vastuullista kuluttamista ja 13 Ilmastotekoja. Lisäksi tavoitteissa mainitaan luonnon ekosysteemien ja monimuotoisuuden turvaaminen, mikä liittyy vahvasti tavoitteeseen 15 Maanpäällinen elämä. Taulukkoon 3 on koottu näiden SDG-tavoitteiden alatavoitteita, niihin liittyvät kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet sekä niiden kanssa risteävät yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet, jotka loivat pohjan aineistonhankinnalle ja yritysten haastattelukysymyksille.

Taulukko 3: Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet ja yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet YK:n kolmen SDG-tavoitteen viitekehyksessä

Tavoite: 12 Vastuullista kuluttamista	Tavoite: 13 Ilmastotekoja	Tavoite 15 Maanpäällinen elämä
<ul style="list-style-type: none"> - Kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys. - Puolittaa ruokajätteen määrä, ruokahävikin vähentäminen - Jätteiden syntymisen ennaltaehkäisy kierrätyksen ja uudelleenkäytön keinoin. - Tietoisuus kestävästä kehityksestä ja luontoa suosivista elämäntavoista - Kannustaminen erityisesti suuria ja kansainvälisiä yhtiöitä ottamaan käyttöön kestävä käytännöt ja sisällyttämään kestävä kehitystä 	<ul style="list-style-type: none"> - Toimia kiireellisesti ilmastomuutosta ja sen vaikutuksia vastaan - Parantaa ilmastomuutoksen hidastamiseen, sopeutumiseen, vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroituksiin liittyvää koulutusta ja tietämystä - Kansalaisten ja instituutioiden valmiuksien parantaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Luonnonvarojen kestävä ja tehokas käyttö - Maaekosysteemien suojeleminen, ennallistaminen ja kestävä käyttö - Maaperän köyhtymisen ja luonnon monimuotoisuuden häviämisen pysäyttäminen - Ekosysteemiin ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvien arvojen

koskevat yritysvastuutiedot raportointiinsa.	- Parantaa kaikkien maiden kykyä sopeutua ilmastoon liittyviin riskitekijöihin ja luonnonkatastrofeihin.	tuominen osaksi kansallista ja paikallista suunnittelua
Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet		
<p>Ekososiaalinen sivistys</p> <p>→ Kestävä elämäntapa ja kulttuuri, vastuullinen maailmasuhde, kohtuullisuus, ekologinen kestävyys edellytys sosiaaliselle kestävyydelle</p> <p>Ympäristö- ja luontosuhteen vahvistuminen</p> <p>→ Ajattelun kehittyminen, vastuu ympäristöstä ja omista valinnoista, kestäväan elämäntapaan kasvaminen, ymmärrys ihmisen ja luonnon yhteydestä</p> <p>Yhteiskunnan ja kulttuurin uudistaminen</p> <p>→ kulutus- ja tuotantotapojen kyseenalaistaminen suhteessa kestäväan kehitykseen, elämäntapaa korjaavia ratkaisuja</p> <p>Osallisuus ja vaikuttaminen</p> <p>→ Omien tekojen, valintojen ja elämäntapojen merkitys itselle, yhteiskunnalle ja luonnolle, osallisuuden tukeminen.</p>	<p>Systeeminen transformaatio</p> <p>→ Koulutusorganisaatioiden paradigman muutos, koulu suunnannäyttäjänä</p> <p>Positiivinen kehitys ja hyvinvointi</p> <p>→ Toivon painottaminen, hyvinvoivat oppilaat ja yhteiskunta, myönteinen luontosuhde, ympäristömyönteisyys, positiivisten asenteiden edistäminen kestävyyttä kohtaan</p>	<p>Ekososiaalinen sivistys</p> <p>→ Luonnon ekosysteemien ja monimuotoisuuden turvaaminen</p>
Yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet, jotka risteävät kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden kanssa		
<p>Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen</p> <p>Omasta toiminnasta aiheutuvien jätteiden syntymisen ehkäiseminen</p> <p>Kiertotalouden edistäminen</p> <p>Toiminta kertakäyttökulttuuria vastaan</p> <p>Asiakkaiden auttaminen jokaisen omaan vastuullisuustavoitteisiin pääsemisessä</p>	<p>Ilmastonmuutoksen hillitseminen</p> <p>Paremman maailman luominen jälkipolville</p>	<p>Luonnon monimuotoisuuden ja biodiversiteetin turvaaminen</p>
Tavoite: 12 Vastuullista kuluttamista	Tavoite: 13 Ilmastotekoja	Tavoite 15 Maanpäällinen elämä

3 Kehittämisasetelma

Tässä luvussa esitetään tämän tutkimuksellisen kehittämistyön toimeksiantaja, tutkimuksen tavoitteet, tarkoitus ja tutkimuskysymykset alakysymyksineen. Tutkimuksen viitekehys ja tutkimuksellinen näkökulma esitetään luvussa 3.3. Sen jälkeen kuvataan aineiston hankinnan, hallinnan ja analysoinnin menetelmät sekä viimeisenä kehittämisen menetelmät ja ratkaisut.

Kuvan 2 aikajana opinnäytetyön edistymisestä havainnollistaa kokonaisuudessaan opinnäytetyön työvaiheet ja tiedon hankinnan prosessin syksystä 2022 keväeseen 2024.

Kehittämistyö alkoi toimeksiantajan ensimmäisestä tapaamisesta ja aiheen rajaamisesta syksyllä 2022. Työtä jatkettiin keväällä 2023 tutustumalla työn kannalta keskeisiin käsitteisiin ja niitä koskeviin tieteellisiin lähteisiin sekä aloittamalla tietoperustan rakentaminen. Haastatteluvaihe oli kaksiosainen, jossa keväällä 2022 haastateltiin Ympäristökoulu Polun asiantuntijoita ja syksyllä 2023 yritysten vastuullisuusasiantuntijoita osittain ympäristökoulun asiantuntijoiden haastattelun pohjalta. Yritysten vastuullisuusraportteihin tutustuttiin syksyllä 2023 ennen yrityshaastatteluita, koska myös ne määrittivät haastattelukysymysten sisältöjä. ChatGPT -tekoälyä hyödynnettiin olennaisen tiedon löytämiseksi ja varmistamiseksi vastuullisuusraporttien sisällöistä.

Aikajana opinnäytetyön edistymisestä

Kuva 2: Aikajana opinnäytetyön edistymisestä ja sen työvaiheista

Yrityshaastatteluita toteutettiin myös alkuvuoden 2024 aikana, joiden yhteydessä haastatteluaineistoa alettiin litteroida ja tehdä tutkimustuloksista sisällönanalyysejä. Kevään 2024 alussa pidettiin toimeksiantajalle sen toiveesta tilannekatsaus tutkimustuloksia, joita se alkoi heti hyödyntämään yritys yhteistyönsä kehittämiseksi. Sen jälkeen aloitettiin tutkimustulosten yhteenvedon pohjalta kehittämissuunnitelman laatiminen ja kehittämis ehdotuksen suunnittelu. Huhtikuussa 2024 kirjoitettiin työn johtopäätökset ja pohdinta. Toukokuussa 2024 kehittämistyön tulokset sekä kehittämis ehdotus esitettiin toimeksiantajalle ja Laurealle ja opinnäytetyö palautettiin arvioitavaksi. Toimeksiantajalle pidettävä esitys järjestettiin hybridimallilla, jossa osa kuulijoista oli fyysisesti paikalla ja osa verkon välityksellä, kun taas Laurealle pidettävä esitys järjestettiin Teams -yhteistyöalustan välityksellä.

3.1 Toimeksiantaja

Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö tehtiin yhteistyössä Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskukseen kuuluvan Ympäristökoulu Polun kanssa. Vuonna 1990 perustettu kierrätyskeskus on yleishyödyllinen yritys, joka on mukana yhteiskunnallisessa toiminnassa. Sen tavoitteita ovat kestävän elämäntavan mahdollistaminen, luonnonvarojen kulutuksen vähentäminen, ympäristötietoisuuden lisääminen sekä osallistumisen ja työnteon mahdollisuuksien tukeminen. Tavoitteita edistetään maksimoimalla tavaran uudelleenkäyttöä ja materiaali kierrätystä sekä kasvattamalla ympäristötietoisuutta monipuolisen koulutuksen ja viestinnän keinoin. Sillä on pääkaupunkiseudun alueella yhteensä 13 kierrätysmyymälää ja verkkokauppa, joka toimii valtakunnallisesti. (Kierrätyskeskus 2024a; Kierrätyskeskus 2024b.)

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus tarjoaa myös yritys konsultointipalveluita sekä ympäristökoulutusta, josta vastaa Ympäristökoulu Polku. Se tekee pääosassa yhteistyötä perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen ryhmien ja opettajien kanssa tarjoamalla niille oppimateriaaleja, opetusta ja koulutusta kestävän kasvatuksen teemoista. Sen tehtävänä on myös kehittää kierrätyskeskuksen vastuullisuustyötä, vastata sen työntekijöiden Ekopassi- ja ekotukikoulutuksista sekä edistää kestävyyskasvatusta yhdessä erilaisten kumppaneiden kanssa. Opetus ja oppimateriaalit suunnitellaan kohderyhmän tarpeisiin ja toiveisiin sopiviksi ja toteutetaan oppijan lähiympäristössä, kuten kouluissa, lähiluonnossa tai erilaisissa vierailukohteissa. Ympäristökoulu Polku tarjoaa myös etäopetusta. Se hyödyntää tekemisessään osallistavia ja toiminnallisia opetusmenetelmiä, joiden kuvataan parhaiten tukevan asioiden mieleen painamista. Toiminnan tavoitteena on vahvistaa osallistujien uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa ja lisätä ymmärrystä kestävyysteemoista. (Ympäristökoulu Polku 2024.)

3.2 Tutkimusongelma, tarkoitus ja tavoitteet

Ympäristökoulu Polku haluaa laajentaa toimintaansa ja kehittää yritys yhteistyötään. Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena on kehittää Ympäristökoulu Polun yritys yhteistyötä tuomalla esiin uusia tapoja jalkauttaa yritysten ekologisia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Tarkoituksena on osoittaa kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden yhtymäkohdat suhteessa vastuullisesti toimivien yritysten ekologisiin vastuullisuustavoitteisiin ja niihin perustuen luoda suuntaviivat molempia tahoja palvelevalle yhteistyölle.

Päätutkimuskysymyksellä selvitetään, millainen Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten välinen yhteistyö voisi auttaa yrityksiä jalkauttamaan niiden ekologisia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Alakysymyksellä selvitetään, miten kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet risteävät yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden kanssa.

3.3 Viitekehys ja tutkimuksellinen näkökulma

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä yhdistyvät tutkimuksellisuus ja konkreettinen kehittämistoiminta ja sen pääpaino on työelämän kehittämisessä. Tietoperustan pohjalta luotu yhteenveto kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteista suhteessa yritysten ekologisiin vastuullisuustavoitteisiin toimii aineistonhankinnan ja kehittämissuunnitelman tieteellisenä perustana. Teoreettisena viitekehysenä käytetään YK:n ekologisia SDG-tavoitteita 12 Vastuullista kuluttamista 13 Ilmastotekoja ja 15 Maanpäällinen elämä.

Kehittämistyötä lähestytään tapaustutkimuksella, joka on tyyliltään joustava ja monipuolinen ja tavoittelee kokonaista ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Tapaustutkimukselle luonteenomaista on tuottaa yksittäisestä tapauksesta intensiivistä ja yksityiskohtaista tietoa. Teorialla on vahva osuus ja tutkija on tutkimuksessa osallinen ulkopuolisuuden sijaan. Olennaista on se, että aineisto muodostaa kokonaisuuden eli tapauksen huolimatta siitä, käytetäänkö siinä kvantitatiivisia vai kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. (Valli & Aaltola 2015, 181-189.) Tässä tapaustutkimuksessa käytetään laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää.

Tapaustutkimuksella etsitään vastauksia kysymyksiin, kuinka ja miksi (Valli & Aaltola 2015, 182). Tässä tutkimuksessa selvitetään miten Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten välinen yhteistyö voisi auttaa yrityksiä jalkauttamaan niiden omia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Vallin ja Aaltolan (2015, 185) mukaan tapaustutkimukselle tapauksen kokonaisvaltainen ymmärtäminen on tärkeämpää, kuin yleistäminen, mutta koska yleistämiseen tai tulosten laajentamiseen kuitenkin osaltaan pyritään, keskeistä on myös aineiston tulkintojen pohjalta tehtävät yleistyksen.

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä on myös konstruktivisen tutkimuksen piirteitä, koska kehittämistehtävänä on luoda jonkinlainen konkreettinen tuotos, suunnitelma tai malli tutkimustiedon ja käytännöstä kerättävän tiedon perusteella eli ratkaista jokin käytännön ongelma. Konstruktiviseen tutkimukseen liittyy myös ratkaisun hyödynnettävyys kohdeorganisaation ulkopuolella sekä tuotoksen toimivuuden testaus, mutta tässä työssä testausvaihe jätetään jatkokehittämisaieheksi. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 65-66).

3.4 Tutkimusaineiston kokoamisen menetelmät ja aineiston hallinta

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä laadullisen aineiston hankinta tapahtui puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilta. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta ilman valmiita vastausvaihtoehtoja, kun taas teemahaastattelulle ominaista ovat valmiit etukäteen määritetyt aihealueet ja teemat (Valli & Aaltola 2015, 29.) Kaikki puolistrukturoidut teemahaastattelut etenivät valmiin teemahaastattelurungon mukaisesti, jonka kysymykset oli kirjattu PowerPoint -esitykselle ja näkyivät samanaikaisesti

kaikille haastattelun osapuolille. Haastattelurunko toimeksiantajan haastattelusta ja yksi esimerkki yrityshaastatteluiden rungosta ovat liitteinä 1 ja 2.

Toimeksiantajan haastattelu toteutettiin parihaastatteluna. Toinen haastateltavista oli haastattelijan kanssa kasvokkain sen toimitiloissa Hakaniemessä ja toinen haastateltava oli mukana videoyhteydellä Teams -yhteistyöalustan välityksellä kotoaan käsin. Haastattelulla taustoitettiin Ympäristökoulu Polun asiantuntijoiden ajatuksia kestävyyskasvatuksen yhteiskunnallisista ja ekologisista tavoitteista sekä kartoitettiin kestävyyskasvatuksen tavoitteita ja keinoja toimia yritysten tukena niiden vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa. Haastattelulla selvitettiin lisäksi sitä, millaista yhteistyötä Ympäristökoulu Polku tällä hetkellä tekee yritysten kanssa ja millaisesta yritysyhteistyöstä se olisi kiinnostunut tulevaisuudessa. Haastattelun alussa asiantuntijoiden tutkimukseen soveltuvuus varmistettiin selvittämällä heidän työ- ja koulutustaustaansa liittyen kestävyyskasvatukseen. Taustatiedot eivät ole muuten relevantteja tutkimuskysymysten osalta, joten niitä ei avata enempää aineiston rajaamiseksi ja osallisten yksityisyyden suojaamiseksi.

Haastateltavien yritysten valintaan vaikutti Kierrätyskeskuksen B2B-asiantuntijapalveluista, palvelukehittämisestä ja asiakkuuksista vastaavan Kiertotalouden palvelut -yksikön esimiehen kokoamat ehdotukset sekä Ympäristökoulu Polun asiantuntijoiden toiveet potentiaalisista yhteistyöyrityksistä. Valinnalle muodostui kolme pääkriteeriä: 1. Tutkimukseen valittavalla yrityksellä vastuullisuus ja/tai kiertotalous on liiketoiminnan ytimessä, 2. Yritys kuuluu FIBS-yritysvastuuverkostoon ja 3. Yritys on suurikokoinen, joten sillä voisi olla PK-yrityksiin verrattuna paremmat taloudelliset mahdollisuudet sijoittaa vastuullisuustyöhön. Yritykset, jotka kuuluvat FIBS yritysvastuuverkostoon, pyrkivät kehittämään vastuullisuustoimintaansa aktiivisesti, verkostoitumaan ja profiloitumaan kestävä liiketoiminnan vauhdittajina ja asiantuntijoina. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, johon Ympäristökoulu Polku kuuluu, on myös FIBS-yritysvastuuverkoston jäsen kategoriassa yritysvastuukonsultointi ja asiantuntijapalvelut. Verkoston tavoitteena on vauhdittaa kestävä liiketoimintaa ja auttaa yrityksiä yhdistämään vastuullisuutta liiketoimintaansa käytännön tasolla. (FIBS 2022.)

Haastateltavien yritysten valinnassa enemmän merkitystä oli yritysten vastuullisuustyöllä ja vastuullisuusraportin vakuuttavuudella, kuin yrityksen toimialalla, mikä johti yritysten valintaan eri toimialoilta. Osana aineistonhankintaa tutustuttiin lopulta kahdeksaan FIBS-yritysvastuuverkostoon kuuluvan vastuullisen suurikokoisen yrityksen vastuullisuusraporttiin ja niiden ekologisiin vastuullisuustavoitteisiin. Tavoitteita verrattiin kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteisiin, joiden yhtymäkohtien pohjalta luotiin yritysten haastattelukysymykset koskien niiden ekologisten vastuullisuustavoitteiden edistämistä, jalkauttamista ja jalkauttamishaasteita. Yhtymäkohdiksi muodostui yhteensä viisi ekologista vastuullisuustavoitetta:

- Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja hiilijalanjäljen pienentäminen
- Paremman maailman luominen jälkipolville
- Kiertotalouden edistäminen ja jätteiden syntymisen ehkäiseminen
- Toiminta kertakäyttökulttuuria vastaan
- Asiakkaiden auttaminen jokaisen omiin vastuullisuustavoitteisiin pääsemisessä
- Luonnon monimuotoisuuden ja biodiversiteetin turvaaminen.

Yritysten vastuullisuusasiantuntijoihin oltiin yhteydessä sähköpostitse, puhelimitse ja/tai tekstiviestitse. Kahdeksasta tavoitellusta yrityksestä kaksi yritystä ei vastannut yhteydenottoihin ja kaksi yritystä vastasi kieltävästi ajan puutteen tai kiireen vuoksi. Lopulta haastattelut sovittiin neljän vastuullisen suurikokoisen yrityksen vastuullisuusasiantuntijan kanssa. Tavoitellusta perusjoukosta otannaksi saatiin siis 50%.

Vastuullisuusasiantuntijoiden haastattelut toteutettiin yksilohaastatteluina Teams - yhteistyöalustan välityksellä, joista kolme haastattelua pidettiin suomeksi ja yksi englanniksi. Kaikki haastattelut tallennettiin haastateltavien luvalla kokoustallenteina videotiedostoiksi haastattelijan Microsoft OneDriveen sekä nauhoitettiin ääninauhoiksi haastattelijan älypuhelimella. Ääninauhat lähetettiin peruslitteroitaviksi litterointipalvelu Spokeniin, jonka jälkeen ääninauhat poistettiin haastattelijan puhelimen muistista. Nauhoitettuja ja litteroituja aineistoja säilytettiin luotettavilla Laurea Microsoft OneDrive ja Teams -alustoilla tutkimuksen valmistumiseen saakka, jonka jälkeen tiedostot hävitettiin asianmukaisesti. Aineistoihin ei ole ollut pääsyä muilla, kuin tutkijalla itsellään.

3.5 Tutkimusaineiston analysoinnin menetelmät

Tutkimustuloksia analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä, joka on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Se tarkoittaa käytännössä erilaisten kirjoitettujen, nähtyjen tai kuultujen aineistojen sisältöjen analyysia. Sisällönanalyysin tavoitteena on järjestää ja tiivistää aineisto selkeään muotoon ilman, että sen sisältämä informaatio katoaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103.)

Sisällönanalyysi alkaa siitä, että päätetään vahvasti, mikä asia aineistossa kiinnostaa ja mitkä asiat jätetään pois (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104). Myös Valli (2018) kuvaa, että tutkimusasetelman ja aiheen rajaaminen on erityisen tärkeää laadullisessa tutkimuksessa, sillä mielenkiintoisia sivujuonteita nousee usein esiin aineistosta, mutta kaikkea ei kuitenkaan voida raportoida. Tässä tutkimuksessa Ympäristökoulu Polun haastatteluaineistossa keskeistä oli kestävyyskasvatuksen yhteiskunnalliset ja ekologiset tavoitteet, niiden näkyminen Ympäristökoulu Polun kestävyyskasvatuksessa sekä Ympäristökoulu Polun tavoitteet, toiveet ja yhteistyön keinot koskien yritysyhteistyötä. Yritysten haastatteluaineistossa merkityksellistä oli keskittyä analysoimaan toimeksiantajaa hyödyttäviä ja kiinnostavia teemoja sekä aiheita, jotka vastasivat suoraan tutkimuskysymyksiin. Niitä olivat yritysten

tavat jalkauttaa ekologisia vastuullisuustavoitteitaan, niiden jalkauttamista koskevat haasteet sekä yritysten toiveet ja ehdotukset Ympäristökoulu Polun kanssa tehtävän yhteistyön kehittämiseksi.

Toinen sisällönanalyysin vaihe on aineiston läpikäynti, litterointi ja koodaaminen, jossa aineistosta erotetaan ja merkitään kiinnostavat asiat, kerätään ne yhteen ja erotellaan muusta aineistosta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104-106, 115). Tässä tutkimuksessa litteroidut aineistot läpikäytiin niin, että haastatteluaineistoista eroteltiin ja korostettiin korostetussilla vastaukset haastattelukysymyksiin sekä muut tutkimuskysymysten kannalta tärkeät huomiot. Ympäristökoulu Polun haastattelun keskeisimmät alkuperäisilmaukset koottiin Word-asiakirjaan luodun taulukon toiselle pystysarakkeelle, joista muodostettiin pelkistetyt ilmaukset taulukon kolmannelle sarakkeelle. Tästä työvaiheesta on esimerkki taulukossa 4.

Taulukko 4: Esimerkki toimeksiantajan haastatteluaineiston analysoinnista ja pelkistämisestä sisällönanalyysissä

	Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset
1. Aiempi tai tämänhetkinen yritys yhteistyö MILLAINEN?	"...erään energiayhtiön kanssa... me ollaan tehty niitten kans kaks juttua. Toinen oli sellanen heidän yritys kylä, siihen yhteistyöhön käsikirjotettiin sinne kiertotalousosio."	Energiayhtiön yritys kylään kiertotalous-osion käsikirjoitus.
	"Ja toinen oli tällanen, et pilotoitiin heidän kans tämmöstä kaupunkiviljely ympäristökasvatus projektia, minkä he tarjosivat yhdelle päiväkodille."	Pilotoitu kaupunkiviljely ympäristökasvatus projekti, jonka sähköyhtiö tarjosi yhdelle päiväkodille.
	"Koska heillä oli luonnon monimuotoisuuden lisääminen yhtenä tavoitteena siellä vastuullisuusohjelmassa. Niin silloin se luonnon monimuotoisuuden lisääminen sillä, että tarjotaan päiväkodeille malli, jolla he voi tehdä sitä pihallansa, niin ois ollu tosi herkullinen."	Luonnon monimuotoisuuden lisäämisen malli päiväkodeille pihakäyttöön.
	"...työpaja eri yritysten vastuullisuusihmisille, siitä, että mitä se yhteistyö vois olla. Ja sieltäkin saatiin monenlaista, mitä se vois olla. Mut silloin resurssien takia tai jonkun takia me ei sit edetty siinä yhtään."	Työpaja yritysten vastuullisuusihmisille mahdollisista yhteistyön muodoista.
	"...tämmönen ihan tuorein juttu oli mikä lisättiin yhteen tarjoukseen mikä meni erälle yritykselle, joka oli pyytän hiilijalanjalki laskentaa. Ja he haluais tehdä koulu yhteistyötä yhdessä projektissa. Niin siihen projektiin liittyen tarjottiin myös pientä opetusmateriaalia jolla sen sais sinne koulu maailmaan vielä osuvammin sen heidän	Koulu yhteistyönä tehty projekti, jonka yhteydessä tarjottiin opetusmateriaalia koulu maailmaan.

Yrityshaastatteluiden keskeiset alkuperäisilmaukset kirjattiin Excel-taulukkolaskelmaohjelmaan, jossa jokaiselle kysymykselle muodostettiin oma taulukko. Taulukoita muodostui haastattelukysymysten tapaan yhteensä 14, joissa jokaisen taulukon vaakariveille muodostui eri yritysten haastatteluvastaukset. Ensimmäiset pystysarakkeet loivat alustan alkuperäisilmauksille ja seuraavat sarakkeet niistä muodostetuille pelkistetyille ilmauksille, josta on esimerkki taulukossa 5.

Taulukko 5: Esimerkki yritysten haastatteluaineiston analysoinnista ja pelkistämistä sisällönanalyyseissä

A	B	C	D	E
1. Kysymys	Miten käytännössä toteutatte/edistätte ekologisia vastuullisuustavoitteitanne?			
		Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Ryhmitellyt pelkistetyt ilmaukset
Yritys 1	ilmastonmuutoksen hillitseminen pienentämällä hiilijalanjälkeä ja	"...hiilitään just ilmastonmuutosta sillä, et siirrytään pois fossiilisista energiamuodoista ja lisätään sitä kapasiteettia Suomessa, eli Suomen sähköverkossa, jollonka kaikkien yksityisihmisten ja kuluttajien päästöt pienenee. Sekä sitte et me voidaan myydä uusiutuvaa energiaa myös yrityksille ja isoille teollisuuden toimijoille, jollonka ne voi myös pienentää sitä. Eli pointtina on se hiilijalanjalan pienentäminen. Ja se on ihan se meidän core-liiketoiminta ja se, minkä takii me ollaan olemassa.	Ilmastonmuutoksen hillitsemistä edistää tavoite pienentää hiilijalanjälkeä siirtymällä pois fossiilisista energiamuodoista ja myymällä uusiutuvaa energiaa yrityksille ja isoille teollisuuden toimijoille. Lisäämällä kapasiteettia Suomen sähköverkossa edistää yksityisihmisten ja kuluttajien päästöjen vähentämistä.	Siirtymällä pois fossiilisista energiamuodoista ja myymällä uusiutuvaa energiaa yrityksille ja isoille teollisuuden toimijoille. Lisäämällä kapasiteettia Suomen sähköverkossa edistää yksityisihmisten ja kuluttajien päästöjen vähentämistä.
	paremman maailman luominen jälkipolville	"...paremman maailman luominen jälkipolville, niin se nyt tulee varmasti siitä, et meil on sitä uusiutuvaa energiaa saatavilla sit seuraavat 40 vuotta, 50 vuotta, mikä on niiden puistojen elinkaari. Me uskotaan myös, et me voidaan tuoda Suomeen hyvinvointia eli lisätä työpaikkoja ja erilaisia muitki yrityksiä. Kaikella sillä liiketoiminnalla, mitä me tehdään, niin siinähan syntyy uusia koulutusohjelmia. Esimerkiksi joudutaan kouluttamaan tuulivoimamekaniikkoja tai aurinkovoima-asentajia, jollonka ihmiset saa työtä ja työllistyy. Sit näit hankkeita kehitetään aika paljon myös maaseudulla tai semmosilla ei niin tiheästi asutuilta alueilta, mis on tyhjää tilaa ja sinnekin tuodaan enemmän elinkeinoja ja siellä lisääntyy kysyntä vaikka ihan hotelleissa, niin kuin hotelleissa, missä majoittuu meidän työntekijät tai kaupoiissa, kun sinne tulee paljon yhtäkkiä työntekijöitä jollekin saillille, mis me vaik rakennetaan. Se rakentaminen voi kestää vaikka vuoden, vuoden päivät, niin sit totta kai siellä se kysyntä lisääntyy ja ne aikaa kuluttamaan siellä erilaisia palveluja, niin tällöin myös luodaan sitä parempaa maailmaa, et myös semmosilla tosi hano-asutuilta alueilta ni ihmisil on sit työtä saatavilla. Ollaan laskettukin semmosia kaikkia sosioekonomisia vaikutuksia, mitä on just tuulivoimahankeilla et nehän on ihan valtavia, valtavaa suuria hankkeita ja ne vaikuttaa niin moneen eri alaan, eli just rakentamiseen esimerkiksi tai ihan paikallisiin peruspalveluihin tai muihin, majoituspalveluihin, ruokapalveluihin. Sit ku se meidän tuulivoimalla siellä pyörii, niin sinne tarvitaan myös huoltohenkilökuntaa ja kuljetushenkilökuntaa	Uusiutuvaa energiaa on saatavilla seuraavat 40-50 vuotta, eli tuulivoimapuistojen elinkaaren ajan, mikä edistää tavoitetta luoda parempaa maailmaa jälkipolville. Kaikella liiketoiminnalla luodaan Suomeen hyvinvointia edistämällä työllistymistä, lisäämällä työpaikkoja, erilaisia yrityksiä ja uusia koulutusohjelmia, kun on tarve kouluttaa esim. tuulivoimamekaniikkoja ja aurinkovoima-asentajia. Luodaan elinvoimaa maaseudulle ja harvaan asutuille alueille tuulivoimahankeiden ja rakentamisen myötä ja lisätään paikallisten peruspalveluiden, majoitus- ja ruokapalveluiden kysyntää ja käyttöastetta. Tulevaisuudessa huolto- ja kuljetushenkilökuntaa tuulivoimapuistojen yhteyteen, mikä tullee olemaan uusi puhtaan teollisuuden ala Suomessa.	Uusiutuvaa energiaa on saatavilla seuraavat 40-50 vuotta, eli tuulivoimapuistojen elinkaaren ajan, mikä edistää tavoitetta luoda parempaa maailmaa jälkipolville. Luodaan Suomeen hyvinvointia edistämällä työllistymistä, lisäämällä työpaikkoja, yrityksiä ja uusia koulutusohjelmia. Luodaan elinvoimaa maaseudulle ja harvaan asutuille alueille tuulivoimahankeiden myötä ja lisäämällä paikallisten majoitus- ja ruokapalveluiden kysyntää ja käyttöastetta. Tulevaisuudessa huolto- ja kuljetushenkilökuntaa tuulivoimapuistojen yhteyteen, mikä tullee olemaan uusi puhtaan teollisuuden ala Suomessa.
Yritys 2	toiminta kertakäyttökulttuurin vastaan ja isona	"...kunnianhimoinen tavoite, että vuoteen 2030 mennessä me pyritään siihen, että yli puolet meidän nettomyynnistä tulisi kiertotalouden mukaisista tuotteista ja palveluista." "...meidän tuotteet olis tehty	Kiertotalouden edistämistä tukee kiertotalouden periaatteiden mukaisesti tuotetut tuotteet, jotka ovat pitkäikäisiä, pysyvät mahdollisimmin pitkään käytössä	Kiertotalouden periaatteiden mukaisesti tuotetut tuotteet, jotka ovat pitkäikäisiä ja uudeelleenkierrätettävissä. Palvelut, joilla

Kolmannessa sisällönanalyyseivaiheessa aineistoa joko luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään, eli aineistoa pilkotaan, ryhmitellään tai kategorisoidaan eri aihepiirien mukaan. Aineistosta voidaan tehdä alakategorioita, samankaltaisista yläkategorioita, niitä yhdistämällä pääkategorioita ja lopulta niistä kaiken yhdistäviä kategorioita, joilla vastataan tutkimuskysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104-106, 115.) Tässä vaiheessa yritysten vastaukset haastattelukysymyksiin anonymisoitiin ja ryhmiteltiin erillisiin taulukoihin teemoittain. Yrityshaastattelukysymysten vastauksista muodostui yhteensä kahdeksan teemataulukkoa. Teemataulukot jaettiin kahteen eri tiedostoon siten, että toisessa käsiteltiin yritysvaluuseen liittyviä teemoja ja toisessa yritysysteistyötä. Tässä vaiheessa tehtiin yhteenveto näiden yksittäisten teemojen osalta. Yritysvastuuseen liittyvät tutkimustulokset esitetään luvussa 4.1.2, yritysysteistyötä käsittelevät tutkimustulokset luvussa 4.2.2 ja yritysysteistyöhön liittyvät haasteet ja toimivan yhteistyön edellytykset luvussa 4.2.3. Ympäristökoulu Polun tutkimustulokset puolestaan jaettiin kahteen teemaan siten, että luvussa 4.1.1 kuvataan tutkimustulokset koskien kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteita ja luvussa 4.2.1 aiheet Ympäristökoulu Polun yritysysteistyöhön liittyen.

Lopuksi neljännessä sisällönanalyyseivaiheessa kootaan yhteenveto, jonka jälkeen aineistosta on merkityksellistä tehdä mielekkäitä johtopäätöksiä ja esitellä sen tuloksia pelkän aineistonanalyysin esittelyn lisäksi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 115-117). Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2014, 144) kuvaavat, että tulkinnessa tarvitaan tutkijan omaa mielikuvitusta ja kykyä hahmottaa erilaiset maailmat. Kehittäjän on pyrittävä laatimaan synteesejä havainnoista ja tutkimustuloksista, jotka vastaavat perustellusti tutkimuskysymyksiin ja

havaintoihin ja joiden perusteella voidaan luoda kehittämisehdotus ja tehdä johtopäätöksiä. Tulkinassa lähteenä voidaan hyödyntää myös aiempaa teoriaa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 143-144). Tutkimustulosten yhteenveto kuvataan luvussa 4.2.4, jossa yhdistyvät tutkimustulosten pääteemat eli vastuullisuustavoitteet ja yritysysteistyö. Kehittämissuunnitelmaluvussa 5 esitetään tutkimustuloksiin ja aiempaan teoriaan pohjautuva kehittämisehdotus Ympäristökoulu Polun yritysysteistyön kehittämiseksi.

Aineistonanalyysissä käytettiin ensisijaisesti induktiivista päättelyä, eli analyysia, joka tehdään yksittäisestä tapauksesta yleiseen. Tapa on tyypillistä aineistolähtöiselle analyysille, jonka perusajatuksena on se, että analysoitavat yksiköt eivät ole ennalta teorian pohjalta määriteltyjä, vaan analyysi ja teoreettinen kokonaisuus tehdään täysin tutkimusaineiston pohjalta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108).

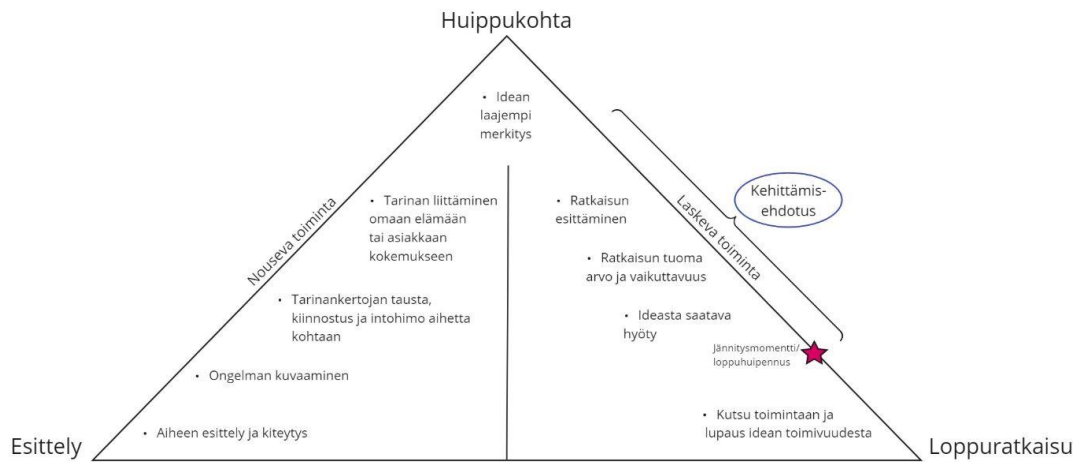
3.6 Kehittämisen menetelmät

Kehittämissuunnitelman perustana käytettiin perinteistä käsitekarttaa tutkimustulosten yhteenvetoon ja tietoperustan yhteen kokoamisen menetelmänä. Käsitekartan avulla voidaan hahmottaa kokonaisuuksia graafisen esityksen avulla ja ymmärtää tiettyyn aihepiiriin kuuluvien käsitteiden yhteyksiä ja suhteita. Se on työkalu oppimiseen, mutta myös oman ajattelun jäsentämiseen ja yhtenäisen jäsenyyksen hahmottamiseen. (Kupias 2007, 61-63.) Käsitekartta sopi hyvin tämänkaltaisen kehittämistyön suunnittelun pohjaksi, jossa tehtävänä oli hahmottaa kahden ison teeman keskinäiset suhteet ja löytää niistä keskeiset merkitykset.

Käsitekartan luomisessa tärkeää on teemaan liittyvien keskeisten käsitteiden nimeäminen, luokittelu ja niiden asettaminen hierarkkiseen järjestykseen (Kupias 2007, 61-63). Teemoja ja eri aihepiirejä hahmoteltiin ensin käsin kirjoittaen paperille tehtyyn käsitekarttaan, jossa aihepiirit koottiin yhteistyöehdotukseen vaikuttavien teemojen ympärille. Käsitekartasta on esimerkki kuvassa 3. Käsitekartan linkit osoittavat käsitteiden väliset suhteet ja ne voivat olla joko yhden- tai kahdensuuntaisia (Kupias 2007, 61-63).

tähän ideaan sijoittamalla ja panostamalla pääsee muuttamaan nykyisiä toimintamalleja. (Ervasti & Turunen 2020, 48-50.)

Lisäksi tarinankerronta ja sen myötä vahvojen mielikuvien ja tunteiden herättäminen on pitchauksen tärkeä elementti, sillä tarinat jäävät ihmisten mieleen. Kuvassa 4. on tarinankerron juonirakenne perustuen Gustav Freytagin malliin, jota täydennettiin Bradshawn 5-vaiheen rakenteella. Freytagin mallissa tarina aloitetaan aiheen esittelyvaiheesta ja ongelman kuvaamisesta. Yleisön mielenkiinnon herättyä faktojen tai ratkaisun esittelyn sijaan on mielekästä kertoa jotakin tarinankertojan taustasta ja liittää tarina jollakin tavalla esittäjän omaan elämään tai asiakkaan kokemuksiin, mikä antaa tarttumapintaa aiheeseen ja välittää esiintyjän kiinnostusta ja intohimoa aihetta kohtaan. Kun kuuntelijat ovat vakuuttuneita idean pätevydestä ja esittäjästä, voidaan esittää idean laajempi merkitys noin puolivälissä esitystä, mikä on tarinan huippu ja käännekohta. Sen jälkeen seuraa tarinan loppuhuipennus eli ratkaisun esittäminen, sen tuoman arvon kuvaus ja yhteistyöhön sitouttaminen. (Ervasti & Turunen 2020, 52-54.) Toisaalta Ervasti ja Turunen (2020, 49) kuvaavat, että viiden minuutin pitchausesityksessä ratkaisu olisi hyvä esittää noin puoli välin jälkeen.

Kuva 4: Tarinan juonirakenne Gustav Freytagin malliin perustuen (Ervasti & Turunen 2020, 53).

Freytagin tarinankerronnan mallia ja Bradshawn 5-vaiheen rakennetta hyödynnettiin hissipuheen suunnittelussa. Kehittämissuunnitelmassa luotu viitekehys ja kolme yhteistyöehdotusta ovat Freytagin tarinankerronnan mallissa osa ratkaisua, sen arvonluontia ja vaikuttavuutta sekä idean hyödyn kuvaamista.

4 Tutkimustulokset

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena on kehittää Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskuksen Ympäristökoulu Polun yritysysteistyötä tuomalla esiin uusia tapoja jalkauttaa yritysten ekologisia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Tarkoituksena on osoittaa kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden yhtymäkohdat suhteessa vastuullisesti toimivien yritysten ekologisiin vastuullisuustavoitteisiin ja niihin perustuen luoda suuntaviivat molempia tahoja palvelevalle yhteistyölle.

Päätutkimuskysymyksellä selvitettiin, millainen Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten välinen yhteistyö voisi auttaa yrityksiä jalkauttamaan niiden omia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Alakysymyksellä selvitettiin, miten kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet risteävät yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden kanssa. Tutkimustulosten esittely on jaoteltu kahden alaotsikon alle, vastuullisuustavoitteisiin ja yritysysteistyöhön. Molemmissa luvuissa esitetään tutkimustulokset koskien kyseistä aihetta perustuen Ympäristökoulu Polun haastatteluun sekä yrityshaastatteluihin. Kehittämissuunnitelmassa luvussa 5. kuvataan tutkimustulosten yhteenveto ja siihen perustuen kehittämisehdotus Ympäristökoulu Polun yritysysteistyön kehittämiseksi.

4.1 Vastuullisuustavoitteet

Tässä alaluvussa kuvataan tutkimustulokset koskien vastuullisuustavoitteita. Vastauksia haetaan alatutkimuskysymykseen: ”Miten kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet risteävät yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden kanssa?” Ensimmäiseksi kuvataan toimeksiantajan, eli Ympäristökoulu Polun haastattelun pohjalta tutkimustulokset koskien kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteita. Sen jälkeen avataan yrityshaastatteluiden tutkimustuloksia koskien yritysten ekologisia vastuullisuustavoitteita, jotka risteävät kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden kanssa sekä yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamiseen liittyviä haasteita ja ehdotuksia keinoista ratkaista niitä.

4.1.1 Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet

Tärkeimpinä kestävyyskasvatuksen yhteiskunnallisina tavoitteina mainitaan kulttuurin muuttamisen tehtävä kestävyysmurroksen aikaansaamiseksi. Kasvatuksella pyritään vaikuttamaan kestävämpiä elämäntapoja tukeviin asenteisiin, tietoihin ja taitoihin.

...kasvatuksella pystytään vaikuttamaan siihen, niihin asenteisiin ja toisaalta tietoihin ja taitoihin joita tarvitaan että voitais elää kestävämmiin.

...sana vaikka kestävyysmurros vois olla se mitä käyttää, sitähan tässä tavoitellaan. Että tuetaan tällä kasvatuksella muutosta entistä kestävämpiin elämäntapoihin käytännössä.

Kestävyyskasvatuksen ekologisia tavoitteita mainitaan useita. Oppilaitosten, koulujen ja päiväkotien ympäristökuormituksen vähentäminen, sekä niissä toimivan henkilöstön ympäristökuormituksen vähentäminen ovat konkreettisia toiminnan muutokseen tähtääviä tavoitteita. Muita toiminnan muutosta koskevia tavoitteita ovat luonnonvarojen kulutuksen ja hiilidioksidipäästöjen vähentäminen.

...toki tavoitellaan sitä, että ympäristökuormitus vähenis. Toki esimerkiksi oppilaitoksissa, kouluissa, päiväkodeissa, sieltä tuleva ympäristökuormitus yhtenä.

Mutta myös siellä toimivien henkilöiden ympäristökuormitus pienenis.

...et konkreettisesti saatais luonnonvarojen kulutusta vähentyyn ja hiilidioksidipäästöjä vähentyyn ja tällä lailla. Siin ois konkreettisia, ekologisia vaikutuksia.

Kestävyyskasvatuksella pyritään myös tietoisuuden lisäämiseen ekologisen kestävyden tärkeydestä sekä ihmisen toiminnan ympäristövaikutuksista ja -kuormituksesta. Ihmisten arvojärjestyksen muuttaminen talous edellä -ajattelusta kohti ekologisesti kestävien valintojen ja päätösten priorisointia on yksi merkittävä tavoite.

...tiedollinen tavoite siitä, että tunnistetaan ne ympäristövaikutukset ja erityisesti se ympäristökuormitus mitä eri toimilla on jotta niihin voidaan vaikuttaa ja niitä vähentää.

...kestävyyskasvatuksen tavoite on myös ylipäättään saada tätä ihmisten arvojärjestystä näihin liittyen oikeaan jamaan niin sanotusti. Että se prioriteetti olisi tän mukana eikä yhteiskunnas nyt usein mennään vaiks se talous edellä, mikä ei ole kestävä välttämättä.

Ympäristökoulu Polun kestävyyskasvatustoiminta, -palvelut ja -tarjonta pyrkii olemaan linjassa perusopetussuunnitelmien ja varhaiskasvatussuunnitelman kestävyyskasvatuksen tavoitteiden kanssa. Kestävyyskasvatuksen ekologisten tavoitteiden näkyminen Ympäristökoulu Polun tarjoamassa kestävyyskasvatuksessa toteutuu tutkimustulosten mukaan erityisesti ihmisen toimintaan, elämäntapoihin ja ajattelutapoihin vaikuttamisen kautta. Näin Ympäristökoulu Polku eroaa luontokouluista, joissa keskitytään enemmän ekologian tutkimiseen ja biologian sisältöjen opettamiseen.

...me ollaan nimenomaan enemmän tämmösiin yhteiskunnallisiin aiheisiin keskittyneinä mielessä, et puhutaan just elämäntavoista...

...se enemmän liittyy siihen ihmisten toimintaan ja sitä kautta niihin ekologisiin vaikutuksiin.

...meidän toiminta tähtää just siihen, että... ihmiset oppis säästämään vaikka niitä luonnonvaroja ja kohtuullistamaan vaikka sitä kulutustaan. Jolloin sillä heidän toiminnallansa olis vaikutusta niihin ekologisiin tavoitteisiin ja niitten täyttämiseen.

Ympäristökoulu Polku tavoittelee kestävyyskasvatuksella kulttuurin muuttamista sosiaalisesti kestäväällä ja houkuttelevalla tavalla ja pyrkii esittämään kestävämpiä vaihtoehtoja ympäristökuormituksen vähentämiseksi hyvinvoinnista ja onnellisuudesta tinkimättä. Luontosuhteen muodostaminen luontokokemusten kautta ja luonnon hyödyntäminen luontotunnesiteen luomiseksi tähtää siihen, että ihminen voimaantuisi suojelemaan luontoa. Kestävyyskasvatuksen kuvataankin olevan arvokasvatusta, jolla pyritään herättelemään motivaatiota, tunteita ja sydäntä jonkin laukaisevan tekijän kautta.

...kun tää on luonteeltaan tämmöst arvokasvatusta, et halutaan saada näitä elämäntapoja muutettua. Niin se ei riitä, että annetaan vaikka sitä tietoa... Vaan tosiaan, että saadaan se ihminen oikeasti toimimaan niin sielä pitää olla joku motivaatio sillä ihmisellä tehdä se... pitää kaivella niit erilaisia kiviä ja koettaa löytää ne tunteet ja se sydän sieltä jostain.

...sen (luonto)retken tavoitteena olis enemmin sen luontosuhteen ja kokemuksen tuominen, jotta se ihminen voimaantuu suojelemaan sitä luontoa. Kuin esimerkiksi konkreettisemmin tutustua johonkin asiaan eri tavalla, et sitä luontoo voidaan hyödyntää myös sillä tavalla sen tunnesiteen kautta.

Kestävyyskasvatukselle muodostui lopulta yhteensä kuusi päätavoitetta, joista ensimmäinen on 1. yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja kulttuurin muuttamisen tehtävä sosiaalisesti kestäväällä ja houkuttelevalla tavalla hyvinvoinnista ja onnellisuudesta tinkimättä. Toiseksi kestävyyskasvatuksella tavoitellaan 2. vaikuttamista ihmisten arvoihin, asenteisiin ja ajattelutapoihin. Sen tavoitteena on 3. lisätä tietoisuutta ekologisesta kestävydestä ja ympäristövaikutuksista sekä 4. vaikuttaa ihmisen käytännön toimintaan. 5. Luontosuhteen ja luontotunnesiteen muodostaminen luontokokemukset kautta sekä 6. luonnonvarojen kulutuksen ja hiilidioksidipäästöjen vähentäminen sekä kulutuksen kohtuullistaminen ovat keskeisiä kestävyyskasvatuksen tavoitteita. Tavoitteet kestävyyskasvatuksen kuudesta päätavoitteesta Ympäristökoulu Polun haastattelun pohjalta on koottu alla olevaan taulukkoon 6.

Taulukko 6: Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keskeiset tavoitteet

Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keskeiset tavoitteet:	
1.	<i>Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja kulttuurin muuttamisen tehtävä sosiaalisesti kestävällä ja houkuttelevalla tavalla hyvinvoinnista ja onnellisuudesta tinkimättä.</i>
2.	<i>Ihmisten arvoihin, asenteisiin ja ajattelutapoihin vaikuttaminen.</i>
3.	<i>Tietoisuuden lisääminen ekologisesta kestävydestä ja ympäristövaikutuksista.</i>
4.	<i>Ihmisen käytännön toimintaan vaikuttaminen.</i>
5.	<i>Luontosuhteen ja luontotunneksen muodostaminen luontokokemusten kautta.</i>
6.	<i>Luonnonvarojen kulutuksen ja hiilidioksidipäästöjen vähentäminen sekä kulutuksen kohtuullistaminen.</i>

4.1.2 Yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet ja niiden jalkauttaminen

Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden kanssa risteävät yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet linkittyvät YK:n SDG-tavoitteisiin 12, 13 ja 15, jotka toimivat viitekehyksenä vastuullisuustavoitteita koskevien tutkimustulosten esittämisessä. Taulukko 7 kuvaa yritysten ekologistia vastuullisuustavoitteita, niiden edistämistä ja jalkauttamista yhteiskuntaan. Taulukon ensimmäisessä sarakkeessa esitetään kuhunkin SDG-tavoitteeseen liittyvät yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet, jotka perustuvat yritysten julkisiin vastuullisuusraportteihin. Toisessa sarakkeessa kuvataan tutkimustulokset koskien kyseisten tavoitteiden edistämistä käytännössä ja kolmannessa sarakkeessa tutkimustulokset koskien tavoitteiden jalkauttamista yrityksen ulkopuolelle ja yhteiskuntaan.

Taulukko 7: Yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet, niiden edistäminen ja jalkauttaminen

YK:n SDG-tavoite ja sitä koskevat yritysten ekologiset yritys vastuutavoitteet	Ekologisten vastuullisuustavoitteiden edistäminen käytännössä	Ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttaminen yhteiskuntaan
<p>Tavoite 13 Ilmastotekoja</p> <p>Ilmastomuutoksen hillitseminen, hiilijalanjäljen pienentäminen ja paremman maailman luominen jälkipolville.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Energiaomavaraisuus ja vastuullinen energiankulutus ja -tuotanto myös poikkeusoloissa.</i> - <i>Tehokas logistiikka ja ekologinen kuljetus.</i> - <i>Uusiutuvien raakamateriaalien tutkimus ja käyttö.</i> - <i>Tuulivoimapuistojen tuottama uusiutuva energia seuraavat 40-50 v.</i> - <i>Tuulivoiman myötä Suomeen hyvinvointia edistämällä työllisyyttä, liike-elämää ja uusien työpaikkojen muodostumista</i> - <i>Tuulivoimasta uusi puhtaan teollisuuden ja koulutuksen ala Suomessa.</i> - <i>Elinvoimaa maaseuduille ja harvaan asutuille alueille tuulivoimahankkeiden myötä.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Kattava etukäteistutkimus, tiedonkeruu ja selvitys suunniteltujen tuulivoimapuistojen rakennusalueista.</i> - <i>Rakentamista koskevat päätökset tehdään ilmasto- ja luontoarvot huomioiden sekä sosiaalisesti kestäväällä tavalla.</i> - <i>Ympäristöhaittojen kompensoiminen lievennyshierarkian mukaisesti.</i> - <i>Energian riittävyyden varmistaminen sekä toimitus- ja huoltovarmuus poikkeusoloissa.</i> - <i>Yhteiskunnallinen keskustelu ja energia-asioista viestintä.</i> - <i>Oppilaille suunnatut energia-aiheiset kampanjat ja näyttelyt.</i>
<p>Tavoite 12 Vastuullista kuluttamista</p> <p>Kiertotalouden edistäminen, jätteiden syntymisen ehkäiseminen, toiminta kertakäyttökulttuuria vastaan ja asiakkaiden auttaminen vastuullisuustavoitteisiin pääsemisessä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Hyötykäytön, uudelleenkäytön ja kierrätyksen kehittäminen ja maksimointi.</i> - <i>Yhteiset tavoitteet arvoketjun toimijoiden kesken.</i> - <i>Numeerinen tavoiteista raportointi.</i> - <i>Kuluttaja- ja yritysasiakkaille räätälöityjä hiilineutraaleja tuotteita ja palveluita.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Kuluttajien tietoisuuden lisääminen ja ohjeistaminen tuotteiden huoltamisesta ja elinkaaren pidentämisestä.</i> - <i>Viestintä, yhteistyöt ja tiedon jakaminen eri foorumeiden kautta.</i>
<p>Tavoite 15 Maanpäällinen elämä</p> <p>Luonnon monimuotoisuuden ja biodiversiteetin turvaaminen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Selkeä biodiversiteettistrategia ja toimintasuunnitelma sen toteuttamiseksi</i> - <i>Tavoitteiden seuraamiseen KPI-mittarit.</i> - <i>Tavarantoimittajien asianmukaiset sertifikaatit sekä vastuullinen toiminta, sadonkorjuu ja turpeen tuotanto.</i> - <i>Asiakkaille kustomoidut istutus-, viljely- ja maisemointituotteet mahdollistaen viljelyn millä tahansa maaperällä.</i> - <i>Luonnon monimuotoisuutta ja paikallisen kasviston käyttöä edistävät hankkeet ja aloitteet.</i> - <i>Ilmastotietoisuutta ja viheralueita kaupunki- ja maisemointihankkeilla</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Tavoitteiden avoimuus ja läpinäkyvyys kaikkien arvoketjun toimijoiden kesken.</i> - <i>Yhteistyöt tutkimuslaitosten kanssa, joissa testataan uusiutuvia raakamateriaaleja ja tutkitaan turvemaiden päästöjä.</i> - <i>Yhteistyöt osaamislaitosten ja koulujen kanssa koskien liiketoiminnan ja ympäristövaikutusten laskentaa.</i> - <i>Hankkeiden ja aloitteiden kautta vaikuttaminen.</i>

SDG-tavoitteeseen 13 Ilmastotekoja liittyviä ekologisia yritys vastuutavoitteita ovat ilmastomuutoksen hillitsemiseminen, hiilijalanjäljen pienentäminen ja paremman maailman luominen jälkipolville. Tutkimustulosten mukaan yritykset pyrkivät hillitsemään ilmastomuutosta ja pienentämään hiilijalanjälkeään energian osalta luopumalla fossiilisista energiamuodoista, lisäämällä energiatehokkuutta, energiaomavaraisuutta ja sähköverkkokapasiteettia Suomen sähköverkoissa, mikä myös edistää energiaomavaraisuutta.

...hillitään just ilmastomuutosta sillä, et siirrytään pois fossiilisista energiamuodoista ja lisätään sitä kapasiteettia Suomessa, eli Suomen sähköverkossa, jollonka kaikkien yksityisihmisten ja kuluttajien päästöt pienenee sekä sitte et me voidaan myydä uusiutuvaa energiaa myös yrityksille ja isoille teollisuuden toimijoille, jollonka ne voi myös pienentää sitä. Eli pointtina on se hiilijalanjäljen pienentäminen.

Uusiutuvaan energiaan siirtyminen ja sen tarjoaminen sekä LED- ja automaattivalaistuksen käyttäminen ovat konkreettisia keinoja edistää ilmastotavoitteita.

...moving to LED lighting but can also be making use of sensors that if no one's in the room, the lights are off...

Tuulivoima tarjoaa uusiutuvaa energiaa koko tuulivoimapuistojen elinajan, eli 40-50 vuotta eteenpäin, mikä edistää tavoitetta luoda parempaa maailmaa tuleville jälkipolville.

Tuulivoima tulee olemaan myös uusi puhtaan teollisuuden ja koulutuksen ala Suomessa, mikä tulee lisäämään hyvinvointia, työllisyyttä ja elinvoimaa Suomen maaseuduilla ja harvaan asutuilla alueilla.

...meil on sitä uusiutuvaa energiaa saatavilla sit seuraavat 40 vuotta, 50 vuotta, mitkä on niiden puistojen elinkaari. Me uskotaan myös, et me voidaan tuoda Suomeen hyvinvointia eli lisätä työpaikkoja ja erilaisia muitakii yrityksiä. Kaikella sillä liiketoiminnalla, mitä me tehään, niin siinähan syntyy uusia koulutusohjelmia.

Logistiikkaa tehostamalla ja ekologisempaa kuljetusta kehittämällä vähennetään tavaroiden ja raaka-aineiden kuljetuksesta koituvia hiilidioksidipäästöjä.

...it's also about optimizing logistics... ...we have storage and then we have to move that to a certain area where we turn it into a product. If we bring them closer together, then we can save on the onsite transport... ...we're also looking into bio-fuels for our forklifts, for instance, on site or electrify them.

Tutkimalla uusiutuvia raakamateriaaleja ja lisäämällä niiden käyttöä tuotevalmistuksessa vähennetään uusiutumattomien ja suuren hiilijalanjäljen omaavien raaka-aineiden, kuten turpeen käyttöä.

...usually raw materials that have a lower carbon footprint are renewable raw materials... ...that's the kind of research we're doing so kind of whenever we find new raw materials, circular raw materials, and we are able to put it in our products that also benefits our carbon footprint.

Tutkimustulokset osoittavat, että ilmastotekoihin liittyviä tavoitteita jalkautetaan yrityksen ulkopuolelle ja yhteiskuntaan viestimällä energia-asioista, käymällä niistä yhteiskunnallista keskustelua kansalaisten ja päättäjien kesken sekä järjestämällä oppilaille suunnattuja energia-aiheisia kampanjoita ja näyttelyitä. Tuulivoimapuistojen rakentamisesta koituvia ympäristöhaittoja kompensoidaan lievennyshierarkian mukaisesti esimerkiksi istuttamalla puita saman verran toisaalle, kuin niitä jouduttiin kaatamaan toisaalla. Sen lisäksi rakentamista edeltää tarkat etukäteistutkimukset koskien tuulivoimapuistoille suunniteltuja rakennusalueita ja lopulliset rakentamista koskevat päätökset tehdään aina luonto- ja ilmastoarvot huomioiden sekä sosiaalista kestävyyttä tukien.

SDG-tavoitetta 12 Vastuullista kuluttamista tukee yritysten tavoitteet edistää kiertotaloutta, ehkäistä jätteen syntymistä, toimia kertakäyttökulttuuria vastaan ja auttaa asiakkaita jokaisen omiin vastuullisuustavoitteisiin pääsemisessä. Tutkimustulosten mukaan näitä tavoitteita edistetään käytännössä maksimoimalla hyöty- ja uudelleenkäyttöä, kehittämällä kierrätystä ja kierrätetyistä materiaaleista tehtyjä tuotteita sekä pidentämällä tuotteiden elinkaarta.

...meidän tuotteet olis tehty kiertotalouden mukaisilla periaatteilla, eli että niissä on kierrätysmateriaaleja käytetty ja ne olisivat uudelleenkärrätettävissä. Sitten me yritetään tuoda myös mukaan palveluja, joilla pystyttäisiin yhä pidentämään niiden tuotteiden elinkaarta.

Osallistamalla alihankkijat ja yhteistyökumppanit toimimaan yhteisen tavoitteen eteen sekä raportoimaan tavoitteistaan luvuin, edistetään yritysten vastuullisuustavoitteisiin pääsemistä. Henkilöasiakkaille tarjotaan räätälöityjä hiilineutraaleja tuotteita ja yritysasiakkaille tuotteita ja palveluita, jotka auttavat vastuullisuustavoitteiden saavuttamisessa. Kiertotalouden edistämisen kuvataan myös tapahtuvan luonnostaan jälleenmyyjien halutessa myös pienentää hiilijalanjälkeään:

That's something that goes naturally in the sector because everybody wants to, also all the big retailers, everybody wants to reduce the carbon footprint and by becoming more circular, that automatically happens.

Kiertotalouden edistämistä, jätteen määrän vähentämistä ja vastuullista kuluttamista koskevia tavoitteita jalkautetaan yhteiskuntaan viestimällä aiheista eri foorumeilla ja tekemällä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Lisäämällä kuluttajien tietoisuutta palveluista, joilla pyritään pidentämään tuotteen elinkaarta ja ohjeistamalla kuluttajia tuotteiden huoltamisesta, edistetään toimintaa kertakäyttökulttuuria vastaan.

...kuluttajien tietoisuuden kehittäminen siitä, että meillä on tällaisia palveluita millä pystytään tukemaan sitä tuotteiden elinkaaren pidentämistä.

SDG-tavoitetta 15 Maanpäällinen elämä tukee yritysten tavoitteet turvata luonnon monimuotoisuutta ja biodiversiteettiä. Tutkimustulosten mukaan tavoitteita edistää yrityksen selkeä biodiversiteettistrategia ja toimintasuunnitelma strategian toteuttamiseksi. Tavoitteiden seuraaminen KPI (Key Performance Indicator) -mittareiden avulla ja varmistuminen tavarantoimittajien asianmukaisista sertifikaateista ja vastuullisesta toiminnasta auttaa tavoitteiden saavuttamisessa. Asiakkaiden tarpeisiin kustomoiduilla istutus-, viljely- ja maisemointituotteilla mahdollistetaan viljely kaikenlaisilla maaperillä, mistä on hyötyä niin viljelijälle, kuin maapallolle, koska ekosysteemin rappeutumisen myötä hedelmällistä maaperää on tarjolla yhä vähemmän. Erilaisten hankkeiden ja aloitteiden

kautta edistetään paikallisen kasviston käyttöä ja alueen ilmastotietoisuutta. Esimerkiksi maisemointihankkeilla lisätään kaupunkiympäristöjen ilmatotietoisuutta ja viheralueita, jotka toimivat kaupungeissa myös vesipuskureina ja jäähdyttiminä. Samalla viheralueet lisäävät sosiaalista yhteenkuuluvuutta, mikä kuvastaa tavoitteiden jalkauttamista yhteiskuntaan.

But green really helps in an urban environment because it can create a water buffer, it can cool the area in parks, you also create places for social cohesion.

Jalkauttamista tapahtuu myös erilaisten yhteistöiden kautta. Osaamislaitosten ja koulujen kanssa tarkastellaan esimerkiksi liiketoiminnan kannattavuuslaskentaa ja ympäristövaikutuksia, kun taas yhteistyössä LUKE-luonnonvarakeskuksen kanssa testataan uusiutuvia raakamateriaaleja ja tutkitaan turvemaiden päästöjä. Läpinäkyvyys ja avoimuus tavarantoimittajille ja asiakkaille koskien sitä, mitä halutaan saavuttaa, mainitaan myös osoituksena vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisesta.

...we're very open and transparent about what we want to achieve and also to our suppliers and to our customers. So that's already something.

Yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamista koskevat haasteet ja keinot haasteiden voittamiseksi on esitetty taulukossa 8. YK:n SDG-tavoitteet 12, 13 ja 15 toimivat yhä viitekehystenä tutkimustulosten esittämisessä, koska haasteet ja keinot ovat erilaisia kussakin teemassa. Ensimmäisessä sarakkeessa on kuvattu uudelleen yritysten vastuullisuusraportteihin perustuvat ekologiset vastuullisuustavoitteet suhteessa kuhunkin SDG-tavoitteeseen. Toisessa sarakkeessa esitetään yritysten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamista koskevat haasteet ja kolmannessa sarakkeessa toimet jalkauttamishaasteiden voittamiseksi.

Taulukko 8: Yritysten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamista koskevat haasteet ja keinot niiden voittamiseksi

YK:n SDG-tavoite ja sitä koskevat yritysten ekologiset yritysvastuu-tavoitteet	Haasteet vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa	Toimet vastuullisuustavoitteiden jalkauttamishaasteiden voittamiseksi
Tavoite 13 Ilmastotekojä Ilmastonmuutoksen hillitseminen, hiilijalanjäljen pienentäminen ja paremman maailman luominen jälkipolville.	<ul style="list-style-type: none"> - Valtiotasolla luvitus- ja byrokratiahaasteet sekä selkeän tiekartan puuttuminen koskien tuuli- ja aurinkovoimahankkeita. - Sopivan tuulivoimapaikan löytäminen. - Tuulivoimahankkeiden lähialueiden asukkaiden valitukset ja kritiikki koskien luontoarvojen suojelemista. - Tuulivoimapaistojen purkuun ja kierrätykseen liittyvien ratkaisujen niukkuus ja puuttuminen Suomesta. - Projekteihin käytettävät rajalliset resurssit, työvoima ja aika. 	<ul style="list-style-type: none"> - Valtiotasolla tuuli- ja aurinkovoimahankkeille selkeä tiekartta ja päämäärät sekä uusiutuvaa energiaa tuottavan liiketoiminnan tukeminen. - Hyvä yhteistyö eri tahojen ja toimijoiden välillä. - Tuulivoimapaistojen purku- ja kierrätysratkaisujen kehittäminen ja jo hyväksi koettujen keinojen käyttöönotto kansainvälisesti. - Toiminta tukee yrityksen liiketoimintaa ja tuo imago- tai/ ja brändihyötyä. - Energiatohokkuus.
Tavoite 12 Vastuullista kuluttamista Kiertotalouden edistäminen, jätteiden syntyminen ehkäiseminen, toiminta kertakäyttökulttuuria vastaan ja asiakkaiden auttaminen vastuullisuustavoitteisiin pääsemisessä.	<ul style="list-style-type: none"> - Sopivien kierrätysmateriaalien, kuten kierrätysmuovin löytäminen, sen kestävyys ja saatavuus. - Tuotteissa käytettäviä kierrätysmateriaaleja koskevat tarkat kriteerit materiaalin laadun ja kestävyys suhteeseen. - Jätteen uusiokäyttöä ja kierrätystä koskevat tarkat säännöt ja määräykset. - Kertakäyttökulttuuri ja hetken mielihjohteeseen perustuvat ostopäätökset. 	<ul style="list-style-type: none"> - Uusia kierrätetystä materiaalista, kuten puusta tehtyjä ratkaisuja tuulivoimaloiden rakentamiseen. - Uusien materiaalien ja tuotteiden jatkuva testaus. - Ihmisten kulutustottumuksiin, kertakäyttökulttuuriin ja ostokäyttämiseen vaikuttaminen viestinnällisin keinoin.
Tavoite 15 Maanpäällinen elämä Luonnon monimuotoisuuden ja biodiversiteetin turvaaminen.	<ul style="list-style-type: none"> - Uusien raaka-ainemateriaalien alkuvaiheen korkea hinta - Raaka-aineen hinnalla on asiakkaalle ja jälleenmyyjille enemmän painoarvoa kuin sen hiilijalanjäljellä. - Reseptin uusiminen ja uuden raaka-aineen kanssa työskentelyn oppiminen vie aikaa, viljelijöillä n. 5 vuotta. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mahdollisuuksien korostaminen ja kustannusten vähentäminen edistämällä ekologisia vastuullisuustavoitteita. - Kestävät, edulliset ja vähäpäästöiset raakamateriaalit. - Paikallisen mullan käyttö ja rikastaminen sen korvaamisen sijaan. - Hyvä hallituksen yhteistyö, tuki ja riittävät aikaresurssit materiaaleja koskeville pilotihankkeille ja -projekteille.

Ilmastonmuutoksen hillintään ja hiilijalanjäljen pienentämiseen liittyvien haasteiden koetaan olevan ensinnäkin valtiotasoisia ja koskevan luvituksia, kaavoituksia ja byrokratiahaasteita. Selkeän tiekartan puuttuminen koskien tuuli- ja aurinkovoimahankkeita vaikeuttaa hankkeiden edistämistä ja tekee tuulivoimahankkeprosessista monen vuoden mittaisia. Projekteihin käytettävät rajalliset resurssit, työvoima ja aika koetaan isona haasteena. Aurinkovoiman kuvataan olevan yhä melko uusi asia Suomessa, eikä sille ole selkeitä pelisääntöjä. Sopivan tuulivoimapaikan löytäminen koetaan myös haasteena, sillä kilpailu alueista on kovaa. Tuulivoimahankkeisiin kohdistuu lisäksi niiden lähialueiden asukkaiden kritiikki koskien luontoarvojen suojelemista sekä valitukset, jotka oikeuteen mennessään pidentävät entisestään hankkeiden aloitusta ja lisäävät niiden kustannuksia. Haasteena

koetaan myös tuulivoimapuistojen elinkaaren päätyttyä alueiden purkuun ja kierrätykseen liittyvien ratkaisujen niukkuus ja infrastruktuurin puuttuminen Suomesta.

...hankkeista valituksia, eli naapurit valittaa tai lähiasukkaat valittaa, eli vaikka ollaan tekemässä ns. niinkun hyvää asiaa, niin se ei sit, kun jokainen ihminen kuitenkin kokee sen eri tavalla, jos vaikka asuu lähistöllä.

...kun tullaan sinne loppupäähän, et 30-40 vuoden päästä, kun ne alueet sit muokataan taas tai puretaan tai kierrätetään, niin siihen ei oo vielä niin paljon ratkaisuja olemassa. Et sekin voi olla ehkä semmonen haaste, et se kierrätys ja se koko infrastruktuuri vielä tavallaan puuttuu Suomesta, kun sitä ei oo tehty juurikaan.

Edellä kuvattujen ilmastotekoihin liittyvien haasteiden voittamiseksi esitetyt keinot ovat tutkimustulosten mukaan valtiotasolla uusiutuvaa energiaa tuottavan liiketoiminnan tukeminen sekä selkeän tiekartan, tavoitteiden ja päämäärän perustaminen tuuli- ja aurinkovoimahankkeilla. Tuulivoimapuistojen purkuun liittyvien ratkaisujen ja yritystoiminnan kehittäminen sekä jo ulkomailla käytössä olevien parhaiksi koettujen tapojen käyttöönotto kansainvälisesti ovat valtiotason keinoja ratkaista haasteita. Hyvä sopuisa yhteistyö ja kommunikaatio eri toimijoiden välillä ja päättävien tahojen keskuudessa on olennaista. Hyvä yhteistyö myös yhteistyökumppaneiden, kuten materiaalin kierrätyksen, rakennusteollisuuden ja tuotevalmistuksen välillä eli yhteinen suunnittelu tuotteen valmistuksesta sen kierrätykseen ja poistoon tukee yhteisten tavoitteiden saavuttamista. Energiatehokkuuden lisäämisellä on suoranaiset vaikutukset yrityksen hiilijalanjäljen pienentämiseen ja sitä kautta ilmastomuutoksen hillintään.

...yhteistyötä näiden kaikkien eri toimijoiden kanssa, et just ois mahdollisimman mutkatonta se toimiminen ja et kaikil ois semmonen, ettei riideltäis ainakaan näiden eri osastojen välillä...

...se on ehkä semmonen yhteistyö mä luulen ja hyvä kommunikointi, mitä sen eteen voidaan tehdä.

Vastuullista kuluttamista ja kiertotalouden edistämistä sekä jätteen määrän vähentämistä koskevat haasteet liittyvät tutkimustulosten mukaan kierrätettävien materiaalien saatavuuteen, niitä koskeviin säädöksiin ja ihmisten kulutustottumuksiin, jotka perustuvat edelleen tavaroiden ostamiseen hetken mielohteesta. Sopivien ja tarpeeksi kestävien kierrätysmateriaalien, kuten kierrätysmuovin löytämiseen ja sen taattuun saatavuuteen liittyy haasteita. Tuotteilla, joiden tulee kestää kovaa käyttöä, kuten kirveen kahvoilla, on tarkat kriteerit materiaalin suhteen, niin kuin on myös kierrätysmateriaaleilla, joita käytetään suoraan ruuan kanssa tekemisissä olevissa tuotteissa ja tarvikkeissa. Kierrätettävien materiaalien, kuten ammattiviljelijöiden jätteen käyttäminen uudelleen vaikkapa

vähittäiskaupan istutusmultana on hyvä liiketoimintamalli, mutta jätteestä puhuttaessa on myös aina hyvin tarkat säännöt ja määräykset, joita on noudatettava.

...A, sitä materiaalia ei välttämättä ole tarpeeksi heti saatavilla, tai sitten takuita kuinka kauan sitä saa, ja B, että just se kestävyysasia voi olla yksi tekijä siinä.

...yksi sellainen kanssa haaste voi olla, että jos kulutustottumukset on vielä vähän sellaiset, että ostetaan vähän niinkun hetken mielijohteesta, tai jotain sellaista mitä nyt ei välttämättä tarvitse, niin eihän myöskään silloin sellaisia tuotteita arvosteta ehkä sillä tavalla, että niitä halutaan sitten pitää mahdollisimman pitkään.

Kierrätysmateriaalien käyttöön liittyviin haasteisiin voidaan tutkimustulosten mukaan vastata tekemällä jatkuvaa tutkimusta ja testausta uusista materiaaleista ja tuotteista. Ihmisten kulutustottumuksiin ja kertakäyttökulttuuriin voidaan vaikuttaa viestinnällisin keinoin, ja ohjata ihmisiä pohtimaan ostokäyttäytymistään ja valintojaan tarpeeseen perustuen. Näin voidaan edistää tuotteen pysymistä pidempään käytössä ja vähentää jätteen määrää.

Testataan koko ajan niitä materiaaleja ja tuotteita, eli sitä me toki tehdään.

...tähän myös liittyy sellainen kulutustottumusten muokkaaminen ja että ostetaan vain tarpeeseen ja sellaista, mitä oikeasti tietää että tulee tykkäämään siitä monia vuosia eteenpäin...

Haasteet koskien tavoitetta turvata luonnon monimuotoisuutta ja biodiversiteettiä liittyvät merkittävästi rajallisiin resursseihin, rahaan ja aikaan. Uusien raakamateriaalien hinta on alussa kalliimpi johtuen koko toimitusketjua velvoittavasta kehityksestä, eikä ole varmaa, onko asiakas valmis maksamaan uudesta raakamateriaalista enemmän. Toiseksi, vaikka jälleenmyyjät vaativat tuotteilta pienempää hiilijalanjälkeä, ne päätyvät lopulta pysymään vanhassa reseptissä, jos kasvattajan tarjoama uusi ratkaisu on 10% vanhaa kalliimpi.

The retailer usually demands, hey, I want a lower carbon footprint. Then the grower comes to us ,we give them a solution, but, you know, it's 10% more expensive and then usually when a grower goes to the retailer, the retailer goes like, well, but if it's more expensive, let's just stick to the old recipe." So money is really the biggest obstacle in many, many cases.

Reseptin uusiminen ja uuden kasvualustan kanssa työskentelyn oppiminen vaatii rahan lisäksi aikaa. Uuden raakamateriaalin, kuten enemmän puukuitua turpeen sijaan sisältävän istutusmullan käsittely on alussa vaikeampaa. Viljelyä ei voida myöskään muuttaa vuodessa, vaan kestää noin viisi vuotta, että viljelijä voi muuttaa reseptiä pienin askelin. Reseptimuutos

tehdään 10% kerrallaan, jolloin työssä oppien uusi istutusmulta kasvualustana tulee viljelijälle tutuksi.

...in many cases you can make a good business case and it's fine, but then it's more timing as an obstacle...

...the moment we start to use potting soil that contains, let's say, more wood fiber, meaning less peat, it might get a little bit harder to work with it, but it's possible. So it means you need some time to adjust, and that's kind of what we have now with the growers as well." "...we cannot change the growing within a year, usually takes up to five years before a grower can change its recipe. Small steps.

Haasteiden voittamiseksi on huomattava mahdollisuudet vähentää omia ja asiakkaiden kustannuksia ja säästää luontoa edistämällä ekologisia vastuullisuustavoitteita ja lisäämällä energiatehokkuutta. Hallitukselta tarvitaan apua eli riittävät aikaresurssit, hyvä yhteistyö ja hallituksen tuki pilottihankkeita- ja projekteja kohtaan, joiden avulla voidaan todistaa uusien materiaalien turvallisuus, riskittömyys ja hyöty liike-elämälle. Käyttämällä tuotteissa kestäviä raakamateriaaleja, jotka ovat pitkällä tähtäimellä halvempia ja myös vähäpäästöisempiä turvataan luonnon monimuotoisuutta, vähennetään hiilidioksidipäästöjä ja säästetään samalla kustannuksissa. Paikallisen mullan käyttäminen sen korvaamisen sijaan sekä sen rikastuttaminen ravinneboosterilla tai ravitsemusmullalla vähentää kuljetuskustannuksia, kuljetukseen kuluva aikaa ja kuljetuksesta aiheutuvia päästöjä.

...so, there are also opportunities." "...it's very easy... to contribute to our ecological responsibility goals when we talk about reducing costs." "...if you become more energy efficient, that of course is a big gain for ecology, but also, it means we can keep the money in our pocket...

...same goes if we can use, for instance, circular raw materials in our products that are cheaper than the current raw materials that we use, then it really is a no-brainer because it benefits both ourselves and our customer.

4.2 Yritysyhteistyö

Tässä alaluvussa kuvataan tutkimustulokset koskien yritysyhteistyötä ja haetaan vastauksia päätutkimuskysymykseen: ”Millainen Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten välinen yhteistyö voisi auttaa yrityksiä jalkauttamaan niiden omia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin?” Luvussa 4.2.1 kuvataan tutkimustuloksia Ympäristökoulu Polun haastattelun pohjalta. Tutkimustulokset koskien yritysten tekemää yhteistyötä eri tahojen kanssa kuvataan luvussa 4.2.2 ja yritysyhteistyöhön liittyvät haasteet ja toimivan yhteistyön edellytykset luvussa 4.2.3.

4.2.1 Ympäristökoulu Polku yritys yhteistyön osapuolena

Ensimmäisellä yritys yhteistyötä koskevalla kysymyksellä selvitettiin Ympäristökoulu Polun aiempaa yritys yhteistyötä. Yhteistyötä oli aiemmin ollut erään energiayhtiön kanssa, jonka yrityskylään Ympäristökoulu Polku toteutti kiertotalousosion käsikirjoituksen. Toinen yhteistyökuvio saman energiayhtiön kanssa oli pilotoitu kaupunkiviljelyyn liittyvä ympäristökasvatusprojekti, jonka energiayhtiö tarjosi yhdelle päiväkodille. Lisäksi potentiaalia olisi ollut toteuttaa luonnon monimuotoisuuden lisäämisen malli päiväkodeille pihakäyttöön, mikä olisi tukenut samalla kyseisen energiayhtiön vastuullisuustavoitetta luonnon monimuotoisuuden lisäämisestä, mutta projektin loppuun saattamiselle ei lopulta ollut riittävästi resursseja.

Koska heillä oli luonnon monimuotoisuuden lisääminen yhtenä tavoitteena siellä vastuullisuusohjelmassa, niin silloin se luonnon monimuotoisuuden lisääminen sillä, että tarjotaan päiväkodeille malli, jolla he voi tehdä sitä pihallansa, niin ois ollu tosi herkullinen.

Ympäristökoulu Polku on myös aiemmin tarjonnut työpajan eri yritysten vastuullisuusihmisille, jossa on käsitelty erilaisia yhteistyövaihtoehtoja Ympäristökoulu Polun kanssa, mutta resurssien vuoksi myöskään sen pohjalta yhteistöissä ei edetty. Viimeisin yhteistyöehdotus on eräälle yritykselle tehdyn hiilijalanjälkilaskelman ja kouluyhteistyöprojektin mukaan liitetty tarjous opetusmateriaalista, jonka avulla yrityksen kouluyhteistyö saataisiin vielä osuvammin vietyä koulumaailmaan.

...tämmönen ihan tuorein juttu oli mikä lisättiin yhteen tarjoukseen mikä meni eräälle yritykselle, joka oli pyytänyt hiilijalanjälkilaskentaa. Ja he haluais tehdä kouluyhteistyötä yhdessä projektissa. Niin siihen projektiin liittyen tarjottiin myös pientä opetusmateriaalia jolla sen sais sinne koulumaailmaan vielä osuvammin sen heidän yhteistyönsä vietyä.

Seuraavalla kysymyksellä selvitettiin, millaisesta yritys yhteistyöstä Ympäristökoulu Polku voisi tulevaisuudessa olla kiinnostunut. Tutkimustulosten mukaan jatkoa ajatellen jatkuvat asiakkaat ovat kiinnostavampia, sillä pitkät sopimukset mahdollistavat yhteistyön systemaattisen kehittämisen. Toisaalta projektinomaisesta yhteistyöstä voisi olla helpompi aloittaa. Molempia yhteistyön muotoja voidaan tarjota riippuen yrityksen tarpeista. Laajentumisen ja kasvun edistämiseksi yhteistyö periaatteessa minkä tahansa yrityksen kanssa kiinnostaa, mutta erityisesti mainitaan energiayhtiöt, jotka eivät toimi mukana fossiilibisneksessä, kuten tuulivoimayritykset.

...meillä on tavoitteena kasvaa ja ihan just sitä kautta kun me haluttaisiin saada sitä vaikutusta niihin kestäviin elämäntapoihin, niin laajentua entistä isommaks. Sitä kautta

mielellään tehtäis toki entistä enemmän ja laajemmin sitä yhteistyötä lähtökohtaisesti kenen tahansa kanssa.

...jotkut energiayhtiöt, jotka ei toimi... fossiilibisneksessä niin olis paljon kiinnostavampia yhteistyötahoja, vaikka tuulivoimafirma...

Kolmannella kysymyksellä kartoitettiin esimerkkejä siitä, millaista yhteistyö vastuullisesti toimivien yritysten ja Ympäristökoulu Polun välillä voisi olla. Seuraavia haastattelussa esiin tulleita yhteistyöesimerkkejä hyödynnettiin myös yrityshaastatteluissa:

- Ympäristökasvatusta tietylle kohderyhmälle, kuten yrityksen työntekijöille tai heidän lapsilleen.
- Yhteistyökuvio, jossa yhdessä tuotetaan esim. jotain palvelua tai vierailua
- Erilaiset yrityksen sponsoroimat vierailut, kuten etä- ja virtuaalivierailut, kouluvierailut ja vierailut yritykseen ympäristönäkökulmasta
- Koulutukset kasvattajille
- Suoraan lapsille suunnatut kouluvierailut ja työpajat, jotka liittyvät esim. yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan
- Yrityksen sponsoroimia kerhoja lapsiryhmille
- Yrityksen henkilökunnan lapsille suunnattua säännöllistä toimintaa
- Yrityksen sponsoroimana toimintaa mille tahansa yritystä kiinnostavalle kohteelle
- Opetusmateriaali tietylle ryhmälle, jossa yrityksen kanssa päätetään esim. teema ja yrityksen esimerkit (huomioidaan se, että kouluille ja lapsille suunnatuissa materiaaleissa ei saa olla mainostusta)
- Lapsille vapaa-ajalla tarjottavaa ohjelmaa tai palvelua, kuten Palloässäät-materiaali verkossa
- Kaikki kestävyyskasvatukseen liittyvä yhteistyö.

Neljäs kysymys selvitti Ympäristökoulu Polun näkökulmaa siihen, miten aiemmin mainitut esimerkit voisivat heidän mielestään toimia keinoina yritysten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa. Tutkimustulosten mukaan monilla yrityksillä kestävä tulevaisuus mainitaan vastuullisuustavoitteena, johon kestävyyskasvatuksella myös tähdätään. Jos tavoitteissa lisäksi mainitaan esimerkiksi kestävä tulevaisuuden varmistaminen tuleville sukupolville, lapset ja nuoret ovat hyvä kohde, kun yrityksen vaikuttavuutta halutaan laajentaa yrityksen ulkopuolelle.

Kyllä, koska jos kattoo, et aika monissa siellä on kuitenkin tavoitteita, kestävä tulevaisuutta ja jopa jossain saattaa olla, että myös halutaan laajemminkin siellä yhteiskunnassa viedä ja tuleville sukupolville.

...lapset ja nuoret... olis ihan tosi hyvä kohde sille, että saadaan sitä sinne yrityksen ulkopuolelle. Ja sillä lailla saisivat vaikuttavuutta laajennettua.

Ympäristökoulu Polun kanssa tehty yhteistyö palvelisi parhaalla tavalla yritystä, joka toimii jo valmiiksi vastuullisesti. Ympäristökoulu Polku voisi olla osa yrityksen vastuullista toimintaa sekä mahdollinen lisä silloin, kun yritys tahtois tehdä enemmän vastuullista vaikuttamista oman vastuullisuustoimintansa lisäksi. Näin vältetään myös ei-vastuullisen toiminnan viherpesu, mikä ei ole Ympäristökoulu Polun tavoite.

...olis vastuullisia yrityksiä jotka vähän myös itse toimivat ihan ok:sti että ei tarvi tehdä niin, että se kaikki vastuullisuustoiminta ulkostettais vaikka meille. Mutta me voidaan olla osa sitä jos he haluavat tehdä enemmän kuin sen oman toimintansa, mihin voivat itse omalla toiminnallansa vaikuttaa vastuullisesti.

...kiinnostaa... tehdä semmosten yritysten kanssa jotka... lähtökohtaisesti, toimii vastuullisesti. Eikä niinkään, että me viherpestäis ei-vastuullista toimintaa.

Ympäristökoulu Polku voisi olla yritysten lahjoituskohteena ja siten toimia yrityksen keinona konkretisoida niiden vastuullisuustavoitteiden täyttymistä.

Niin monillahan on kaikkii tällasia, että lahjoitetaan Itämerelle tai jollekin sitä rahaa. Niin me voitais hyvin olla sen tyyppinen kohde.

Ympäristökoulu Polun toiveena yritys yhteistyön osalta oli erotella, onko kyseessä sponsorisuhde eli tekeekö yritys hyväntekeväisyyttä vai onko kyseessä esim. yhdessä myytävä palvelu. Lisäksi oli tärkeää selvittää, millä sanoilla yritys toivoisi yhteistyöstä puhuttavan; sponsorointi- / hyväntekeväisyysprojekti, palvelun ostaminen, vastuullisuustyö...

...siinä on eri asiasta kyse, jos vaikka joku yritys just tekee vaikka jotain materiaali heidän vaikka ympäristötavoitteisiin liittyen ja siitä viestittää vaikka lapsille ja jotain... Tai jos... meillä ois vaikka meidän myymälävierailuita, et siellä me opetetaan niille lapsille jotain. Ja sit he vaan sponsoroi sitä, et voidaan sanoa, että he voi sanoa omalla nettisivullansa, että olemme mahdollistaneet 20 ryhmälle tämmösen kiertotalous oppitunnin tyylillä.

Taulukkoon 9 on koottu yhteenveto edellä kuvatuista tutkimustuloksista koskien toimeksiantajan aiempaa, tämänhetkistä sekä tulevaa yritys yhteistyötä. Taulukossa on esimerkit vastuullisten yritysten kanssa tehtävistä yhteistyöstä mahdollisuuksista sekä keinoista, jotka voisivat toimia yritysten tukena niiden ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa.

Taulukko 9: Toimeksiantajan aiempi, tämänhetkinen ja tuleva yritys yhteistyö

	Ympäristökoulu Polku
Aiempi ja tämänhetkinen yritys yhteistyö	<ul style="list-style-type: none"> - Energiayhtiön yrityskylään kiertotalous-osion käsikirjoitus. - Pilotoitu kaupunkiviljely ympäristökasvatus projekti, jonka sähköyhtiö tarjosi yhdelle päiväkodille. - Luonnon monimuotoisuuden lisäämisen malli päiväkodeille pihakäyttöön. - Työpaja yritysten vastuullisuusihmisille mahdollisista yhteistyön muodoista. - Kouluyhteistyönä tehty projekti, jonka yhteydessä tarjottu opetusmateriaali koulumaailmaan.
Kiinnostava yhteistyö jatkossa	<ul style="list-style-type: none"> - Projektinomaisesta yhteistyöstä on helpompi aloittaa. - Jatkoa ajatellen jatkuvat asiakkuudet ovat kiinnostavampia, ja pitkät sopimukset mahdollistavat yhteistyön systemaattisen kehittämisen. - Molempia yhteistyön muotoja voidaan tarjota riippuen yrityksen tarpeista. - Yhteistyö kenen tahansa kanssa, koska kasvun ja laajentumisen kautta voi yhä laajemmin vaikuttaa kestäviin elintapoihin. - Energiayhtiöt, jotka eivät toimi mukana fossiilibisneksessä, kuten tuulivoimayritykset.
Esimerkkejä vastuullisten yritysten kanssa tehtävästä yhteistyöstä	<ul style="list-style-type: none"> - Ympäristökasvatusta tietyille kohderyhmälle, kuten yrityksen työntekijöille tai heidän lapsilleen. - Yhteistyö kuvio, jossa yhdessä tuotetaan esim. jotain palvelua tai vierailua... - Erilaiset yrityksen sponsoroimat vierailut, kuten etä- ja virtuaalivierailut, kouluvierailut ja vierailut yritykseen ympäristönäkökuulmasta. - Koulutukset kasvattajille. - Suoraan lapsille suunnatut kouluvierailut ja työpajat, jotka liittyvät esim. yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan. - Yrityksen sponsoroimia kerhoja lapsiryhmille. - Yrityksen henkilökunnan lapsille suunnattua säännöllistä toimintaa. - Yrityksen sponsoroimana toimintaa mille tahansa yritystä kiinnostavalle kohteelle. - Opetusmateriaali tietyille ryhmälle, jossa yrityksen kanssa päätettäisiin esim. teema ja yrityksen esimerkit, mutta huomioida se, että kouluille ja lapsille suunnatuissa materiaaleissa ei saa olla mitään mainostusta. - Lapsille vapaa-ajalla tarjottavaa ohjelmaa tai palvelua, kuten Palloässäät-materiaali verkossa. - Kaikki kestävyyskasvatukseen liittyvä yhteistyö.
Keinojen mahdollisuus toimia yritysten tukena vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa	<ul style="list-style-type: none"> - Hyvin mahdollista, sillä monien yritysten vastuullisuustavoitteena kestävä tulevaisuus, sen edistäminen laajemmin yhteiskunnassa ja tuleville sukupolville. - Parhaiten mahdollista jo valmiiksi vastuullisesti toimivien yritysten kanssa tehtävän yhteistyön muodoissa, joissa Ympäristökoulu on osa vastuullista toimintaa sekä mahdollinen lisä silloin, kun yritys tahtoo tehdä enemmän vastuullista vaikuttamista sen oman vastuullisuustoiminnan lisäksi. - Ympäristökoulu Polku voisi olla yrityksen vastuullisuustoimia lisäävä lahjoituskohde.

4.2.2 Vastuulliset yritykset yhteistyökumppaneina

Yritysten yhteistyötä kuvataan taulukossa 10 toimialakohtaisesti energia-alalla, kuluttajatuotteiden myynnissä ja kaupan alalla sekä puutarhanhoitoalalla. Energia-alalla yhteistyöt erilaisten tahojen kanssa liittyvät tutkimustulosten mukaan erilaisen nuoriso- ja urheilutoiminnan, kuten Nuorisoliike Partion, Espoon jääurheilukeskuksen ja Suomen purjelaivasäätiön nuorisopurjeveneen tukemiseen. Partion kanssa tehty yhteistyö on koskenut muun muassa partioleirin ja kestävästi partiossa -rahaston tukemista sekä Partion auttamista öljylämmityksestä sähkölämmitykseen siirtymisessä eli Partion hiilijalanjäljen pienentämistä. Energia-alalla energia-aiheista ja energiansäästämisestä järjestetään avoimia kuulija- ja puhujatilaisuuksia, joissa kuulijat voivat esittää mielipiteitä ja kysymyksiä.

Yritetään tuoda tietenkin just siitä meidän liikevaihdosta oma osuus kaikkeen tällöseen yhteiskunnallisen hyvän tekemiseen myös mukaan. ...me järjestetään paljon semmosii kuulijatilaisuuksia myös... Ne on ihan avoimia tilaisuuksia, et sinne saa tulla kuulemaan ja kertomaan mielipiteitä ja kysymään kysymyksiä...

...sosiaalisen vastuualasta, niin me ollaan tosi paljon justinsa oltu tukemassa erilaista nuorisotoimintaa, urheilutoimintaa.

Tuulivoimahankkeiden yhteydessä yhteistyö näyttäytyy kuntien paikallisurheilijoiden sponsorointina ja paikallisena toimijana toimimisena, mikä tarkoittaa käytännössä aktiivista tutustumista paikallisiin ihmisiin, kuntalaisiin, vaikuttajiin, kunnanvaltuustoon ja ELY-keskukseen. Toiminnan tavoitteena on tuoda uusiutuvaa energiaa tuottavalle energiayritykselle ja sen brändille näkyvyyttä ja hyväksyttävyyttä.

...olla on oltu erilaisissa tapahtumissa mukana, sponsoroitu paljon paikallisurheilijoita esimerkiksi just niissä kunnissa, missä meil on hankkeita ollut, et samalla se tuo meille näkyvyyttä siellä ja semmosta hyväksyttävyyttä myös meidän firmalle ja brändille...

Tuulivoiman osalta kouluyhteistyöt ja -vierailut sijoittuvat lähinnä Ahvenanmaalle. Korkeakouluyhteistyöhön liittyy muun muassa merenkäyntiä ja uusiutuvaa energiaa koskevan koulutusohjelman tukeminen ja 5-10 vuoden säteellä uuden merituulivoima-alan opintolinjan perustaminen korkeakouluun Ahvenanmaalle. Lisäksi mainitaan Ahvenanmaalla kuvatun Myrskyluodon Maija -elokuvan sponsorointi. Muussa energiantuotannossa kouluyhteistyöprojekteja on ollut useita erilaisia esimerkiksi kierrätysteemasta. Energia-asioiden ja energian säästämisen opettamisen tueksi on tuotettu valtakunnallinen Ellenoppimateriaali. Isoimpana yhteistyönä mainitaan 6-luokkalaisille suunnattu Yrityskylä-toiminta, jonka aiheena on energia-alaan tutustuminen. Voimalaitos tutuks -päivät mainitaan kivoina kouluyhteistöinä, mutta joista on sittemmin jouduttu luopumaan. Lisäksi mainitaan Aalto-yliopiston kanssa tehtävä hankeyhteistyö.

...niit on vuosien varrel ollut paljonkin, että milloin on koululaiset käynyt ratsaamassa meidän johdon roskiksia ja miten väärin on kierrätetty, ja sitten, niin et ne on ollut projekteissa...

...lapsille voimalaitos tutuks -päiviä, mut ne on jätetty nyt kyllä tän Venäjän hyökkäyssodan takii pois.

Energia-alalla yleisesti yhteistyötä tehdään koko arvoketjun ja energia-alan toimijoiden sekä Energiateollisuus Ry:n kanssa. Yhteistyössä Luke -luonnonvarakeskuksen kanssa on tehty muun muassa eläinten liikkumisen seurantaa.

Taulukko 10: Yritysyhteistyö toimialakohtaisesti energia-alalla, kuluttajatuotteiden myynnissä sekä puutarhanhoitoalalla.

Energia-ala	Kuluttajatuotteiden myynti	Puutarhanhoitoala
Yhteistyö erilaisten tahojen kanssa		
<ul style="list-style-type: none"> - Nuoriso- ja urheilutoiminnan tukeminen (esim. Nuorisoliike Partio ja Kestävästi Partiossa -rahasto, Espoon jääurheilukeskus ja Suomen purjelaivasäätiön nuorisopurjehvene Kuunari Helena) - Kuulija- ja puhujatilaisuudet - Paikallistoiminta ja paikallisurheilijoiden sponsorointi - Tuulivoimapuistohankkeiden yhteydessä - Myrskyluodon Maija -elokuvan sponsorointi Ahvenanmaalla. - Yhteistyö Luke - luonnonvarakeskuksen kanssa koskien eläinten liikkumisen seurantaa. - Yhteistyö koko arvoketjun toimijoiden kanssa. - Energia-alan toimijat ja energiateollisuus Ry. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pitkäaikaiset, yrityksen vastuullisuustavoitteita tukevat kumppanuudet - SOS-lapsikylä yhteistyössä puutarhatyövälineitä, istutustyökalusettejä ja pistolapioita lasten osallisuuden, ilon ja konkreettisen tekemisen lisäämiseksi kasvattamisen kautta. - Brändien tuotelanseeraus-yhteistyöt. <p>Hyvätekeväisyys, tuotelahjoitukset, vähävaraisten tukeminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Raaka-ainetutkimus ja -testaus Luke -luonnonvarakeskuksen kanssa - Yhteistyöt osaamislaitosten ja koulujen kanssa koskien mm. innovaatioita, tuotetutkimusta ja ympäristövaikutuslaskentaa - Monialainen- ja tahoinen kehitysyhteistyö mm. hallituksen, kasvualustan kasvattajien ja viljelijöiden kanssa uusien kestävien konseptien löytämiseksi - Hankeyhteistyöt, esim. Grow the Joy -hanke, jonka yhteydessä SOS-lapsikylän toiminnan tukeminen ja lasten osallisuuden, ilon ja elämysten lisääminen kasvattamisen kautta - Kaupunki- ja maisemointiprojektit, kuten Alusta-paviljonki Helsingissä tavoitteena lisätä ilmastotietoisuutta ja luonnon monimuotoisuutta
Koulu, luonto- tai ympäristökoulu yhteistyöt		
<ul style="list-style-type: none"> - Tuulivoiman osalta koulu yhteistyötä ja -vierailuja Ahvenanmaalla - Merituulivoima-alan ja uusiutuvaa energiaa koskevan koulutusohjelman tukeminen ja opintolinjan perustaminen korkeakouluun Ahvenanmaalla - Hankeyhteistyö Aalto-yliopiston kanssa - Koulu yhteistyöprojekteja esim. kierrätysteemasta ja Yrittäjäkylä-toiminta 6-luokkalaisten aiheena energia-alaan tutustuminen - Valtakunnallinen Ellen-oppimateriaali energia-asioiden opettamisen tueksi 	<ul style="list-style-type: none"> - Koulu yhteistyöt Amerikassa lasten saksien ja Creative -sarjan osalta - Yhteistyö yliopistojen, kuten Aalto-yliopiston kanssa, jossa esim. luennointia kiertotaloudesta 	<ul style="list-style-type: none"> - Raaka-ainetutkimus yliopistojen kanssa - Mahdolliset koulu yhteistyöt esim. yritys vierailuja ja -esittelyjä - Hankkeiden yhteydessä toteutetut koulu yhteistyöt, kuten Grow the Joy, Kasvatetaan iloa -hankkeessa on autettu paria koulua. - Helping Hands - vapaaehtoisohjelmassa yksi päivä vuodesta vapaaehtoistyöhön, kuten opetukseen ympäristökoulussa

Kuluttajatuotteiden myynnissä yhteistyössä painotetaan pitkäaikaisuutta. Yhteistyökumppanit valikoituvat sen mukaan, miten hyvin niiden tavoitteet linkittyvät yrityksen vastuullisuustavoitteisiin ja auttavat niiden eteenpäin viemisessä. Koko yrityksen tasolla tehtävästä yhteistyöstä esimerkkinä mainitaan pitkän linjan yhteistyö SOS-lapsikylän kanssa, jonka toiminnan puitteissa lapsille ja perheille jaettiin lasten puutarhatyövälineitä, istutustyökalusettejä sekä pistolapioita tavoitteena lisätä lasten osallisuutta, tuoda heille onnistumisen iloa, tärkeitä elämyksiä ja konkreettista tekemistä. Brändien omat

yhteistyökuviot liittyvät lähinnä tuotelanseerauksiin ja siihen, mitä asioita brändit haluavat yhteistyössään painottaa.

Meidän ohjenuora on se, että yhteistyökumppanit valikoituisivat sen mukaan mitkä on meidän koko (yrityksen) semmoiset ohjeistukset, että niiden täytyisi linkittyä jotenkin meidän vastuullisuustavoitteisiin, että niitä pystytään viemään eteenpäin.

Kuluttajatuotteiden myynnissä tehdään tiivistä koulu yhteistyötä amerikkalaiskoulujen kanssa muun muassa lasten saksien osalta, mutta muuten koulu yhteistyöt ovat linkittyneet enemmän korkeakoulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Hyväntekeväisyytenä tehdään tuotelahjoituksia vähävaraisille, rahamääräisiä lahjoituksia sekä tuotteesta jonkin tietyn osan lahjoituksia tiettyyn tarkoitukseen.

...yhteistyötä on monenlaisia erilaisia, että on suoraan vaikka tuotteiden lahjoitusta vähävaraisille, tai voi olla rahamääräistä lahjoitusta, tai sitten jotain että per tuote tietty osuus menee johonkin tarkoitukseen ja tämmöistä

Puutarhanhoitoalalla yhteistyö Luke -luonnonvarakeskuksen kanssa on merkittävä uusiutuvien raakamateriaalien ja turvemaiden päästöjen tutkimuksen osalta. Yhteistyössä osaamisinstituuttien kanssa tarkastellaan liiketoiminnan kannattavuus- ja ympäristövaikutuksien laskentaa sekä työskennellään raaka-aineiden, uusien tuotteiden tutkimuksen ja innovaatioiden parissa. Monialainen ja -tahoinen kehitysyhteistyö hallituksen, organisaatioiden, osaamisinstituuttien, viljelijöiden, kasvualustan kasvattajien sekä kansalaisjärjestöjen kanssa yhdistää tiedot ja eri tahojen halut, esteet, tavoitteet ja ehdot kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseksi. Yhteistyössä viljelijöiden kanssa keskitytään uusien kestävään kehitykseen liittyvien konseptien löytämiseen.

...there are so many different companies that we work with... ...so we work a lot together with knowledge institutes, mostly on research and innovation when it comes to raw materials and new products...

...the cross-industry collaborations where the knowledge institutes, the sector. ...organizations, the governments, ourselves and growers are combining our knowledge, you know, to get our sustainability ambitions done.

...collaboration with growers, that means finding new sustainability related concepts

Puutarhanhoitoalalla hankeyhteistyössä on tuettu SOS-lapsikylää, jonka toiminnan piirissä oleville lapsille ja perheille on toimitettu kasvatussäkkejä ja ruukkumultapusseja tavoitteena lasten osallisuuden kasvattaminen, hyvän kasvualustan luominen sekä uudenlaisten kokemusten ja ilon välittäminen. Myös kouluja on autettu hankkeiden yhteydessä. Tuleviksi koulu yhteistyöiksi ehdotetaan vierailuja tai yritysesittelyjä paikan päällä. Kaupunki- ja

maisemointiprojekteilla on tavoiteltu alueen ilmastotietoisuuden ja luonnon monimuotoisuuden lisäämistä, josta esimerkkinä oli Alusta-paviljonki Helsingissä.

I also found some SOS... collaboration for child villages and families.

...specific school collaborations... yeah, I would say it's more like having a site visit, you know, like a company introduction.

It also means contributing to the community, like the 'Grow the Joy' project that I mentioned to you, but also green city projects in the sense that all our landscaping projects have the opportunity to improve biodiversity and also make the area more climate attentive.

Tutkimustulokset osoittavat, että suurimmaksi osaksi yritysten yhteistyöt ovat liittyneet yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Alakoulujen kanssa tehtävää yhteistyötä on ollut jonkin verran ja eniten energia-alalla, kun taas luonto- tai ympäristökoulujen kanssa tehtävät yhteistyöt ovat toimialasta riippumatta yrityksille vielä melko vieraita.

Taulukkoon 11 on koottu tutkimustulokset koskien yritysten ajatuksia toimeksiantajan kanssa tehtävää yhteistyötä, jotka perustuvat seuraaviin toimeksiantajan haastattelun pohjalta luotuihin, yrityksille esitettyihin yhteistyöesimerkkeihin:

- **Ympäristökasvatusta tietyille kohderyhmälle, kuten yrityksen työntekijöille tai heidän lapsilleen.**
- **Yhteistyökuvio, jossa yhdessä tuotetaan esim. jotain palvelua tai vierailua**
- **Erilaiset yrityksen sponsoroimat vierailut, kuten etä- ja virtuaalivierailut, kouluvierailut ja vierailut yritykseen ympäristönäkökuilmasta**
- Koulutukset kasvattajille
- Suoraan lapsille suunnatut kouluvierailut ja työpajat
- **Yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan liittyvää toimintaa**
- Yrityksen sponsoroimia kerhoja lapsiryhmille
- Yrityksen henkilökunnan lapsille suunnattua säännöllistä toimintaa
- Yrityksen sponsoroimana toimintaa mille tahansa yritystä kiinnostavalle kohteelle
- Opetusmateriaali tietyille ryhmälle, jossa yrityksen kanssa päätetään esim. teema ja yrityksen esimerkit (huomioidaan se, että kouluille ja lapsille suunnatuissa materiaaleissa ei saa olla mainostusta)
- Lapsille vapaa-ajalla tarjottavaa ohjelmaa tai palvelua, kuten Palloässät-materiaali verkossa

Taulukko 11: Yritysten ajatukset koskien toimeksiantajan kanssa tehtävää yhteistyötä.

Yritysten ajatukset yhteistyöstä Ympäristökoulu Polun kanssa	
Energia-ala	<ul style="list-style-type: none"> - Potentiaalia kaikissa vaihtoehtoissa. - Konkreettinen ostettava palvelu tai asia - Koulutusten aiheena uuden tiedon jakaminen, ihmisten käyttäytymiseen, toimintaan, tapoihin ja ajatteluun vaikuttaminen, niiden muuttaminen ja ymmärryksen lisääminen. - Yrityksen sisäinen luontokoulutus ja oppimateriaali jaettavaksi yrityksen työntekijöille ja heidän lapsilleen. - Tuuli- ja/tai aurinkovoimaan liittyvää materiaalia, mitä yritys voi käyttää sisäisesti ihmisten kouluttamiseen. - Paikallisessa koulu yhteistyössä ideointia aurinkopaneelikenttien alla olevan maan hyötykäytöstä, esim. kukkien viljely tai lampaiden laiduntaminen alueella. - Virtuaalikierrokset vaihtoehtona pois jääneille yritys vierailuille. - Monistettavat, jaettavat videomateriaalit ja ideat. - Pelillistäminen, kuten Minecraft -peli osana hanketta, jolla panostetaan lasten ja nuorten energiaymmärryksen lisäämiseen ja opetetaan uusiutuvista energiamuodoista ja -lähteistä. - Ei kampanjointia tai markkinointia, jos yrityksellä ei ole kuluttajaliiketoimintaa.
Kuluttaja-tuotteet ja kaupan ala	<ul style="list-style-type: none"> - Potentiaalisimmat yhdessä tuotettu palvelutoiminta, vierailu tai materiaali tai yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan liittyvä toiminta. - Yritysvierailuja on järjestetty aiemminkin. - Yhteistyö ei suoraan lahjoitusta, vaan yhteistyökumppanilta esim. koulutusta yrityksen henkilökunnalle toivottuun teemaan liittyen
Puutarhanhoitoala	<ul style="list-style-type: none"> - Kaikki esimerkit toimivia. - Tehokkain tapa teorian yhdistäminen tekemiseen. - Ensimmäisissä projekteissa aiheena voisi olla maaperän parantaminen ja kasvien istuttaminen vihannespuutarhan tapaan, eli jokin hyvin käytännöllinen asia, joka todella toimii.

Yritykset olivat yhtä mieltä siitä, että kaikissa yhteistyöesimerkeissä on potentiaalia. Yrityksiä yhdistää kuitenkin ajatus siitä, että yhteistyö olisi jotain yhteistyössä tuotettua, kuten palvelua sen sijaan, että yhteistyö olisi suoraa lahjoitusta. Yhteistyö voisi olla jokin konkreettinen ostettava palvelu tai asia. Kaikkein potentiaalisimpina pidetään yhdessä tuotettua palvelua, vierailua, materiaalia tai yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan liittyvää toimintaa. Toisaalta yrityksellä, jolla ei ole kuluttajaliiketoimintaa, ei ole kiinnostusta osallistua kampanjointiin tai markkinointiin.

...yhdessä tuotettu palvelutoiminta, vierailu tai materiaali. Tai sitten yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan liittyvä toiminta. Ja kyllähän tuollaiset vierailutkin. Niitä nyt toki järjestetään välillä sellaisiakin. Ehkä nuo ovat ne potentiaalisimmat.

...joku konkreettinen palvelu tai asia, mikä toteutetaan, ni se on selkeästi parempi ainakin meidän yritykselle.

...yhdessä tekeminen on se tärkein ja se, et se on jollain tavalla vastuullista.

Yhteiseksi toiveeksi osoittautui luontokoulutuksen ja oppimateriaalin tarjoaminen yrityksen henkilökunnalle ja heidän lapsilleen. Koulutuksen aihe olisi jollain tavalla yrityksen toivomaan teemaan liittyvä. Koulutusaiheiksi mainittiin myös uuden tiedon jakaminen, ihmisten

käyttäytymiseen, toimintaan, tapoihin ja ajatteluun vaikuttaminen, niiden muuttaminen sekä ymmärryksen lisääminen.

Ihan sisäisesti meidän firmassakin pitää jossain vaihees varmasti, meil ei ole mitään luontokoulutusta meidän työntekijöillekään... ...tarjosi sitä niille sen firman työntekijöille, et hei, jos te osallistutte tähän, me koulutetaan nää lapset, mutta te saatte myös nämä materiaalit sit teille jotenkin käyttöön.

...semmosen jonkun ymmärryksen lisääminen, ehkä just jos se liittyy koulutukseen, ni se, että ihmiset sen yhteistyön jälkeen ois saanut ittelleen jotain uutta tietoa tai ne alkaisi käyttäytymään jollain tavalla eri tavalla, koska ehkä sen koulutuksen toiveena tai tavoitteena ois just se, et muutetaan niit tapoi toimii tai ajatella, et lisätään jotenkin ymmärrystä.

...toki sponsorointia tehdään edelleen ja hyväntekeväisyyttä, mutta enemmän ehkä just siihen suuntaan, että mekin opimme siitä tavallaan.

Koulutus- ja yhteistyöaiheissa näkyy myös toimialakohtaisuus. Puutarhanhoitoalalla yhteistyön aiheena voisi olla jokin hyvin käytännöllinen asia, kuten maaperän parantaminen tai kasvien istuttaminen vihannespuutarhan tapaan. Lisäksi mainitaan teorian yhdistäminen tekemiseen, mikä voisi olla tehokkain tapa.

...upgrading the soil and planting plants like a vegetable garden, like very practical I think that's something that really works.

Well, to me, I think the most powerful thing is actually combining theory with doing, right?

Energia-alalla yhteistyö olisi energia-aiheista ja sillä tähdättäisiin lasten ja nuorten energiaymmärryksen lisäämiseen. Virtuaalikierroksien suunnittelua ehdotetaan vaihtoehdoksi pois jääneille Voimalaitos tutuksi -päiville ja yritysvierailuille. Materiaalien monistettavuus ja skaalautuvuus on keskiössä, mitä tukee erilaiset virtuaalisesti tuotetut materiaalit, kuten virtuaaliluennot ja virtuaalitetit, joilla voidaan tavoittaa enemmän koululaisia. Lisäksi mainitaan pelillistäminen, kuten Minecraft -peli, jolla tavoitetaan peleistä kiinnostuneita lapsia ja nuoria. Uusiutuvaan energiantuotantoon liittyvänä koulu yhteistyönä esitetään yhteisideointia esimerkiksi aurinkopaneelikenttien alla olevan maan hyötykäytöstä, mikä voisi olla esimerkiksi kukkien viljelyä tai lampaiden laiduntamista alueella. Koulutusten ja materiaalien sisältöjen tulisi myös aina jollain tavalla olla ala- ja aihekohtaisia ja liittyä yrityksen ydinliiketoimintaan sekä yritykselle tärkeisiin teemoihin, kuten tuulivoimaan.

...oisko joku semmoinen virtuaalikierrös sitten taas, että tekis semmoisen jonkun videomateriaalin ja sitä pystyis sitten monistaa ja jakamaan, koska ne on tosissaan, ne on sillain kiinnostavia paikkoja kyllä.

...et jos on ympäristökoululla jotain materiaaleja tarjotaan sit meille vaikka, mitä me voidaan käyttää meidän sisäisten ihmisten kouluttamiseen, niin se on tietty hienoo, mut sen pitäis sit liittyä myös jollain tavalla vaikka siihen tuulivoimaan.

Hyväntekeväisyytenä tai sponsorointina tehtyä yhteistyötä ei kannatettu, eikä myöskään yhteistyön kuvaamista niillä nimillä. Esimerkiksi sponsoroinnin kuvattiin olevan vanhanaikaista, viherpesunomaista ja amerikkalaista ja johon yrityksillä on yleensä tiukka budjetti. Yhteistyötä olisi parasta kutsua nimellä, joka lisää yhteistyön uskottavuutta, kuten projekti tai hanke tai teemasta riippuen esimerkiksi koulu-yhteistyö, ympäristötietoisuuden lisääminen, biodiversiteetin tutkiminen, yritys-yhteistyö, vastuullisuus-yhteistyö tai sosiaalisen vastuun kehittäminen.

...me ei halua kauheesti rummuttaa, et tää on nyt tää meidän vastuullisuustyö, kun me täällä sivistetään oppilaita, et se on sit ehkä semmost vähän vanhanaikaista. Ja sponsorointi taas liittyy tosi paljon sinne ehkä jenkkimailmaan... ...ja vähän vanhanaikaiseen yritys-vastuuseen... ...pro bono -jutut ja hyvän sponsorointi on sitä jenkkiä ja sit et se ei mee sinne Green Claimsin sinne niinku viherpesuun, pinkkipesuun.

Mut et tehään ihan niinku uskottavaa työtä, niin onks se sit joku hanke tai projekti.

I would use actually the word "cooperation" or "collaboration" or "joint efforts". "I think sponsorship and charity are not really words you can find, for instance, in our sustainability report.

4.2.3 Yritys-yhteistyön haasteet ja toimivan yhteistyön edellytykset

Tässä luvussa esitetään toimialariippumattomasti yrityshaastatteluiden pohjalta yritys-yhteistyön haasteet, esteet ja toimivan yritys-yhteistyön edellytykset. Taulukossa 12 kuvataan yhteistyön esteet ja haasteet, joista yhteisenä koetaan ajan ja resurssien puute sekä liikaa aikaa vievät yhteistyöt, kuten vierailut tai tettiäisten ohjaus.

...yrityksillä on juuri niin rajalliset ne resurssit, et on se aika ja sit tietenkä just raha, et mistä budjetista se raha otetaan ja kenen aika siihen kuluu, et ku kaikki on kiireisiä jatkuvasti.

...of course, time of colleagues. Do they have time available or can they make time available for these kind of initiatives.

Taulukko 12: Yritys yhteistyön esteet ja haasteet vastuullisten yritysten näkökulmasta

Yhteistyön esteet ja haasteet
<p>Resurssien ja ajan puute</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liian aikaa vievät yhteistyöt, kuten vierailut tai tettiäisten ohjaus. <p>Yritysmailman kapitalistinen tapa ajatella ja kaikesta raportointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kaikesta tulee saada jotain (rahallista) irti - Kaikki se, mihin rahaa on käytetty, tulee olla raportoitavissa. - Yhteistyökumppania ja lahjoitusvarojen käyttöä koskevat epäselvyydet - Vastuullisuuteen ja saavutuksiin liittyvä kvalitatiivinen ja tarinallinen tieto, kun tarvittaisiin numeerista tietoa, esim. koulutetaan 100 oppilasta, tai 100 eri koulua. <p>Yhteistyön epäselvät tavoitteet ja päämäärät</p> <ul style="list-style-type: none"> - Epäselvät yhteistyön tavoitteet, vaikea seurattavuus ja mitattavuus. - Pilottihankkeissa epäselvyys toteutuksesta ja tavoiteltavasta lopputulemasta. - Kohderyhmän rajaaminen ja kohderyhmän saavuttaminen. <p>Ihmisten asenne</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yritysten vanhempien ihmisten ja päättäjien asenne vastuullisuustyötä kohtaan, joka voidaan nähdä vain kivana puuhasteluna. - Vastuullisuusasioista kiinnostuneet hakeutuvat koulutuksiin vapaaehtoisesti. Ne, joita vastuullisuusasiat ei kiinnosta, eivät mielellään käytä siihen aikaa. <p>Yhteistyökumppanin eriävät vastuullisuustavoitteet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyökumppanin vastuullisuustavoitteet eivät vastaa yrityksen vastuullisuustavoitteita. - Yhteistyötoimet eivät liity yrityksen vuosisuunnitelmiin, painopistealueisiin tai tavoitteisiin.

Yritysmailman kapitalistinen tapa ajatella tukee sitä, että kaikesta pitäisi saada jotain irti ja se kaikki pitäisi olla myös raportoitavissa. Tämä vaade haastaa vastuullisuuteen liittyvän kvalitatiivisen ja tarinallisen tiedon, jossa ei ole selkeästi mitattavia arvoja eikä näin ollen lukuja saavutusten tai tavoitteiden raportoimiseksi. Esimerkkinä mainitaan myös aiemmat sponsoroinnit, joissa ei ole ollut täysin selvää, mihin rahaa on käytetty, jolloin saavutuksista on myöskään vaikeaa raportoida.

...yritysmailman meininki tai tosi tammönen kapitalistinen tapa ajatella, et kaikest pitää saada jotain irti, mutta se, et yrityksen pitää kuitenkin kertoa ja jotenkin raportoida, et no mihin se raha on käytetty, ja mä huomaan sen vaan nois meidän aikasemmissa sponsoroinneissa, et meille jää ehkä vähän kysymysmerkki sitte siitä, et no mitä.

Ja ehkä haasteita voisi olla vaikka sellaiset, että yhteistyökumppanilla on ollut vähän jotain... En tiedä mikä on oikea termi, mutta jotain hämää tapahtunut, tai ei ole ihan varma mihin niitä vaikka lahjoitusvaroja käytetään.

...vastuullisuudessa paljon on viel tosi semmosta kvalitatiivista, et kerrotaan ja tarinallistetaan ja näin, mut se pitäis olla jollain tavalla ehkä mitattava arvo, eli joku numeerinen arvo mun mielestä, et me nyt koulutetaan vaikka 100 oppilasta tai en tiiä, 100 eri kouluu...

Iso haaste siis on vielä numeerisen tiedon puuttuminen, sen vaikea seurattavuus ja mitattavuus. Haastetta teettää tutkimustulosten mukaan myös epäselvät yhteistyön tavoitteet, mikä on tyypillistä erityisesti vastuullisuuteen liittyvissä pilottihankkeissa, joissa toiminnan alussa ei välttämättä ole edes tiedossa hankkeen tavoiteltava lopputulema tai toteutustapa.

...monissa järjestöissä on tosi hyviä ideoita, mutta sit miten ne toteutetaan ja mikä se on sitte se lopputulema siitä. ni se saattaa olla vähän pimennössä ja monesti sitä ei ehkä tiedäkään, jos on joku pilottikeissi tai mitä ei oo ikinä tehty vaikka just vastuullisuuden alalla, niin sitä on vaikee mitata...

Tutkimustulosten mukaan haasteena koetaan myös ihmisten asenteet ja etenkin yritysten vanhempien ihmisten ja päättäjien asenne vastuullisuustyötä kohtaan, mikä saatetaan virheellisesti nähdä lähinnä kivana puuhasteluna. Ihmisten henkilökohtainen kiinnostus vastuullisuuskysymyksiä kohtaan määrittää yksilöiden kohdalla sitä, kuinka paljon he ovat valmiita kuluttamaan aikaansa vastuullisuustyöhön.

...ne ihmiset, jotka haluaa tietää, niin ne tekee sen asia eteen ja ne, joita ei hirveästi kiinnosta, niin ei ne kyl sitte käytä sitä aikaa sit taas siihen.

...huomaan semmosen asenteen varmaan vanhemmissakin ihmisissä, jotka on niitä päättäjiä usein, ja istuu sen rahan päällä, et tää on nyt tämmöistä kivaa puuhastelua, ja me tehään jotain tämmöst vihreetä ja vastuullista...

Viimeisimpänä haasteena mainitaan yhteistyössä olevien yritysten eriävät vastuullisuustavoitteet ja sellaiset toimet, jotka eivät ole linjassa yrityksen vuosisuunnitelmien, painopistealueiden tai tavoitteiden kanssa.

Este ja haaste on se, että jos ne eivät tue meidän vastuullisuustavoitteita, tai ne ovat ihan erillään, eivät linkity mitenkään...

...it has to fit also, let's say, with the activities that we set out for ourselves during the year.

Taulukko 13 esittää toimivan yhteistyön edellytyksiä. Parhaana yhteistyövaihtoehtona pidetään ostettua palvelua, jossa yhteistyössä tuotetaan jotakin sellaista, mikä palvelee ja opettaa uutta myös koko yrityksen henkilökunnalle. Konkreettisenä yhteistyötä tukevana menetelmänä ehdotetaan yhteistyöpajoja verkon välityksellä.

Taulukko 13: Toimivan yritys yhteistyön edellytykset vastuullisten yritysten näkökulmasta

Toimivan yritys yhteistyön edellytykset vastuullisten yritysten näkökulmasta
<p>Yhteistyössä tuotetaan konkreettinen palvelu tai asia</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ostettu konkreettinen palvelu tai asia, johon liittyy selkeästi mitattavat arvot. - Yhteistyö hyödyttää yritystä ja opettaa uutta myös yrityksen henkilökunnalle. - Yhteistyössä tärkeintä on yhdessä tekeminen.
<p>Toiminta tukee yrityksen liiketoimintaa ja tue sille imago- ja brändihyötyä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yritykset haluavat liikevoittoa ja kannattavuutta, joten toiminnan tulee olla sellaista, mikä tukee yrityksen liiketoimintaa ja tuo sille vastuullisen yrityksen imago- ja brändihyötyä, mikä välittyy päättäjille, nuorille ja koululaisille eli tulevaisuuden potentiaalisille työntekijöille.
<p>Yhteistyö edistää yrityksen vastuullisuustavoitteita ja linkittyy sen ydinliiketoimintaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyöstä käy selkeästi ilmi yrityksen vastuullisuustavoitteita edistävä tapa ja sen mukanaan tuoma ilo, kuten opetus (linkki positiivinen pedagogiikka) - Yhteistyöidean nivominen yrityksen core-tekemiseen ja yritykselle tärkeisiin teemoihin (esim. energia-alalla energiaan).
<p>Yhteistyön selkeä suunnitelma, tavoitteet ja mittarit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Strukturoitu suunnitelma ja selvitys siitä, mihin yhteistyöllä pyritään, mihin varat menevät, minkälaisia tavoitteita ja tuloksia odotetaan yhteistyön päätteeksi. - Selkeät yhteistyön tavoitteet ja tavoitteiden toteutumista seuraavat mittarit, joiden pohjalta tuloksista on helppo raportoida ja kuvata rahojen tarkka käyttötarkoitus.
<p>Yrityksen osallisuus, panos ja hyöty</p> <ul style="list-style-type: none"> - Selkeästi kuvattu yrityksen osallisuus ja vaadittu panos; ei järin suurta, jotta kynnyks osallistumiseen ei nouse liian suureksi. - Idean hyvä myynti ja pitchaus kuvaamalla, miten yritys on mukana, mitä yhteistyö mahdollistaa ja mitä yritys siitä saa. (esim. näkyvyyttä, hyvän tarinan vuosikertomukseen tai someen, hyvän työnantajamielikuvan luominen)
<p>Toiminnalla on selkeä kohderyhmä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sidosryhmien tiedostaminen; keille pitää olla näkyvissä (esim. tuulivoimahankkeissa paikallisille kuntalaisille, päättäjille, työntekijöille, rahoittajille)
<p>Yhteistyötä on mahdollista tehdä verkon välityksellä</p>

Yritykset haluavat liikevoittoa ja kannattavuutta, joten toiminnan tulee ensinnäkin olla sellaista, mikä tukee yrityksen liiketoimintaa ja tuo sille vastuullisen yrityksen imago- ja brändihyötyä. Tällä näkyvyydellä on mahdollisuus välittyä päättäjille, nuorille ja koululaisille eli tulevaisuuden potentiaalisille työntekijöille. Lisäksi toiminnan tulisi tukea yrityksen vastuullisuustavoitteita, linkittyä vahvasti sen ydintoimintaan ja koskea yritykselle tärkeitä aiheita.

...se on aina tietenkin yrityksessä, et kun halutaan sitä, euroja sinne, liikevoittoa ja sitä kannattavuutta... kaikki sit kuitenkin tukee myös sitä liiketoimintaa, et täs on kuitenkin se semmonen imago hyöty ja vastuullinen yritys ja sellainen brändihyöty kuitenkin ja sit pitkäs juoksus me saadaan hyvii työntekijöitä...

...selkeästi nivottu sen yrityksen siihen coren-tekemiseen, ja sil tuodaan, niinku se pitää jotenkin pitchata just ja myydä hyvin sit sille yritykselle, että te ootte tässä mukana ja

te mahdollistatte tämän asian ja sitte saatte tästä tämmöstä ja tämmöstä irti niin se on ehkä se tärkein.

Toimiva yhteistyö edellyttää selkeää suunnitelmaa ja tavoitteita koskien sitä, mitä yhteistyöllä tavoitellaan ja mitä yhteistyön tuloksilta odotetaan. Tutkimustulosten mukaan tarvitaan mittarit, joiden perusteella varojen käyttökohteista ja yhteistyön tuloksista on helppo raportoida. Yrityksen osallistuminen, yritykseltä vaadittu panostus ja yrityksen yhteistyöstä saama hyöty olisi hyvä olla selkeästi esitetty, kuten yrityksen saama tarina vastuullisuuskertomukseen tai tietynlaisen työnantajamielikuvan luominen. Toiminnalle tulisi olla määriteltynä lisäksi selkeä kohderyhmä ja yhteistyön kaikilla osapuolilla tulisi olla ymmärrys yrityksen sidosryhmistä ja siitä, keille yrityksen pitäisi olla näkyvissä.

...pitäis olla selkee suunnitelma, mihin sillä pyritään sillä yhteistyöllä, mihin ne varat menee ja minkälaisia tavoitteita tai tuloksia odotetaan sitte sen yhteistyön päätteeks.

...pitäisi jotkut mittarit saada jollain tavalla, et se yritys voi kertoa siitä ulospäin ja me voidaan meidän vastuullisuusraportissa selkeesti sanoa, mihin ne asiat, mihin ne varat on mennyt, mihin sitä on käytetty ja mitä sil on saatu. Konkreettisesti joku teltaa korjattua tai joku laiva maalattua uudelleen, niin mä uskon, et se on semmoinen.

Se pitää olla ehkä selkeesti niissä tavoitteissa, et teidän osallistuminen on tämä, teilt vaaditaan tämmöstä panosta. Toivottavasti ei kovin suurta, koska yrityksellä on hirveen varmaan iso kynnys sit lähtee mukaan semmoiseen. ...se, et te saatte tästä hyvän vaikka tarinan teidän vastuullisuuskertomukseen tai teidän someen tai tää auttaa teitä luomaan tietynlaista työnantajamielikuvaa tai palkkaamaan tulevaisuuden työntekijöitä tai muita.

Tutkimustuloksissa mainitaan myös yhteistyöidean myynnin merkitys yritysyhteistyön kehittämisessä. Jos löytyisi uusi tapa edistää yrityksen vastuullisuustavoitteita, olisi erittäin tärkeää osoittaa sen mukanaan tuoma ilo. Lisäksi painotetaan keskittymistä mahdollisuuksiin ja asioiden positiivisiin puoliin niistä käytävän negatiivisen keskustelun sijaan.

...let's say 95% of the colleagues are very enthusiastic when it comes to gardening and greening the world and, you know, even growing healthy food. So if there is one way we can.. whether it's teaching, I would say just show that, you know, the joy that comes with it. That would be very important.

4.3 Tutkimustulosten yhteenveto

Ympäristökoulu Polun mukaan monien yritysten vastuullisuustavoitteena on kestävä tulevaisuus, sen edistäminen laajemmin yhteiskunnassa tai kestävä tulevaisuuden turvaaminen tuleville sukupolville, jotka tukevat myös kestävyyskasvatuksen tavoitteita.

Vastuulliset yritykset puolestaan toivat haastatteluissa ilmi, että yhtenevät tavoitteet yhteistyötahojen kesken luovat perustan toimivalle yritys yhteistyölle.

Alakysymyksellä selvitettiin, miten kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet risteävät yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden kanssa. Taulukko 14 havainnollistaa, että suurin osa yhtenevistä tavoitteista linkittyy SDG-tavoitteeseen 12. Vastuullista kuluttamista ja sen edistämiseen. Kestävää kulutusta koskevia tavoitteita ilmenee kaikkien yritysten vastuullisuustavoitteissa, mutta ne korostuvat erityisesti kuluttajatuotteiden myynnissä. Tavoitteet koskien ilmastonmuutoksen hillintää, hiilidioksidipäästöjen vähentämistä ja paremman maailman luomista jälkipolville linkittyvät SDG-tavoitteeseen 13. Ilmastotekoja, ja korostuvat erityisesti energia-alalla, vaikkakin ne koskevat myös kaikkia yrityksiä toimialasta riippumatta. SDG-tavoitteeseen 15. Maanpäällinen elämä liittyy tavoite turvata luonnon monimuotoisuutta ja biodiversiteettiä, joilla on eniten painoarvoa puutarhanhoitoalalla.

Taulukko 14: Yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden risteävyys kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden kanssa YK:n SDG-tavoitteiden viitekehyksessä.

	Vastuullisten yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet, jotka risteävät kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden kanssa	Toimiala
Tavoite 12. Vastuullista kuluttamista	Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen Omasta toiminnasta aiheutuvien jätteiden syntymisen ehkäiseminen Kiertotalouden edistäminen Toiminta kertakäyttökulttuuria vastaan Asiakkaiden auttaminen jokaisen omiin vastuullisuustavoitteisiin pääsemisessä	Kuluttajatuotteita myyvä yritys
Tavoite 13. Ilmastotekoja	Ilmastonmuutoksen hillitseminen Paremman maailman luominen jälkipolville	Energia-ala
Tavoite 15. Maanpäällinen elämä	Luonnon monimuotoisuuden ja biodiversiteetin turvaaminen	Puutarhanhoitoala

Edellä kuvattujen yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden edistämiseen ja jalkauttamiseen liittyy paljon valtiotason haasteita, säästöksiin ja määräyksiin sekä tuotannon ja materiaalien saatavuuteen liittyviä haasteita, kuten myös resurssi-, työvoima- ja

aikasidonnaisia haasteita. Ne teemat, joihin kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoilla voitaisiin vaikuttaa positiivisesti, ovat:

- Kertakäyttökulttuuri, ihmisten kulutustottumukset ja ostokäyttäytyminen, kuten hetken mielijohteesta seuraavat ostopäätökset
- Ihmisten asenteet esimerkiksi vastuullista yritystä ja sen toimintaa, kuten tuulivoimahankkeita kohtaan, jolla tavoitellaan kestäviä ratkaisuja, mutta joudutaan tekemään kompromisseja jollakin toisella kestävyiden osa-alueella
- Yrityksen imagon ja brändin parantaminen
- Paikallisten, kierrätettävien materiaalien ja uusien raaka-aineiden käytön ja testauksen lisääminen
- Asiakkaiden valinnat, jotka perustuvat hintaan tuotteen kestävyiden sijaan.

Taulukkoon 15 on koottu rinnakkain Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten kokemukset aiemmista ja tämänhetkisistä yritys- ja kouluysteistöistä sekä ehdotukset ja toiveet koskien osapuolten mahdollista keskinäistä yhteistyötä tulevaisuudessa.

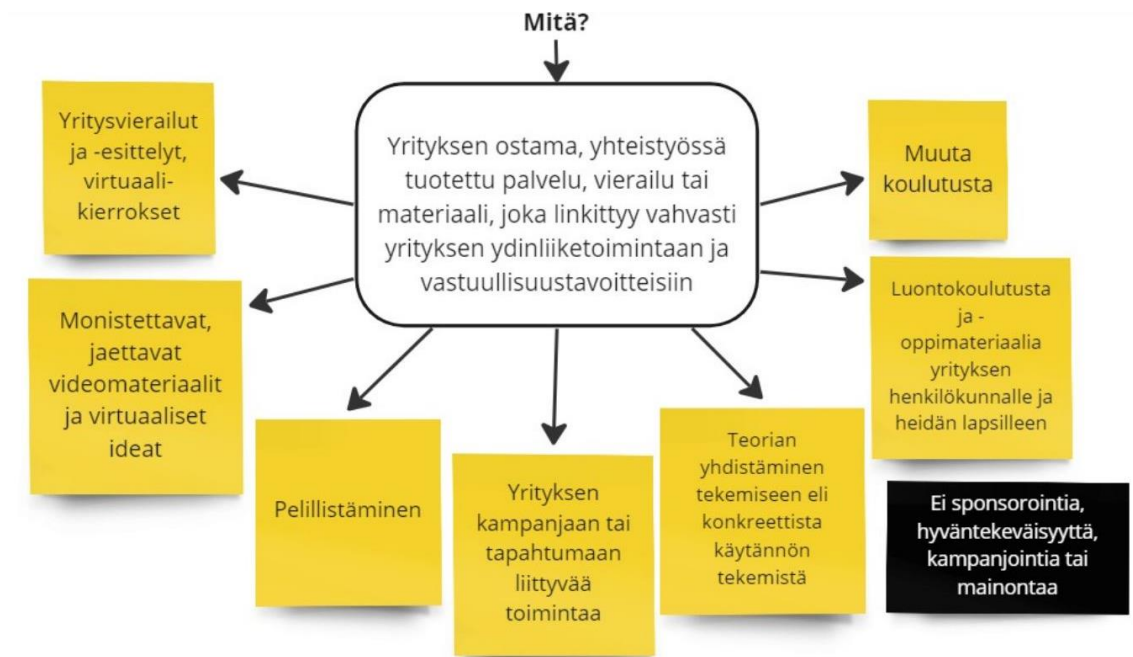
Ympäristökoulu Polku on tehnyt aiemmin yritysysteistöä muun muassa energia-alan toimijan kanssa ja järjestänyt työpajoja eri alojen yritysten vastuullisuusihmisille koskien erilaisia yhteistyömahdollisuuksia. Vastuullisten yritysten aiemmat yritysysteistöt ovat olleet hyvin monipuolisia riippuen yhteistyötahosta, aiheesta ja teemasta. Yritykset ovat tehneet hankkeja raaka-ainetutkimusta yhteistyössä korkeakoulujen kanssa. Kouluysteistöt ovat olleet aluekohtaisia ja ne ovat liittyneet jollain tavalla yrityksen ydinliiketoimintaan, keskeisiin aiheisiin tai tuotteisiin. Myös joidenkin hankkeiden ja aloitteiden yhteydessä on autettu kouluja.

Taulukko 15: Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten yritys- ja kouluysteistö

	Ympäristökoulu Polku	Vastuulliset yritykset
Aiempi ja tämänhetkinen yritysysteistö	<ul style="list-style-type: none"> - Energiayhtiön yritys kylään kiertotalous-osion käsikirjoitus. - Pilotoitu kaupunkiviljely ympäristökasvatus projekti, jonka energiayhtiö tarjosi yhdelle päiväkodille. - Työpaja yritysten vastuullisuusihmisille mahdollisista yhteistyön muodoista. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nuoriso- ja urheilutoiminnan tukeminen - Kuulija- ja puhujatilaisuuksien järjestäminen ja niihin osallistuminen - SOS-lapsikylä-toiminnan tukeminen - Tutkimusyhteistyö Luke-luonnonvarakeskuksen kanssa - Alakohtainen yhteistyö - Monialainen- ja tahoinen kehitysyhteistyö - Tuotelanseerauksiin liittyvä yhteistyö - Yhteistyö koko arvoketjun toimijoiden kanssa - Aluekohtainen yhteistyö - Paikallistoiminta ja paikallisurheilijoiden sponsorointi - Hankeyhteistyöt - Kaupunki- ja maisemointiprojektit

Aiemmat kouluyhteistyöt	<ul style="list-style-type: none"> - Opetusmateriaali koulumaailmaan. - Luonnon monimuotoisuuden lisäämisen malli päiväkodeille pihakäyttöön. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aluekohtaiset kouluyhteistyöt- ja vierailut - Kouluyhteistyöt ulkomailla - Tuotekohtaiset kouluyhteistyöt - Hankeyhteistyöt ja raaka-ainetutkimus korkeakoulujen kanssa - Hankkeiden yhteydessä toteutetut kouluyhteistyöt ja -avustukset - Kouluyhteistyöprojektit kierrätys- ja energiateemassa - 6-luokkalaisille suunnattu Yrityskylä- toiminta energia-aiheesta - Oppimateriaalia, e-kirja ja äänikirja energia-aiheesta - Ei aiempia luonto- tai ympäristökouluyhteistyöitä
Ehdotuksia tulevalle yhteistyölle	<ul style="list-style-type: none"> - Ympäristökasvatusta tietyille kohderyhmälle, kuten yrityksen työntekijöille tai heidän lapsilleen. - Yrityksen henkilökunnan lapsille suunnattua säännöllistä toimintaa - Yhteistyössä tuotettu palvelu tai vierailu - Yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan liittyvä toiminta - Opetusmateriaali tietyille ryhmälle, jossa yrityksen teema ja esimerkit - Koulutukset kasvattajille. - Suoraan lapsille suunnatut (ei markkinointia tai mainontaa) kouluvierailut ja työpajat - Lapsille vapaa-ajan toimintaa tai palvelua, kuten Palloässäti-materiaali verkossa. - Kaikki kestävyyskasvatukseen liittyvä yhteistyö - Yrityksen sponsoroimana etä- ja virtuaalivierailuja, kouluvierailuja, yritysvierailuja ympäristönäkökulmasta kerhoja lapsiryhmille toimintaa mille tahansa yritystä kiinnostavalle kohteelle. 	<p>→ Kaikissa yhteistyöesimerkeissä potentiaalia (x 4)</p> <p>Potentiaalisimmat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhdessä tuotettu palvelu, vierailu tai materiaali - Yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan liittyvä toiminta. - Konkreettinen ostettava palvelu tai asia. - Luontokoulutusta ja -oppimateriaalia yrityksen henkilökunnalle ja heidän lapsilleen. (x 2) - Kouluyhteistyönä yritysvierailuja ja yritysesityksiä - Tehokkain tapa teorian yhdistäminen tekemiseen. - Koulutusten aiheena uuden tiedon jakaminen, ihmisten käyttäytymiseen, toimintaan, tapoihin ja ajatteluun vaikuttaminen, niiden muuttaminen ja ymmärryksen lisääminen. - Virtuaalikierrokset vaihtoehtona pois jääneille yritysvierailuille. - Monistettavat, jaettavat videomateriaalit, virtuaaliset ideat ja pelillistäminen. <p>Alakohtaiset ehdotukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aiheena maaperän parantaminen ja kasvien istuttaminen vihannespuutarhan tapaan, eli jokin hyvin käytännöllinen asia. - Ideoita aurinkopaneelientien alla olevan maan hyötykäytöstä, esim. kukkien viljelyä tai lampaiden laiduntamista alueella. - Minecraft -peli, jolla panostetaan lasten ja nuorten energiaymmärryksen lisäämiseen
Muuta yhteistyöhön liittyvää	<ul style="list-style-type: none"> - Projektinomaisesta yhteistyöstä helpompi aloittaa. - Jatkossa jatkuvat asiakkuudet ja pitkät sopimukset mahdollistavat yhteistyön systemaattisen kehittämisen. - Molempia yhteistyön muotoja riippuen yrityksen tarpeista. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pitkäaikaiset yrityksen vastuullisuustavoitteita tukevat kumppanuudet. - Ei suoraa lahjoitusta tai sponsoroimista. (x 3) - Ei kampanjointia tai markkinointia, jos yrityksellä ei kuluttajaliiketoimintaa.

Yhteenvedo Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten yhteistyön yhteisistä piirteistä esitetään toimialariippumattomasti kuviossa 1. Yhteenvedossa on huomioitu myös yritysten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamishaasteista juonnetut ehdotukset kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoista toimia yritysten tukena jalkauttamishaasteiden voittamisessa.

Kuvio 1: Toimeksiantajan ja vastuullisten yritysten yhteistyön yhteiset piirteet toimialariippumattomasti

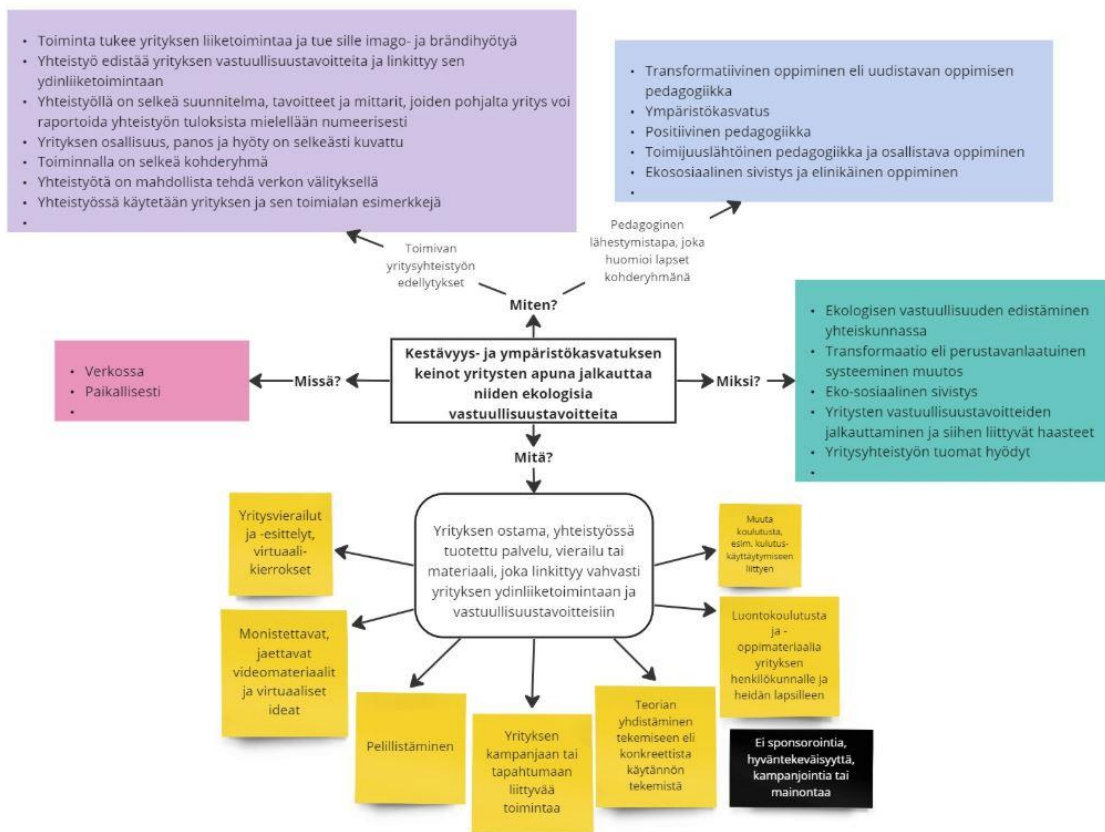
Ympäristökoulu Polun tarjoamista yhteistyömahdollisuuksista eniten yrityksiä palvelee yhteistyö, joka on yhdessä tuotettu konkreettinen palvelu, vierailu tai materiaali ja joka linkittyy vahvasti yrityksen ydinliiketoimintaan ja vastuullisuustavoitteisiin. Useampi yritys mainitsi tarpeen luontokoulutukselle ja -oppimateriaalille, joka olisi suunnattu yrityksen henkilökunnalle ja heidän lapsilleen. Muunlaista koulutusta koskeviksi aiheiksi ehdotettiin muun muassa kulutuskäyttäytymistä, ihmisten asenteiden, tapojen ja ajattelun muutosta sekä ihmisten ymmärryksen lisäämistä. Yhteistyössä tulisi aina huomioida alakohtaisuus ja hyödyntää alan ja yrityksen esimerkkejä. Yritysvierailut ja -esittelyt mainitaan potentiaalisina yhteistyöideoina. Virtuaalikierroksia ehdotetaan erityisesti energia-alalle, jonne toivotaan myös monistettavia, jaettavia videomateriaaleja, virtuaalisia ideoita ja pelillistämistä energia-aiheista. Toisaalta painotetaan teorian yhdistämistä tekemiseen ja konkreettista käytännön tekemistä, kuten kasvien istuttamista puutarhanhoitoalalla.

Ympäristökoulu Polku esittää projektinomaisesta yhteistyöstä olevan helpompi aloittaa, mutta molemmilla tahoilla toivotaan kuitenkin pitkäaikaisia kumppanuuksia ja jatkuvia asiakkuuksia, jotka mahdollistavat systemaattisemman yhteistyön kehittämisen. Yritykset eivät ole kiinnostuneet sponsoroinnista tai hyväntekeväisyytenä tehdystä toiminnasta. Yritys, jolla ei ole kuluttajaliiketoimintaa, ei ole myöskään kiinnostunut osallistumaan kampanjointiin tai markkinointiin, mikä ei muutenkaan sovi lapsille suunnatun toiminnan tai palvelujen yhteyteen.

Yritykset kokevat yhteiskunnallisen viestinnän olevan kestävyysraportoinnin ohella tärkeää. Eräs haastateltava mainitsee, että lasten kautta asioiden tekeminen tutuksi tuo asiat myös kotiin vanhempien keskustelunaiheeksi ja vie niitä sitä kautta tulevaisuuteen. Nuorten opettamista vastuullisuusasioista aikuisten kouluttamisen lisäksi pidetään tärkeänä, koska tulevaisuuteen vaikuttaminen lähtee seuraavista sukupolvista. Kokonaiskuvan ymmärtämisen kuvataan myös olevan merkittävää silloin, kun halutaan lähteä kehittämään jotakin toimintaa paremmaksi. Esimerkkinä mainitaan yritysten kestävyys ja ekologinen kehitys, joista puhuttaessa tulee tarkastella koko arvoketjun toimintaa. Kiertotalouden edistämiseksi yrityksillä olisi halu panostaa yhä enemmän kuluttajien tietoisuuden kasvattamiseen.

4.4 Kehittämissuunnitelma

Päätutkimuskysymyksellä selvitettiin, millainen Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten välinen yhteistyö voisi auttaa yrityksiä jalkauttamaan niiden omia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää Ympäristökoulu Polun yritys yhteistyötä tuomalla esiin uusia tapoja jalkauttaa yritysten ekologisia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Tutkimustuloksiin, tietoperustaan ja kehittäjän omaan opettajataustaan perustuen luotiin viitekehys kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoihin vaikuttavista tekijöistä. Viitekehys on havainnollistettu käsitekartan muodossa kuviossa 2. Sen keskiössä on tavoite ”Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinot yritysten apuna jalkauttaa niiden ekologisia vastuullisuustavoitteita”. Tavoitetta lähestytään eri näkökulmista vastaamalla sitä ympäröiviin kysymyssanoihin *mitä, miten, missä ja miksi*.

Kuvio 2: Viitekehys kestävyyden- ja ympäristökasvatuksen keinoihin vaikuttavista tekijöistä toimia yritysten apuna niiden ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa

Yhteenveto Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten yhteistyön yhteisistä piirteistä on esitetty luvun 4.3 yhteenvedossa kuviossa 1, jonka tekijät vastaavat viitekehyksessä kysymykseen *Mitä*. Tutkimustulokset ja tietoperustan teemat antavat ohjenuoran sille, *Missä* yhteistyön ja jalkautuksen tulisi tapahtua, eli verkossa ja paikallisesti. Tarve edistää ekologista kestävyyttä suomalaisessa yhteiskunnassa yleisesti sekä koulutuksen avulla ja yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttaminen sekä niihin liittyvät haasteet ovat taustaperusteluja sille, *Miksi* yritys yhteistyötä kehittää kestävyydenkasvatuksen keinoin. Erilaiset pedagogiset lähestymistavat, jotka huomioivat lapset kohderyhmänä, kestävyyden- ja ympäristökasvatuksen keinot ja menetelmät, sekä kehittäjän oma pedagoginen näkemys ja opettajatausta vastaavat kysymykseen, *Miten*. Lisäksi kysymyksen vastausta ohjaavat toimivan yritys yhteistyön edellytykset. Vastaukset kysymyksiin on avattu tarkemmin alla:

Mitä:

Vastuulliset yritykset ovat kiinnostuneita ostamaan Ympäristökoulu Polulta yhdessä tuotettua palvelua, vierailua tai materiaalia, joka linkittyy vahvasti yrityksen

ydinliiketoimintaan ja vastuullisuustavoitteisiin. Yhteistyöidean hyvää myyntiä ja pitchausta pidetään tärkeänä sekä erityisesti tavan tuoman ilon esiin tuomista. Konkreettisina yhteistyökeinoina mainitaan luontokoulutuksen ja -oppimateriaalin tarjoaminen yrityksen henkilökunnalle ja heidän lapsilleen, koulutusta kulutuskäyttämiseen ja kertakäyttökulttuuriin liittyen, yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan liittyvää toimintaa, yritysvierailut- ja esittelyt paikallisesti tai virtuaalisesti, monistettavat, jaettavat videomateriaalit sekä virtuaaliset ideat, kuten virtuaalikierrokset ja pelillistäminen. Sepon (2024) mukaan pelillistämisen ja pelin merkittävimpänä erona on se, että pelillistämässä on jokin tietty tavoite, kuten oppia jokin konkreettinen asia, kun taas pelien tehtävänä on lähinnä viihdyttää.

Missä:

Verkon välityksellä tapahtuvia työpajoja ehdotetaan yhteistyön tekemisen tavaksi. Virtuaaliset tapaamiset huomioivat yritysten rajallisen ajan ja yhteistyöhön käytettävät resurssit, jotka koettiin yleisesti yritys yhteistyön merkittävimpinä haasteina. Yhteistyön tuloksena muodostunut tuotos sen sijaan voi tutkimustulosten mukaan olla asiayhteydestä, teemasta ja alasta riippuen joko virtuaalisesti tai paikallisesti tuotettava tai toteutettava asia tai palvelu. Paikallisesta toiminnasta esimerkkinä on tuulivoimahankkeiden yhteydessä paikallisena toimijana toimiminen ja sen mukanaan tuoma kohderyhmäymmärrys, energia-alalla yhteistyö paikallisten koulujen kanssa ja puutarhanhoitoalalla paikallisen alueen kasviston ja eläimistön tukeminen sekä alueen ilmastotietoisuuden lisääminen. Paikallisuus korostuu myös arktisessa kestävyyskasvatuksessa, jossa paikallisuutta ja paikalliseen kulttuuriin, luontoon ja elinkeinoihin liittyviä opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä pidetään parhaana keinona saavuttaa sen tavoitteita, kuten tukea alueen kestävä kehitystä tai yleisemmin edistää ympäristömyönteistä ajattelua ja positiivisia asenteita kestävyttä kohtaan. (Määttä ym. 2020.)

Miksi:

Ekologisen kestävyden toteutuminen, kuten kulutus- ja tuotantotapojen muuttaminen kestävämmäksi ja ilmastotoimet kuvattiin aiemmin Suomen keskeisimmiksi haasteiksi Agenda30-tavoitteiden saavuttamisessa ja toisaalta ekologisen tason luovan kaiken elämän perustan. Yritykset pyrkivät toimimaan niille asetettujen ympäristövaatimusten ja vastuullisuusraportointikriteerien mukaisesti sekä edistämään ja jalkauttamaan omia vastuullisuustavoitteitaan, mutta haastetta teettävät rajalliset resurssit, aika ja vastuullisuustavoitteita koskeva osaamisen puute. Koulutuksen ja kasvatuksen saralla perusopetuksen opetussuunnitelmassa ekologinen kestävyys ja ekososiaalinen sivistys ovat keskeisiä tavoitteita ja

ekologisesti kestävä tulevaisuus oppimisen kautta koko toiminnan tavoitteena (Mykrä 2021, 72), mikä kuvastaa koulutuksen roolia kestävän tulevaisuuden rakentajana ja muutoksen tekijänä.

Ekososiaalinen sivistys liittyy koulutuksen osaksi yhteiskuntaa ja tulevaisuuden rakentamista siinä, missä oppijat nähdään osana yhteisöä ja koulutus yhteiskunnallisen muutoksen aikaansääjänä ja kestävän tulevaisuuden rakentajana. Ekososiaaliseen sivistykseen tähtäävillä kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoilla voidaan auttaa yrityksiä edistämään ja jalkauttamaan vastuullisuustavoitteitaan ja voittamaan jalkauttamishaasteita yhdistämällä yhteistyön aiheet ja teemat vahvasti yrityksen ydinliiketoimintaan ja vastuullisuustavoitteisiin. Yhteistyön tarkoitus on hyödyttää molempia osapuolia, tavoitella yhteiskunnallista hyvää ja tuoda yritykselle positiivista näkyvyyttä, edelläkävijyyttä ja taloudellista etua, mikä on liiketoiminnan kannalta ensiarvoista. Transformaatio eli perustavanlaatuisen systeemin muutos edellyttää muutosta kaikkialla, oppilaissa, opettajissa, hallinnoissa ja ympäröivissä yhteisöissä (Mykrä 2021, 25-26), mikä kuvastaa raja-aitoja ylittävän yhteistyön tärkeyttä.

Miten:

Toimivan yritysyhteistyön edellytykset avaavat yritysten näkökulman siitä, miten yhteistyö olisi menestyksekkästä. Tärkeää yhteistyössä on selkeä suunnitelma, tavoitteet ja kohderyhmä, sen tulosten helppo mitattavuus eli numeerinen raportoitavuus, selkeä kuvaus yrityksen osallisuudesta, vaaditusta panostuksesta ja yhteistyön tuomista hyödyistä, kuten yrityksen saamasta brändi- ja imagohyödyistä. Yhteistyössä tulisi huomioida aina myös alakohtaisuus ja käyttää yrityksen omia esimerkkejä.

Erilaiset pedagogiset lähestymistavat vaikuttavat kestävyys- ja ympäristökasvatuksen taustalla. Ne ohjaavat opetuksen ja ohjauksen suunnittelua luoden toiminnalle arvoperustaa ja tavoitteita sekä ehdottaen niitä tukevia oppimisympäristöjä ja opetus- sekä ohjausmenetelmiä.

Uudistava oppiminen: Transformatiivinen oppiminen eli uudistavan oppimisen pedagogiikka ohjaa kyseenalaistamaan perinteisen maailmankuvan perusteet, kuten talouden kasvupakon ja materiaalisen hyvinvoinnin. Siinä oppimisen tavoitteena on oppijan maailmasuhteen uudistaminen ja muutoksen tekeminen yhteiskunnassa. Oppimisessa voidaan hyödyntää tunteita, aisteja, kehollisuutta ja empatiaa sekä herätellä niitä monipuolisten luontokokemusten ja ihmisten kohtaamisten kautta. Tietoisuustaitojen harjoittaminen ja intuitiivinen ajattelu, eli tunteiden ja

vaistonvarassa toimiminen voivat auttaa murtamaan vanhoja ajatusmalleja ja muuttamaan niitä kohti vahvaa kestävyysajattelua ja luontosuhdetta.

Ekososiaalinen sivistys ja elinikäinen oppiminen: Transformatiivinen oppiminen mahdollistaa ekososiaalisen sivistyksen, mikä tarkoittaa ymmärrystä vastuullisesta ja kestävästä elämäntavasta ja kulttuurista. Sen arvopohjaan kuuluvat kohtuullisuus, ihmistenvälisyys sekä vastuullisuus, johon liittyy empatia, lempeys, eettinen huolenpito, moraali ja myötätunto kaikkea elollista ja tulevia sukupolvia kohtaan. Ekososiaalisen sivistyksen tavoitteena on auttaa tavoittelemaan ihmiskunnan hyvinvointia yhden maapallon rajoissa elinikäisen oppimisen tasolla. Systemiajattelu auttaa ymmärtämään kokonaisuuksia, kuten sen, että ekologisen tason kestävyys on edellytys sosiaaliselle ja taloudelliselle kestävyydelle nyt ja tulevaisuudessa. (Laininen 2018, 2). Kulutus- ja tuotantotapoja kyseenalaistamalla, pohtimalla ja esittämällä kestävämpiä ja korjaavia ratkaisuja vanhojen tilalle sekä kuvittelemalla ja tekemällä toteen vaihtoehtoisia tulevaisuuksia eli harjoittamalla tulevaisuudenlukutaitoa voidaan edistää ekososiaalista sivistystä ja tukea koko yhteiskunnan ja kulttuurin uudistamista.

Ympäristökasvatus: Ympäristö- ja luontosuhdetta vahvistetaan lisäämällä vastuunottoa ympäristöstä ja omista valinnoista. Sitä tukee ympäristön puolesta toimiminen, sen tutkiminen ja luonnossa tai rakennetussa ympäristössä retkeily, jotka lisäksi vahvistavat myönteisiä luontokokemuksia ja lisäävät lasten kunnioitusta luontoa, kasveja ja eläimiä kohtaan. Toiminta auttaa lapsia näkemään luonnon myös esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikkana, mikä on tärkeä taito oppia nykyajan monivirikkeisessä ja nopeatempoisessa toimintaympäristössä. Luonto toimii näin sekä oppimisen kohteena että oppimisympäristönä eli siellä opitaan ja siitä opitaan. Käytännön taitojen harjoittelu, kuten varhaiskasvatussuunnitelmassa esitetyt roskaamaton retkeily, säästäminen ja kohtuullisuus, vastuullinen ruokailu, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen tavaroita korjaamalla, kierrättämällä ja uudelleenkäyttämällä ovat ympäristökasvatuksen keinoja, joilla edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista.

Toimijuuslähtöinen pedagogiikka ja osallistava oppiminen: Omia vaikutusmahdollisuuksia ja omien tekojen merkitystä itselle, yhteiskunnalle ja luonnolle tuetaan vahvistamalla osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja tutkivaa oppimista. Opetuksessa ja ohjauksessa voisivat toimia pienryhmätyöskentely, vertaisoppiminen ja opiskelijakeskeisyyteen panostaminen sekä oma-aloitteisuuteen kannustaminen. Paikka- ja yhteisölähtöinen oppiminen, kuten arktisessa kestävyyskasvatuksessa mainitut paikalliseen kulttuuriin, luontoon ja elinkeinoihin kytkeytyvät opetusmenetelmät ja oppimisympäristöt liittävät oppijoita yhteisönsä luoden

merkityksellisyiden kokemuksia, mikä puolestaan vahvistaa toivon tunnetta. Toisaalta verkko-opetus- ja oppimisympäristöt mahdollistavat paikkariippumattomuuden. Yhteisopettajuus ja yhteistyö eri toimijoiden välillä rikastaa osallistavaa ja yhteisöllistä oppimista.

Positiivinen pedagogiikka: Siinä korostuvat toivon painottaminen, ilon välittäminen ja ympäristömyönteisyyden edistäminen, joilla pyritään luomaan positiivista kehitystä ja hyvinvointia yksilö- ja yhteiskuntatasolla. Kyky nähdä hyvää jokapäiväisessä elämässä, kestävä tulevaisuus tukevat teot ja yhteenkuuluvuus lisäävät merkityksellisyiden kokemuksia, jotka vahvistavat toivon tunnetta avointa tulevaisuutta kohtaan.

Yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet ja jalkauttamishaasteet jakautuivat kolmeen teemaan linkittyen SDG-tavoitteisiin 12. Vastuullista kuluttamista, 13. Ilmastotekoja ja 15. Maanpäällinen elämä. Perustuen edellä kuvattuun viitekehukseen, on luotu kolme toimialariippumatonta yhteistyöehdotusta kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tueksi auttaa yrityksiä jalkauttamaan ekologisia vastuullisuustavoitteitaan ja voittamaan jalkautukseen liittyviä haasteita. Ehdotuksissa korostuvat ne tekijät, joiden koetaan olevan merkityksellisimpiä oppimisen ja kyseisen ekologisen vastuullisuustavoitteen edistämisen kannalta. Lisäksi painottuvat ne tekijät, jotka antavat uusia ajatuksia toimeksiantajalle sen yritys yhteistyön kehittämiseksi ja opetuksen suunnittelun tueksi. Yhteistyöehdotukset toimivat myös esimerkkeinä Ympäristökoulu Polulle siitä, miten viitekehystä voi hyödyntää erilaisten yritys yhteistyöideoiden suunnittelussa.

Yhteistyöehdotus:

Yrityksen tapahtumaan, kuten uuden tuotteen lanseeraustilaisuuteen liittyvä koulutus yrityksen asiakkaille, jossa hyödynnetään toimijuuslähtöistä pedagogiikkaa ja osallistavaa oppimista. Vertaisoppien, oppijoiden omia kokemuksia ja oma-aloitteisuutta korostaen harjoitellaan käytännön ympäristössä yrityksen toimintaan liittyvien tavaroiden kierräystä ja jätteen lajittelua. Puhutaan säästämisestä ja kohtuullisuudesta ja jos mahdollista, luodaan luontosuhdetta hyödyntämällä luontoa tai sitä vastaavaa tilaa oppimisympäristönä, mikä liittyy ympäristökasvatukseen. Luontosuhteen luomiseen ja luonnossa toimimiseen liittyy vahvasti tunteet, aistit ja keholliset kokemukset, joiden sisällyttäminen opetustilanteeseen edistää vastuullisemman maailmasuhteen kehittymistä ja ohjaa oppijoita tekemään vastuullisempia valintoja ja ostopäätöksiä jatkossa.

Tavoite ja kohderyhmä:

Tavoitteena muuttaa yrityksen asiakkaiden kulutus- ja ostokäyttäytymistä kestävämmäksi.

Tulosmittarit:

Koulutukseen osallistuneille kysely 6kk koulutuksen jälkeen koskien sitä, kuinka monta prosenttia osallistuneista on koulutuksen jälkeen päättänyt valitsemaan jonkin kestävämmän tuotteen sen sijaan, että olisi ostanut edullisemman vähemmän kestävä tuotteen.

Yrityksen osallisuus ja panos:

Osallistuminen suunnitteluun verkon välityksellä. Yrityksen tapahtumaan liittyvän koulutuksen ja siihen liittyvät materiaalit suunnittelee ja järjestää Ympäristökoulu Polku.

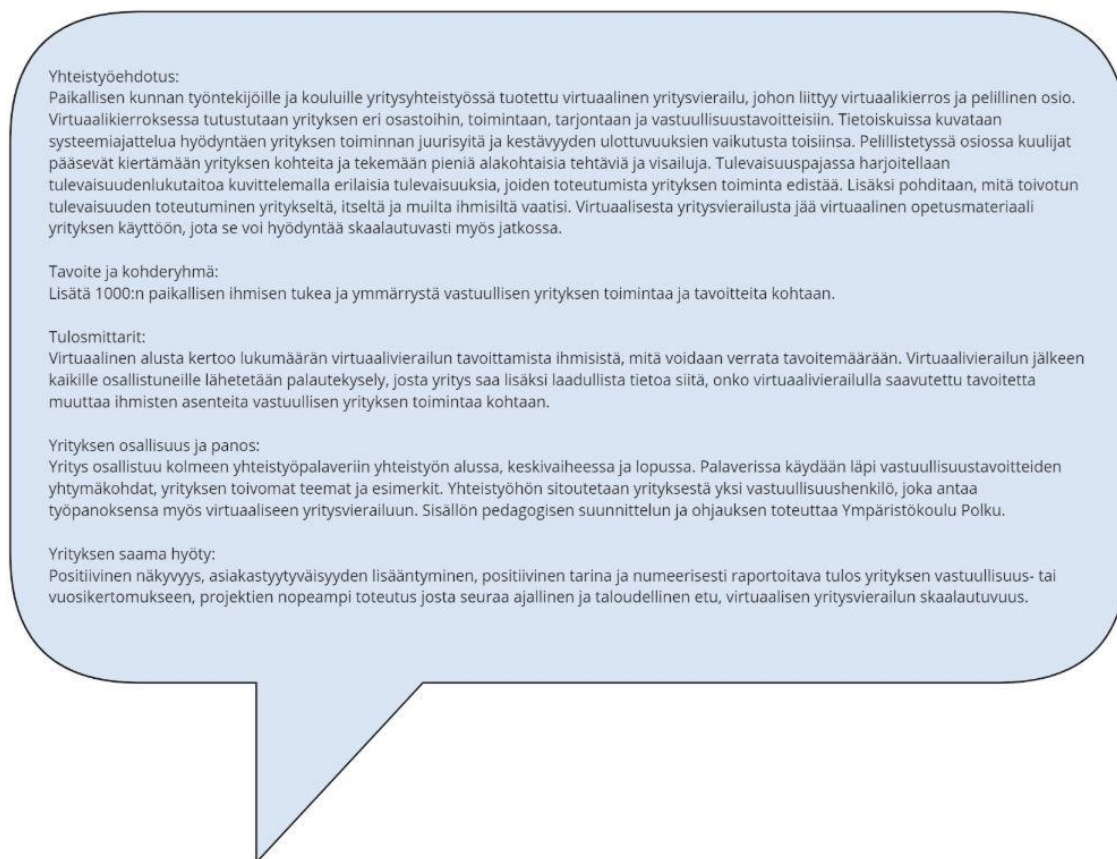
Yrityksen saama hyöty:

Kulutustottumusten muuttaminen ja kestävämpien tuotteiden kysynnän ja myynnin lisääminen.

Kuva 5: Yhteistyöehdotus 1. Kestävä kulutus osana vastuullista maailmasuhdetta -koulutus

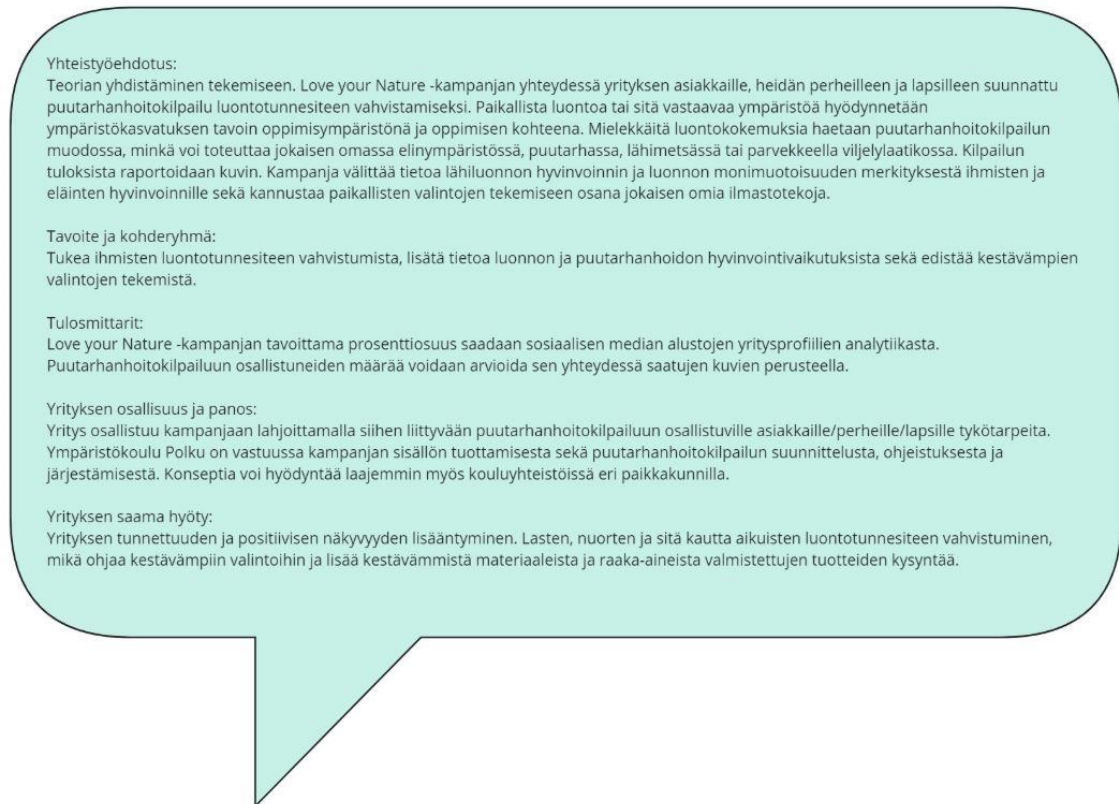
Tavoite 12. Vastuullista kuluttamista

Vastuullisuus-tavoitteet:	Kiertotalouden edistäminen, jätteen syntymisen ehkäiseminen, toiminta kertakäyttökulttuuria vastaan, asiakkaiden auttaminen jokaisen omiin vastuullisuustavoitteisiin pääsemisessä.
Jalkautus-haaste:	Kertakäyttökulttuuri, ihmisten kulutustottumukset, ostokäyttäytyminen ja hetken mielijohteeseen perustuvat ostopäätökset eivät tue kestävämpien tuotteiden valmistusta.
Ratkaisu-ehdotus:	Viestinnälliset keinot tavoitteena ohjata ihmisiä pohtimaan ostokäyttäytymistään ja valintojaan tarpeeseen ja kestävyteen perustuen.

Kuva 6: Yhteistyöehdotus 2. Asiakastytyväisyyttä ja tulevaisuudenlukutaitoa virtuaalivierailulla.

Tavoite 13. Ilmastotekoja	
Vastuullisuus-tavoitteet:	Ilmastonmuutoksen hillintä, paremman maailman luominen jälkipolville.
Jalkautus-haaste:	Ihmisten asenteet vastuullista yritystä ja sen toimintaa kohtaan esim. tuulivoimapuistojen lähialueiden asukkaiden kritiikki ja valitukset koskien luontoarvojen suojelemista.
Ratkaisu-ehdotus:	Paikallinen toiminta yrityksen toiminta-alueella sekä yrityksen imagon ja brändin parantaminen positiivisella näkyvytydellä.

Kuva 7: Yhteistyöehdotus 3. Love your Nature -kampanjan yhteydessä toteutettava puutarhanhoitokilpailu luontotunnesiteen vahvistamiseksi.

Tavoite 13. Maanpäällinen elämä

Vastuullisuus-tavoitteet:	Luonnon monimuotoisuuden ja biodiversiteetin turvaaminen.
Jalkautus-haaste:	Uusien raakamateriaalien hinta, saatavuus ja riittävyys sekä asiakkaiden valinnat perustuen raakamateriaalin hintaan sen aiheuttaman hiilijalanjäljen sijaan.
Ratkaisu-ehdotus:	Paikallisten ja kierrätettävien materiaalien sekä uusien raaka-aineiden tunnettuuden ja kysynnän lisääminen.

Yhteistyöideoiden jatkokehittämistä ja ideointia varten on luotu tehtäväpohja digitaaliselle Miro-yhteistyöalustalle, joka esitetään kuvassa 8. Se havainnollistaa yhteistyön kehittämisen lähtevän yhteisten vastuullisuustavoitteiden ja niitä koskevien jalkautushaasteiden tunnistamisesta ja linkittymisestä erilaisiin SDG-tavoitteisiin. Yhteistyön suuntaviivoja kuvaavan viitekehityksen ulottuvuudet huomioiden voidaan lähteä kehittämään yhteistyöideoita valmiille pohjille. Yhteistyöedotukselle on tärkeää luoda heti suunnitteluvaiheen alussa ainakin seuraavat reunaehdot: Yhteistyön tavoite ja kohderyhmä,

yhteistyön tulosten mitattavuutta kuvaavat tulostittarit, yrityksen osallisuus ja yhteistyöhön vaadittava panos sekä yrityksen yhteistyöstä saama hyöty.

Tehtävänanto:

1. Tutustukaa esimerkkiehdotukseen yritys yhteistyöstä ja sitä ohjaavaan ekologiseen vastuullisuustavoitteeseen.
2. Luokkaa oma kehittämisehdotus Ympäristökoulu Polun ja yritysten väliselle yhteistyölle perustuen valitsemaan ekologiseen vastuullisuustavoitteeseen ja sitä koskevaan jalkautushaasteeseen.
3. Käyttäkää viitekehystä suuntaviivana yhteistyöehdotuksen suunnittelussa.

The image shows three task cards for different Sustainable Development Goals (SDGs):

- SDG-tavoite 13. Ilmastotekoja** (Climate Action): Focuses on ecological sustainability, reducing emissions, and protecting ecosystems. Includes a challenge about climate change and a template with fields for 'Yhteistyö-ehdotus', 'Tavoite ja kohde-ryhmä', 'Tulosmittarit', 'Yrityksen osallisuus ja panos', 'Yrityksen yhteistyöstä saama hyöty', and 'Muuta?'.
- SDG-tavoite 15. Maanpäällinen elämä** (Life on Land): Focuses on biodiversity and ecosystem health. Includes a challenge about biodiversity loss and a similar template.
- SDG-tavoite 12. Vastuullista kuluttamista** (Responsible Consumption and Production): Focuses on circular economy and waste reduction. Includes a challenge about waste and a similar template.

Kuva 8: Yhteistyön ideointia ja jatkokehittämistä varten luotu tehtäväpohja digitaaliselle Miro-yhteistyöalustalle

5 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena oli kehittää Ympäristökoulu Polun yritys yhteistyötä tuomalla esiin uusia tapoja jalkauttaa yritysten ekologisia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Tarkoituksena oli osoittaa kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden yhtymäkohdat suhteessa vastuullisesti toimivien yritysten ekologisiin vastuullisuustavoitteisiin ja niihin perustuen luoda suuntaviivat molempia tahoja palvelevalle yritys yhteistyölle.

Alakysymyksellä selvitettiin, miten kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet risteävät yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden kanssa. Tutkimustulosten ja teoriataustan yhteenvedon yhteiset tavoitteet liittyvät ilmastomuutoksen hillintään, paremman maailman luomiseen jälkipolville, kestävä kulutuksen ja kiertotalouden edistämiseen sekä luonnon monimuotoisuuden ja biodiversiteetin turvaamiseen, eli YK:n SDG-tavoitteisiin 12, 13 ja 15. Huomattava yhteneväisyys ilmeni myös yritysten ja koulutuksen yhteiskunnallisena

tavoitteena muuttaa vanhaa parantelevia menettelytapojaan kohti uudistavaa toimintaa. Yritysten osalta tavoitellaan uudistavaa ajattelua ja liiketoimintaa, jossa toteutuvat positiiviset ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset eli nettopositiivisuus ja ennallistaminen (WBCSD 2021), kun taas koulutuksella tähdätään perustavanlaatuisen systeemiseen muutokseen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen uudistavan oppimisen kautta (Laininen ja Salonen 2019, 3-6).

Yritysten kokemat haasteet ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa, joita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoilla voitaisiin edistää, liittyvät myös SDG-tavoitteisiin 12, 13 ja 15. Haasteet koskevat etenkin kertakäyttökulttuuria ja ihmisten hetken mielihoiteeseen perustuvia ostopäätöksiä, jotka eivät tue kestävämpien tuotteiden valmistusta ja myyntiä. Haasteena ovat myös ihmisten asenteet vastuullista yritystä ja sen toimintaa kohtaan sekä asiakkaiden valinnat, jotka perustuvat edelleen hintaan tuotteen tai materiaalin kestävyys sijaan. Haasteita kuvastaa myös FIBS:n yritysastuu 2023-tutkimuksen tulokset, joiden mukaan alle 16% suomalaisista suurikokoisista yrityksistä on kyennyt luopumaan kestävämmästä liiketoiminnastaan tai poistamaan kestävämmiä tuote- ja palveluvalikoimiaan. Muun muassa tästä syystä yritysten vastuullisuussitoumukset ja -tavoitteet eivät aina näy konkreettisina toimenpiteinä, vaikka vastuullisuus olisi osa yritysten strategiaa.

Päätutkimuskysymyksellä selvitettiin, millainen Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten välinen yhteistyö voisi auttaa yrityksiä jalkauttamaan niiden ekologisia vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoin. Tutkimustulosten mukaan parhaita tapoja tehdä yhteistyötä on konkreettinen yhdessä tekeminen, kuten yhdessä tuotettu palvelu, vierailu tai materiaali. Aiheen linkitys yrityksen ydinliiketoimintaan ja vastuullisuustavoitteisiin koettiin erittäin tärkeäksi, mikä tukee Koipijärven ja Kuvajan (2020, 198) ajatusta siitä, että yhteiskunnallista vaikuttavuutta saavutetaan nimenomaan yhteistyökumppanien yhteisiin tavoitteisiin ja samanlaiseen arvopohjaan perustuvalla yhteistyöllä.

Yritykset ostaisivat mieluummin palvelua, kuin tekisivät sponsorointia tai hyväntekeväisyyttä, joiden koetaan olevan vanhanaikaisia ja toisinaan jopa viher- tai pinkkipesun kaltaisia keinoja edistää yritysastuuta. Luontokoulutuksen ja -oppimateriaalin tarjoamista yrityksen henkilökunnalle ja heidän lapsilleen pidetään potentiaalisimpana yhteistyöehdotuksena. Toisena mainitaan yritysvierailut ja -esittelyt, yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan liittyvä yhteistoiminta sekä koulutus erilaisista aiheista, kuten kulutuskäyttäytymisestä tai asenteiden ja tapojen muuttamisesta. Virtuaalikierroksia ehdotetaan erityisesti energia-alalle, jonne toivotaan myös monistettavia, jaettavia videomateriaaleja, virtuaalisia ideoita sekä pelillistämistä energia-aiheista. Yhteistyötuotoksen skaalautuvuutta pidetään ehdottomana etuna, mikä tuo lisää kannatusta virtuaalisten ideoiden kehittämiselle.

Yhteistyön tapoihin Ympäristökoulu Polun kanssa vaikuttavat lisäksi pedagogiset lähestymistavat, jotka ohjaavat kestävyys- ja ympäristökasvatusta. Ne juontavat teoriataustassa käsitellyistä kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteista, keinoista ja menetelmistä sekä toimeksiantajan haastattelusta. Transformatiivista, uudistavaa oppimista tarvitaan perustavanlaatuisen systeemisen muutoksen aikaansaamiseksi. Siinä erilaisten luontokokemusten ja ihmisten kohtaamisten kautta, tunteita ja aisteja herätellen muutetaan käsityksiä ihmisyydestä ja kohtuullisuudesta tavoitteena sosio-ekologinen maailmasuhde ja ekososiaalinen sivistys, jossa tiivistyvät vahva kestävyysajattelu ja ymmärrys ihmisen hyvinvoinnista yhden maapallon rajoissa (Laininen 2018, 10). Ekososiaalinen sivistys edellyttää Lainisen (2018) mukaan elinikäistä oppimista, kulutus- ja tuotantotapojen kyseenalaistamista, kestävämpien ja korjaavien ratkaisujen pohtimista sekä vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kuvittelua eli tulevaisuudenlukutaidon harjoittamista. Ympäristö- ja luontosuhteen vahvistamiseksi tarvitaan myös positiivisia luontokokemuksia, luonnossa ja luonnosta oppimista sekä käytännön taitojen harjoittelua, joista esimerkkeinä ovat varhaiskasvatussuunnitelmassa (2022) mainitut roskaamaton retkeily, vastuullinen ruokailu, energian säästämien ja jätteiden vähentäminen kierrättämällä, uudelleenkäyttämällä ja korjaamalla.

Edellä kuvatuilla erilaisilla toiminnallisuutta, osallisuutta ja vaikuttavuutta tukevilla opetusmenetelmillä on paljon positiivisia vaikutuksia oppimiseen, minkä vuoksi niitä hyödynnetään jo laajasti kestävyys- ja ympäristökasvatuksessa peruskouluasteella, varhaiskasvatuksessa sekä luonto- ja ympäristökouluissa. Osallisuus ja yhteisöllisyys vahvistavat vaikutusmahdollisuuksia sekä omien tekojen merkitystä itselle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhteenkuuluvuus vaikuttaa positiivisesti merkityksellisyyden kokemukseen ja tunteeseen siitä, että on tärkeä. Se taas vahvistaa itseluottamusta, tulevaisuususkoa, toivon tunnetta sekä yksilöiden ja yhteiskunnan hyvinvointia, jotka ovat positiivisen pedagogiikan ytimessä. Lisäksi se kannustaa oma-aloitteisuuteen, osallistumiseen ja vaikuttamiseen, mitkä ohjaavat kestävyysmurroksen tekemiseen. (Mykrä 2021; Opetushallitus 2014; Opetushallitus 2022.)

Yrityksissä osallisuus ilmenee sekä toiveena tehdä yritys yhteistyössä jotakin konkreettista yhdessä, että toiveena yhdistää yhteistyön tuloksena teoriaa tekemiseen ja luoda kohderyhmälle jotakin konkreettista käytännön tekemistä. Paikka- ja yhteisöläheisyyttä korostaa Laininen (2018,18) osana toimijuuslähtöistä ja opiskelijaa aktivoivaa pedagogiikkaa sekä Määttä (2020) arktisen kestävyyskasvatuksen yhteydessä. Myös yritykset toivovat digitaalisten, paikkaan sitomattomien ideoiden ohelle paikkaan sidottua, tietyille kohderyhmälle suunnattua tekemistä tai oppimateriaalia, mikä tukee Lainisen (2018) ja Määttän (2020) ajatuksia.

Onnistunut yritysysteistyö huomioikin alakohtaisuuden ja siinä hyödynnetään alan ja yrityksen esimerkkejä. Muita huomionarvoisia toimivan yritysysteistyön edellytyksiä ovat selkeä yhteistyön suunnitelma, kohderyhmä ja selvitykset siitä, mihin yhteistyöllä pyritään, mihin siihen sijoitetut varat menevät ja minkälaisia tavoitteita ja tuloksia yhteistyöltä odotetaan. Niitä tukemaan toivotaan sellaisia yhteistyön päämäärää koskevia tavoitteita ja mittareita, joiden pohjalta yritys voi numeerisesti raportoida yhteistyön tuloksista vuosikertomuksessaan tai vastuullisuusraportissaan. Numeerinen mitattavuus ja raportoitavuus on jatkossa yhä tärkeämpää, kun vastuullisuusraportoinnista tuli pakollista 1.2024 alkaen EU:n uuden CSRD-direktiivin myötä koskien suurikokoisia yrityksiä. Myös säädökset yritysten sosiaalisten ja ympäristövaikutusten ilmoitusvelvollisuudesta tiukentuivat entisestään. (Eurlex 2022.)

Verkonvälityksellä tapahtuva yhteissuunnittelu huomioi parhaalla tavalla yritysten rajalliset yhteistyöhön käytettävät resurssit ja ajan, joiden koettiin tutkimustulosten ja FIBS:n yritysastuu 2023-tutkimuksen mukaan olevan merkittävimpiä yritysysteistyön haasteita. Yritysten mukaan onnistunut yhteistyö tuo yritykselle brändi- ja imagohyötyä, positiivista näkyvyyttä, edelläkävijyyttä sekä taloudellista etua, mikä on liiketoiminnan kannalta ensiarvoista. Myös Kosonen ja Santalainen (2022, 25, 74) korostavat yritysten erottautumista aidon yhteiskunnallisen arvonluonnin ja lisäarvon tuottamisen kautta, mikä voisi näyttäytyä myynnin parantumisena, kustannusten vähentymisenä, asiakasuskollisuutena sekä yrityksen brändin ja maineen arvon nousuna.

SDG-tavoitteet 12, 13 ja 15 viitoittivat tietä yhteisten tavoitteiden ja jalkauttamishaasteiden osalta kohti kolmea yhteistyöehdotusta. Tutkimustulosten ja teoriataustan yhteenvetona luotu viitekehys kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoihin vaikuttavista tekijöistä toimia yritysten apuna niiden ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa puolestaan toimii perustana yhteistyöehdotuksille. Viitekehys kokoaa yhteen päätutkimuskysymyksen kannalta oleelliset tulokset vastaten siihen, millaista molempia osapuolia palvelevan yritysysteistyön tulisi olla. Kolme pääteemaa, eli konkreettiset yhteistyötavat, toimivan yritysysteistyön edellytykset sekä osallisuutta, positiivisuutta, iloa ja elinikäistä, uudistavaa oppimista tukeva pedagogiikka toimivat Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten välisen yhteistyön suuntaviivoina.

6 Pohdinta

Tässä luvussa arvioidaan kehittämisasetelman ja tutkimustulosten hyödynnettävyyttä toimeksiantajan yritysysteistyön kehittämisessä sekä laajemmin yhteiskunnassa. Työn eettisiä lähtökohtia ja luotettavuutta arvioidaan luvussa 6.2 tietoperustan lähteiden, kehittämismenetelmien sekä tutkimustulosten luotettavuuden osalta. Lopuksi luvussa 6.3 pohditaan ja esitetään jatkokehittämisasiheita.

Kehittämistyö oli alusta alkaen kaksijakoinen käsittäen kestävyys- ja ympäristökasvatuksen sekä yritysten ekologisen vastuun ja vastuullisuustavoitteet. Kiinnostus kestävyyskasvatukseen oli peräisin kehittäjän omasta opettajataustasta, yritys vastuunäkökulma kestävä kasvun johtamisen koulutusohjelman teemoista ja yritys yhteistyön kehittämisen teema toimeksiantajan toiveista ja tarpeista. Teemoista ei lähtökohtaisesti löytynyt yhteneviä lähteitä tai teoriaa, mikä toi haastetta työn alussa teoriataustan rajaamiseen ja työn keskeisten käsitteiden määrittämiseen. Ne pitkittivät sekä kirjoittamisen aloitusta, että ensimmäisten työvaiheiden edistymistä. Haasteet aiheiden kaksijakoisuuteen liittyen ilmenivät myös myöhemmin työn edetessä erilaisissa päätöksen teon vaiheissa, kuten tutkimustulosten analysoinnissa ja kehittämisehdotuksen suunnittelussa, jotka edellyttivät tiukkaa rajanvetoa ja tiivistämistä olennaisen näkemiseksi. Toisaalta epätavallisten tahojen ja alojen tietojen yhdistäminen samassa kehittämistyössä on ajankohtaista kestävyys- ja ilmasto haasteiden koskiessa koko yhteiskuntaa, mikä tekee tästä kehittämistyöstä ainutlaatuisen.

6.1 Kehittämisasetelman ja tulosten arviointi

Toimeksiantaja pääsi hyödyntämään yritysten haastatteluista saatuja tutkimustuloksia yritys yhteistyönsä kehittämiseen jo tammikuusta 2024 alkaen heille pidetyn tutkimustulosten tilannekatsauksen pohjalta. Siinä yritysten ja toimeksiantajan kanssa sovitusti yritysten toiveet ja haasteet esitettiin toimeksiantajalle yritys kohtaisesti ja yritysten nimillä. Näin toimeksiantaja pääsi heti kehittämään yritys yhteistyötään mahdollisimman kohdistetusti ja räätälöidysti. Keväällä 2024 pidettyyn opinnäytetyön kehittämisehdotusten esitykseen mennessä toimeksiantaja oli ehtinyt keskustella yhteistyöstä jo kolmen tutkimukseen osallistuneen yrityksen kanssa, joista yhden kanssa oli kehitelty jo mahdollisesti alkavaa pilottia tämän kehittämistyön pohjalta. ”Näin (tutkimustulosten) selkeä hyöty on jo todennettu”, eräissä palautteissa mainitaan. Yhteistyön käynnistämiseksi yhdistävinä tekijöinä olivat toimineet YK:n SDG-tavoitteet tämän kehittämistyön yhteistyöehdotusten tapaan. Toistaiseksi yritysten kiinnostus oli kohdistunut erityisesti oppimateriaaleihin.

Monet yrityksiltä tulleet ehdotukset ja ajatukset olivat jo ennalta toimeksiantajalle tuttuja, mutta toivat kaivattua vahvistusta toimeksiantajan aiemmille pohdinnoille. Toimeksiantaja oli esimerkiksi hyödyntänyt aiemminkin osallisuutta ja toiminnallisuutta tukevia menetelmiä opetuksen ja oppimateriaalien suunnittelussa ja toteutuksessa, mutta tutkimustulokset osoittavat, että myös yritykset puoltavat niitä. Toimeksiantaja oli myös aiemmin pohtinut yritysten olevan enemmän kiinnostuneita palvelun ostamisesta yhteistyön tapana sponsoroinnin tai hyväntekeväisyyden sijaan, mikä vahvistui tämän kehittämistyön myötä. Toimeksiantajaa hyödytti lisäksi tieto siitä, mitkä asiat haastavat yhteistyötä ja yritysten ekologisen vastuullisuustavoitteiden jalkauttamista. Ympäristökoulu Polku vaikuttaa ihmisen toimintaan, elämäntapoihin ja ajattelutapoihin kestävyyskasvatuksella ja pyrkii

herättelemään tunteita, motivaatiota ja ”sydäntä” jonkin laukaisevan tekijän kautta, mikä kuvastaa sen toiminnan arvokasvatuksellista luonnetta, kuten toimeksiantaja haastattelussa kuvasi. Monet yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamishaasteet koskevat juuri ihmisten sosioekologisesti kestävämpiä toimintatapoja, vanhanaikaisia ajatusmalleja ja asenteita sekä tiedon puutetta. Tähän yhteneväisyyteen perustuen samat kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinot voisivat toimia yritysyhteistyön muodossa myös yritysten tukena ihmisten arvopohjaisten ja toiminnallisten tapojen aiheuttamien haasteiden voittamisessa.

Pelillistäminen, tavan mukanaan tuoma ilo ja virtuaalikierrokset osana virtuaalisia ideoita olivat teemoja, jotka esiintyivät tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä ensimmäistä kertaa yritysten haastatteluissa ja ovat näin uusia näkökulmia aiemmin tiedetyn lisäksi sekä tutkijalle, että toimeksiantajalle. Toimeksiantaja piti kaikkia näkökulmia hyödyllisinä. Pelillistämässä oppimiseen yhdistyvät hauskuus, leikkisyys ja tarinallisuus, jotka liittyvät sen positiivisen pedagogiikan tavoitteisiin samalla, kun pelillistämiseen liittyvät tavoitteellisuus, aktiivisuus ja vuorovaikutteisuus, jotka vaikuttavat motivaatioon ja innostukseen sekä uuden aiheen oppimiseen. Pelillistämässä toteutuvat myös osallistava oppiminen ja uudistava ajattelu tunteiden ja aistien herätessä. Aiheen voi pelillistää riippumatta siitä, tapahtuuko opetus verkossa vai konkreettisesti ympäristössä.

Toimeksiantaja toivoi myös toimialariippumatonta kehittämisehdotusta yritysyhteistyönsä kehittämiseksi, mikä sopi hyvin yritysten toiveisiin pysyä anonyymeina tässä julkisessa kehittämistyössä. Alakohtaisuus näkyy kuitenkin välillä yritysten ekologisia vastuullisuustavoitteita ja yritysyhteistyötä käsiteltäessä. Viitekehys kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoihin vaikuttavista tekijöistä toimia yritysten tukena jalkauttaa niiden ekologisia vastuullisuustavoitteita muodostui lopulta tämän kehittämistyön kehitysehdotukseksi. Viitekehuksesta juontuvat SDG-tavoitteisiin 12, 13 ja 15 liittyvät kolme yhteistyöehdotusta toimivat sekä esimerkkeinä viitekehyksen hyödyntämisestä, että konkreettisina yhteistyöideoina toimeksiantajan yritysyhteistyölle.

Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2014, 65) mukaan kehittämisehdotusta arvioidaan sen käytännön hyödyn perusteella. Toimeksiantaja piti tutkittavaa aihetta hyvänä ja yritysten näkökulmia aiheista mielenkiintoisimpana. Kiinnostusta heräsi käydä yritysten haastattelumateriaalia vielä tarkemmin läpi. Toimeksiantaja koki viitekehyksen olevan hyödyllinen työväline sen yritysyhteistyön kehittämiseen. Eriyisen tyytyväisiä oltiin yhteistyöehdotusten konkreettisiin ideoihin ja uusiin näkökulmiin sekä siihen, että yrityksiä oli todella kuunneltu ja heidän tavoitteisiinsa oli tutustuttu. Aikaa olisi toivottu enemmän konkreettisten yhteistyöehdotusten läpikäymiseen ja ideapajan järjestämiseen yhteissuunnittelua ja jatkokehittämistä varten saikin heti kannatusta. Yritysten kiinnostus yhteistyötä kohtaan yllätti positiivisesti sekä toimeksiantajan että tutkijan. Palautteissa

kuitenkin todettiin myös se, että potentiaalisia yhteistyökumppaneita kyllä olisi, mutta vaatii paljon työtä päästä edes keskustelemaan yritysten kanssa aiheista.

Lopulta todettakoon, että yritysten ja koulutustoimijoiden välillä on hyödyntämätöntä potentiaalia, mikä on tämän kehittämistyön myötä tullut paremmin näkyväksi yrityksille, jotka eivät olleet tietoisia yhtenevistä tavoitteista ja erilaisista yhteistyömahdollisuuksista ympäristökoulun kanssa. Myöskään toimeksiantaja ei ollut tietoinen kaikista yritysten yhteistyötoiveista ja -ideoista, joita se pääsee nyt hyödyntämään. Kestävyys- ja ympäristökasvatuksen keinoilla voidaan vaikuttaa etenkin niihin yritysten kokemuksiin haasteisiin koskien ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamista, jotka johtuvat ihmisten asenteista, toimintatavoista ja ekologisesti kestävämmistä valinnoista. Tutkimustulokset osoittavat, että yrityksillä on halu laajentaa toimintaansa ja lisätä yhteiskunnallista vaikuttavuutta kasvatuksen ja koulutuksen avulla. Tätä markkinarakoa Ympäristökoulu Polku voi hyödyntää ja laajentaa toimintaansa sekä saavuttaa tavoitteitaan levittäen tietoa luonnon ja ihmisen toiminnan välisistä vaikutuksista yhä laajemmin.

6.2 Eettisten lähtökohtien ja luotettavuuden arviointi

Työn tutkimuseettisiä lähtökohtia ja luotettavuutta pohditaan lähdekritiikin näkökulmasta ja suhteessa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) kokoamaan hyvän tieteellisen käytännön ohjeistukseen. Ohjeistuksesta huomioidaan erityisesti tekstin tuottamiseen ja lähteiden arviointiin liittyvät ohjeistukset ja tutkimuseettiset lähtökohdat, kuten avoimuus, vastuullisuus, rehellisyys ja huolellisuus oman tekstin tuottamisessa, tiedon esittämisessä sekä muiden tutkimusten ja lähteiden arvioinnissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Hyvän tieteellisen käytännön ohjeistuksen mukaisesti, tässä kehittämistyössä on viitattu asianmukaisella tavalla asiantuntijoiden teksteihin ja tutkimuksiin ja niille on annettu tekstissä niille kuuluva arvostus ja kunnia. Raportointi on tapahtunut läpinäkyvästi ja se on kieliasultaan asiatekstiä.

Vilka (2020, 48) kuvaa lähdekritiikin alkavan tietolähteiden valinnasta ja siitä, miten kirjoittaja osaa perustella valitsemansa lähteet ja niistä poimitut tiedot. Vilka (2020, 48) listaa myös, että lähteistä kannattaisi arvioida ainakin kirjoittajaa, kirjoittajan arvovaltaa, tuotoksen aikaa ja paikkaa, tekstin tavoitetta ja mainetta sekä tekstin uskottavuutta, varmuutta ja tiedon laatua. Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä hyödynnettiin sekä kotimaisia että kansainvälisiä, mahdollisimman tuoreita lähteitä. Kestävyys- ympäristökasvatusta käsiteltiin pääasiassa Mykrän (2021) peruskoulun ekologista kestävyyttä tutkivan väitöskirjan sekä perusopetussuunnitelman (2014) ja varhaiskasvatussuunnitelman (2022) perusteiden pohjalta. Niistä poimittiin tietoja koskien erityisesti tämänhetkisiä kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteita lasten kasvatuksessa ja koulutuksessa, mikä

vastasi tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteisiin ja täytti sen osalta oleellisen tiedontarpeen.

Määtän ym. (2020) artikkeli arktisesta kestävyyskasvatuksesta toi tähän kehittämistyöhön tarpeellisen ja korvaamattoman näkökulman elinikäisestä oppimisesta ja aikuisten koulutuksesta, sillä arktinen kestävyyskasvatus läpileikkaa kaikkia koulutusasteita varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen. Arktinen kestävyyskasvatus avasi myös mielenkiintoisen perspektiivin arktisen alueen ihmisten, yhteisöjen ja kulttuurin tavasta ja tavoitteista edistää kestävyysajattelua koulussa, töissä ja vapaa-ajalla. Kestävän kehityksen koulutuksen käsitettä avattiin YK:n (2016) ja Unescon (2020) julkaisujen pohjalta ja koulutusta yhteiskunnallisen muutoksen ja kestävä tulevaisuuden rakentajana Lainisen (2018) sekä Lainisen ja Salosen (2019) julkaisuihin viitaten. Laininen on toiminut pitkään erilaisissa tehtävissä koulutuksen kestävä kehityksen asioiden parissa opetus- ja kasvatusalalla sekä tutkijaverkostoissa ja on julkaissut useita teoksia koskien koulutuksen tehtävää yhteiskunnallisen muutoksen ja kestävä tulevaisuuden rakentajana.

WBCSD:n (2021) Visio 2050: Muutoksen aika -raportti ja FIBS-yritysvastuuverkoston yritysastuu 2023-tutkimus antoivat ajankohtaisen kuvan liiketoiminnan kehityksestä kohti uudistavaa ajattelua ja liiketoimintaa sekä suomalaisten suurikokoisten yritysten siirtymävaiheista kohti tätä muutosta. Katsauksessa yritysten vastuullisuustavoitteista käsiteltiin kahdeksan suurikokoisen FIBS-verkostoon kuuluvan vastuullisen yrityksen vastuullisuustavoitteita niiden uusimpien 2021 ja 2022 vastuullisuusraporttien pohjalta, mikä ilmentää tiedon luotettavuutta ja ajantasaisuutta. Yritysyhteistyön ja yhteiskunnallisen arvonluonnin näkökulmia avataan viitaten Kososeen ja Santalaiseen (2022), jotka ovat tutkineet pitkään strategista johtamista ja Suomen mahdollisuuksia toimia edelläkävijänä kestävä kasvun edistämisessä. Koipijärvi ja Kuvaja ovat toimineet vastuullisen yritystoiminnan asiantuntija- ja johtotehtävissä ja siksi heidän teoksensa (2020) oli luotettava lähde vastuullisuusraportointia, yritysyhteistyöverkostoja ja yhteistä arvonluontia käsiteltäessä. Wileniuksen (2015) Tulevaisuuskirjan voi toisaalta katsoa olevan liian proosallinen, mutta toisaalta se antoi näkemyksen tulevaisuuden tarpeista ja avasi mielikuvaa yrityksistä yhteiskunnallisten kestävyysongelmien ratkaisijoina.

Vallin ja Aaltolan (2015) teoksen pohjalta avattiin tapaustutkimuksen luonnetta, joka valikoitui lähestymistavaksi toimeksiantajan ja kehittämistyön aiheen varmistuttua. Tutkimussuunnitelmaa tehtiin opinnäytetyöpajojen ohjaamana opinnäytetyö canvas -pohjaan, jossa kuvattiin lyhyesti työn tarkoitus, tavoitteet, kohderyhmä, kehittämisen menetelmät sekä keskeiset käsitteet. Aikataulusuunnitelma oli myös kuvattu kyseiseen pohjaan, mutta aikataulun olisi pitänyt olla yksityiskohtaisempi ja selkeämpi ja huomioida paremmin kaikki eri työvaiheet, jotta aikataulussa olisi pysytty paremmin. Työn haastavin vaihe oli aiheiden rajaaminen läpi koko työn, mikä myös osaltaan vaikutti työn pitkittymiseen ajallisesti.

Toimeksiantaja oli kuitenkin tyytyväinen aikatauluun, jolla alustavat tutkimustulokset esitettiin sille tammikuussa 2024 ja kehittämissuositukset toukokuussa 2024, mikä on ensisijaisen tärkeää kehittämistyössä, jonka tavoite on olla työelämää kehittävä.

Kehittämisen-, tutkimus- ja analyysimenetelmiä kuvattiin kehittämistyön ja tutkimuksen tekemistä ja kirjoittamista käsittelevien perusteosten pohjalta hyödyntäen Tuomen ja Sarajärven (2018), Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2014), Ervastin ja Turusen (2020) sekä Vallin (2018) teoksia. Tämän kehittämistyön tavoitteen saavuttamiseksi oli tarkoituksenmukaista hankkia tietoa toimeksiantajan sekä erilaisten vastuullisten yritysten yhteistyön tavoista ja toiveista tehdä yhteistyötä. Kvalitatiivinen haastattelututkimus sopi hyvin menetelmäksi tämänkaltaisen laadullisen tiedon hankkimiseen. Puolistrukturoiduissa haastatteluissa teemahaastattelurungot rajasivat haastattelun aiheita ja ohjasivat haastateltavia vastaamaan siihen, mitä haluttiin selvittää antamatta kuitenkaan valmiita vastausvaihtoehtoja. Vastauksiin vaikutti kuitenkin haastateltaville esitetyt toimeksiantajan yhteistyöesimerkit sekä esimerkit ekologisista vastuullisuustavoitteista, jotka oli poimittu etukäteen kunkin yrityksen vastuullisuusraportista. Haastatteluiden lopussa oleva avoin kysymys antoi yritysten vastuullisuusasiantuntijoille vielä mahdollisuuden lisätä ja kuvata vapaasti tärkeänä pitämiään aiheita. Haastattelija pyrki pysymään objektiivisesti haastattelun puolueettomana osapuolena kaikissa haastatteluissa.

Haastattelut järjestettiin niin, että kaikki haastateltavat pääsivät mukaan haastatteluun esteettömästi toivomallaan tavalla joko kasvotusten tai verkon välityksellä. Teams-yhteistyöalusta oli luotettava väline tiedonhankintaan. Haastatteluissa ei käsitelty henkilötietoja ja yritysten toiveet pysyivät anonyymeinä tutkimuksessa ja haastatteluissa huomioitiin kaikissa kehittämistyön vaiheissa. Tutkimustulosten yleistettävyyttä ja tiedon kattavuutta olisi puoltanut suurempi tutkimukseen ja haastatteluihin osallistujamäärä, mutta toisaalta jo neljä yritystä haastatteleamalla saatiin sellaista syvällistä, laadullisen tutkimuksen kannalta oleellista tietoa, jonka pohjalta voitiin luoda toimeksiantajaa hyödyttäviä ohjeistuksia ja suuntaviivoja sen yritys-yhteistyön kehittämiseksi. Näin oletetaan, että kaikki kehittämistyön kannalta oleellinen tieto saatiin hankittua näillä aineistonhankinnanmenetelmillä.

Aineiston sisällönanalyysia koskeva kritiikki käsittää analyysiprosessia, jonka mekaanisen luonteen ja systemaattisuuden myötä on mahdollista, että aineisosta saattaakin kadota analyysin varrella jotain oleellista. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 144). Sen välttämiseksi Ojalahti, Moilanen ja Ritalahti (2014, 144) painottavat alkuperäiseen aineistoon palaamisen merkitystä sekä sitä, että aineistoa aletaan tulkitsemaan mahdollisimman pian aineiston hankinnan jälkeen, kun aiheet ovat vielä tuoreena mielessä. Tätä ohjeistusta noudattaen ja kunnioittaen, aineistoa alettiin litteroida ja analysoida heti aineistonhankinnan jälkeen sisällönanalyysimenetelmää käyttäen. Sisällönanalyysi auttoi ryhmittelemään,

teemoittelemaan ja tiivistämään aiheita sekä tekemään niistä johtopäätöksiä, mutta toisaalta myös säilyttämään alkuperäisilmaukset näkyvissä. Alkuperäisilmauksia on esitetty suorina lainauksina tutkimustulosten esittelyn yhteydessä, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Sisällönanalyyysien vaiheet on myös kuvattu kehittämisasetelmassa yksityiskohtaisesti ja avoimesti. Aineistoon palattiin systemaattisesti tutkimustulosten analysoinnin ja kehittämisasetelman suunnittelun eri vaiheissa aina johtopäätöksiin ja pohdintaan asti, mikä lisää tutkimustulosten analysoinnin ja aineistosta tehtyjen päätelmien ja johtopäätösten luotettavuutta.

Tutkijan oma ääni näkyy tulkinnoissa ja päättelyssä, joiden lopputulemana kehittämissuunnitelman viitekehys ja siitä juontuvat kolme yhteistyöehdotusta toimeksiantajan yritysyrityshyönteistyön kehittämiseksi muodostuivat. Oleellista yhteistöiden toteuttamisessa on huomioida eettiset kysymykset etenkin silloin, kun toiminnan kohderyhmänä ovat lapset. Kuten aiemmin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 30-31) kuvataan, lapsille ei tule asettaa liian suurta vastuuta kestävän elämäntavan ylläpitämisestä, vaikka kestävyys- ja ympäristöteemat ovat nykyään tärkeä osa kasvatusta. Toiminnassa on myös tiedostettava kaikkien toimintaan liittyvien osapuolten arvojen, asenteiden ja tapojen sekä vuorovaikutuksen mallin välittyvän suoraan lapsille, jotka omaksuvat ne omikseen. Lisäksi kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista ja ne tulee pystyä perustelevaan pedagogisesti. (Opetushallitus 2022, 21, 30-31.) Näiden faktojen tiedostaminen ja niiden välittäminen myös yrityksille varmistaa yhteistyötahojen välisen ymmärryksen yhteisistä tavoitteista ja suuntaviivoista sekä yhteistyötä koskevista rajoitteista.

6.3 Jatkokehittämisaiheet

Kehittämistyön tutkimustulosten pohjalta syntyneitä ideoita on jo viety toimeksiantajan osalta eteenpäin ja yhteistyötä on saatettu alkuun tutkimukseen osallistuneiden yritysten kanssa. Seuraava askel voisi olla kehittämis ehdotuksena syntyneen viitekehysten pohjalta luotujen yhteistyöehdotusten testaaminen ja jatkokehittäminen yhdessä Ympäristökoulu Polun kanssa. Sen jälkeen kehittämis ehdotuksen hyödynnettävyyttä voisi arvioida uudelleen ja pohtia tarkemmin myös sen sovellettavuutta laajemmin. Tällaisenaan viitekehystä voi hyödyntää peruskoulujen, varhaiskasvatuksen ja päiväkotien kanssa tehtävän yritysyrityshyönteistyön kehittämisessä, sillä se huomioi lapset kohderyhmänä. Samankaltaisen tutkimuksen voisi jatkossa toteuttaa myös kestävän kehityksen koulutuksen tavoitteista koskien toista ja korkeaa astetta. Lähtökohtaisesti suurin osa yritysten koulu yhteistöistä tapahtuu tällä hetkellä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa, joten toinen aste voisi olla mielekäs jatkotutkimuksen kohde, johon tämän kehittämistyön tutkimustulokset voisivat olla sovellettavissa.

Saatujen tutkimustulosten rajoituksina voisi huomioida alakohtaisuuden, eli tutkimukseen osallistuneet yritykset, mikä vaikutti kuvattuihin yritysten ekologisiin vastuullisuustavoitteisiin ja niistä juontuviin yhteistyöehdotuksiin. Tässä kehittämistyössä korostuivat energia-alan, kuluttajatuotemyynnin sekä puutarhanhoitoalan ekologiset vastuullisuustavoitteet, jotka koskivat erityisesti SDG-tavoitteita 12, 13 ja 15. Jatkotutkimuksissa voitaisiin tavoitella yrityksiä erilaisilta aloilta, kuten rakennusosalta, kiinteistöalalta tai kaupan alalta, joissa ekologiset vastuullisuustavoitteet voivat painottua eri tavalla. Jatkotutkimukset voisivat lähestyä aihetta myös muista kestävästä kehityksen ulottuvuuksista käsin, eli sosiaalisen, taloudellisen tai kulttuurisen kestävyuden näkökulmasta. Etenkin sosiaalisen kestävyuden alueella yritysten yhteneviä vastuullisuustavoitteita kestävyys- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden kanssa olisi varmasti tunnistettavissa. Niihin ja niitä koskeviin jalkautushaasteisiin perustuvat yhteistyöehdotukset toisivat taas erilaisen näkökulman yhteistyöhön.

Lähteet

Ervasti, E & Turunen, J. 2020. Pitch! Innostavan tiivistämisen taito. Helsinki: Kustantamo S&S

Eurlex. 2022. Direktiivit. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2464. Euroopan unionin virallinen lehti. Viitattu 23.10. 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464>

Fetting, C. 2020. ESDN Report. The European Green Deal. Viitattu 22.2.2024. https://www.esdn.eu/fileadmin/ESDN_Reports/ESDN_Report_2_2020.pdf

FIBS. 2022. Kohti kestävämpää maailmaa. Viitattu 28.8.2022. <https://www.fibsry.fi/>

Fiskars Group. 2022. Sustainability Report 2022. Viitattu 8.2.2024. https://fiskarsgroup.com/wp-content/uploads/2023/02/FiskarsGroup_Sustainability_Report_2022-1.pdf

Fortum. 2022. Sustainability 2022. Viitattu 8.2.2024. <https://www.fortum.fi/files/fortum-sustainability-2022-engl/download?attachment=>

GreenCarbon. 2021. Mikä ihmeen scope 1,2,3? Viitattu 26.10.2023. <https://greencarbon.fi/mika-ihmeen-scope-1-2-3/>

Helen. 2021. 2021 Vastuullisuusraportti. Viitattu 8.2.2024. https://www.helen.fi/globalassets/helen-oy/vastuullisuus/vastuullisuusraportit-pdf-2021/helen_oy_vastuullisuusraportti_2021.pdf

Ilmatar. 2022. Vastuullisuuskatsaus 2022. Viitattu 8.2.2024. https://ilmatar.fi/wp-content/uploads/2023/05/Ilmatar_SR22_FI.pdf

Kesko. 2022. Keskon vuosiraportti 2022. Viitattu 8.2.2024. https://www.kesko.fi/globalassets/03-sijoittaja/raporttikeskus/2023/q1/kesko_vuosiraportti_2022.pdf

Kierrätyskeskus. 2024a. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus. Viitattu 27.4.2024. <https://kierratyskeskus.fi/tietoa-kierratyskeskuksesta/kierratyskeskus-lyhyesti/>

Kierrätyskeskus. 2024b. Ympäristövastuu. Viitattu 27.4.2024. <https://kierratyskeskus.fi/tietoa-kierratyskeskuksesta/ymparistovastuu/>

Koipijärvi, T & Kuvaja, S. 2020. Yritysvastuu 2.0. Johtamisen uusi normaali. 2., uudistettu painos. Helsinki: Helsingin seudun kauppakamari.

Kosonen, M & Santalainen, T. 2022. Elinvoimaetu. Missiona kestävän kasvun edelläkävijyys. Jyväskylä: Docendo Oy.

Kupias, P. 2007. Kouluttajana kehittyminen. Helsinki: Yliopistopaino.

Laininen, E. 2018. Transformatiivinen oppiminen ekososiaalisen sivistymisen mahdollistajana. Viitattu 9.4.2024. <https://journal.fi/akakk/article/view/84515/43559>

Laininen, E ja Salonen, A. 2019. Koulutusorganisaatiot yhteiskunnan uudistajina. Viitattu 4.3.2023. <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/80443/47760?acceptCookies=1>

Lindström Group. 2022. Yhdessä kohti vastuullisempaa liiketoimintaa. Viitattu 8.2.2024. https://lindstromgroup.com/old//wp-content/uploads/sites/4/2023/05/Lindstrom_vastuullisuusraportti_2022.pdf

Neova Group. 2022. Neova-konsernin vastuullisuusraportti 2022. Viitattu 9.2.2024.

https://www.neova-group.com/wp-content/uploads/2023/04/neova_vastuullisuusraportti_2022.pdf

Mykrä, N. 2021. Peruskoulu ekologista kestävyttä edistämässä. Toiminnanteoreettinen tutkimus koulun monitasoisesta muutoshaasteesta. Väitöskirja. Tampereen yliopiston väitöskirjat 384. Tampereen yliopisto. Viitattu 12.1.2023. https://kekoka.fi/wp-content/uploads/2022/02/Mykra_2020_vaitoskirja_978-952-03-1878-9.pdf

Määttä, K., Hyvärinen, S., Äärelä, T. ja Uusiautti, Satu. 2020. Five Basic Cornerstones of Sustainability Education in the Arctic. Sustainability, 12, (4). Viitattu 4.5.2024. <https://www.proquest.com/docview/2443897558/fulltext/AFB54B0F87C044B4PQ/1?accountid=12003#center>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Opetushallitus. 2023a. Ammatillisen koulutuksen kestävä kehitys ja vihreän siirtymän kehittämisohjelma. Viitattu 1.3.2023. <https://www.oph.fi/fi/funding/ammattillisen-koulutuksen-kestavan-kehityksen-ja-vihrean-siirtymän-kehittämisohjelma#:~:text=Vihre%C3%A4n%20siirtym%C3%A4n%20avoitteena%20on%20nostaa, muutosta%20fossiilittomaan%20liikenteeseen%20ja%201%C3%A4mmitykseen>

Opetushallitus. 2023b. Kestävyyskasvatuksen kehittämishanke. Viitattu 12.2.2023. <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/kestavyyskasvatuksen-kehittamishanke>

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Viitattu 23.2.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8509610>

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 4. painos. Viitattu 23.2.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Seppo. 2024. Mitä on pelillistäminen? Esimerkkejä ja kuinka hyödyntää sitä. Viitattu 22.4.2024. <https://seppo.io/fi/blogi/mita-on-pelillistaminen/>

S-ryhmä. 2022. S-ryhmän vuosi ja vastuullisuus 2022. Viitattu 8.2.2024. https://downloads.ctfassets.net/8122zj5k3sy9/2DPwP469NRA5xJGy0LqQWj/3e18633fe9167e43ba63892c3281d35a/S-ryhman_Vuosi-ja-vastuullisuuskatsaus_2022_fi.pdf

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 15.12.2022. [HTK_ohje_2012.pdf \(tenk.fi\)](https://www.tutkimuseettinen.fi/HTK_ohje_2012.pdf)

Ympäristökoulu Polku. 2024. Polun tarina. Viitattu 27.4.2024. <https://polkuedu.fi/polun-tarina/>

Ympäristöministeriö. 2024. Ympäristöministeriön vastuullisuusraportti 2023. Viitattu 4.5.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165569/YM_2024_14.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Unesco. 2020. Education for sustainable development: a roadmap. Viitattu 25.1.2023. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802>

United Nations. 2016. The Sustainable Development Goals Report 2016. Viitattu 1.3.2023. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2016/The%20Sustainable%20Development%20Goals%20Report%202016.pdf>

Valli, R & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valli, R. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalla tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtioneuvosto. 2020. Voluntary National Review 2020 Finland. Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Viitattu 1.3.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162268/VNK_2020_8_Voluntary_National_Review_Finland.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Vaski. 2023. VASKI - Vastuullinen ja kestävä ammatillinen koulutus. Viitattu 1.3.2023. <https://vaski.info/>

Vilka, H. 2020. Akateemisen lukemisen ja kirjoittamisen opas. Jyväskylä: PS-kustannus.

WBCSD. 2021. Visio 2050: Muutoksen aika. Viitattu 26.1.2024. https://fibsry.fi/wp-content/uploads/2022/03/Visio-2050_Muutoksen-aika_WBCSD.pdf

Wilenius, M. 2015. Tulevaisuuskirja. Metodi seuraavan aikakauden ymmärtämiseen. Helsinki: Otava

Julkaisemattomat

FIBS. 2023. Yritysvastuu 2023. Tutkimus maamme suurimpien yritysten vastuullisuuden johtamisesta, käytännöistä, haasteista ja tulevaisuuden näkymistä. Viitattu 7.5.2024. file:///C:/Users/Heini/Downloads/FIBS_Yritysvastuu_2023_Raportti_Final.pdf

Kuviot

Kuvio 1: Toimeksiantajan ja vastuullisten yritysten yhteistyön yhteiset piirteet toimialariippumattomasti	72
Kuvio 2: Viitekehys kestävyy- ja ympäristökasvatuksen keinoihin vaikuttavista tekijöistä toimia yritysten apuna niiden ekologisten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa	74

Taulukot

Taulukko 1: Kestävyy- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet, muutosaiheet, pedagogiset lähestymistavat, keinot ja menetelmät.	18
Taulukko 2: YK:n ekologiset SDG-tavoitteet ja CSRD-direktiivin määrittämät raportointikohteet ympäristötekijöiden osalta.....	23
Taulukko 3: Kestävyy- ja ympäristökasvatuksen tavoitteet ja yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet YK:n kolmen SDG-tavoitteen viitekehyksessä	30
Taulukko 4: Esimerkki toimeksiantajan haastatteluaineiston analysoinnista ja pelkistämisestä sisällönanalyysissä	37
Taulukko 5: Esimerkki yritysten haastatteluaineiston analysoinnista ja pelkistämisestä sisällönanalyysissä	38
Taulukko 6: Kestävyy- ja ympäristökasvatuksen keskeiset tavoitteet	45
Taulukko 7: Yritysten ekologiset vastuullisuustavoitteet, niiden edistäminen ja jalkauttaminen	46
Taulukko 8: Yritysten vastuullisuustavoitteiden jalkauttamista koskevat haasteet ja keinot niiden voittamiseksi	50
Taulukko 9: Toimeksiantajan aiempi, tämänhetkinen ja tuleva yritys yhteistyö	57
Taulukko 10: Yritys yhteistyö toimialakohtaisesti energia-alalla, kuluttajatuotteiden myynnissä sekä puutarhanhoitoalalla.	59
Taulukko 11: Yritysten ajatukset koskien toimeksiantajan kanssa tehtävää yhteistyötä.	62
Taulukko 12: Yritys yhteistyön esteet ja haasteet vastuullisten yritysten näkökulmasta	65
Taulukko 13: Toimivan yritys yhteistyön edellytykset vastuullisten yritysten näkökulmasta... ..	67
Taulukko 14: Yritysten ekologisten vastuullisuustavoitteiden risteävyys kestävyy- ja ympäristökasvatuksen tavoitteiden kanssa YK:n SDG-tavoitteiden viitekehyksessä.	69
Taulukko 15: Ympäristökoulu Polun ja vastuullisten yritysten yritys- ja koulu yhteistyö	70

Liitteet

Liite 1: Toimeksiantajan haastattelurunko	98
Liite 2: Esimerkki yritysten haastattelurungosta	99

Liite 1: Toimeksiantajan haastattelurunko

Teemahaastattelurunko

Taustakysymykset

1. Millainen työ- ja koulutustausta teillä on liittyen ympäristö- ja kestävyyskasvatukseen?

Kestävyyskasvatus

1. Millaisia yhteiskunnallisia tavoitteita kestävyyskasvatuksella on?
2. Millaisia ekologisia tavoitteita kestävyyskasvatuksella on?
3. Miten ekologiset tavoitteet näkyvät Ympäristökoulu Polun tarjoamassa kestävyyskasvatuksessa?

Yritysyhteistyö

1. Millaista yritysyhteistyötä Ympäristökoulu Polku tekee tällä hetkellä tai on tehnyt ulkopuolisten yritysten kanssa?
2. Millaisesta yritysyhteistyöstä Ympäristökoulu Polku voisi olla kiinnostunut? (esim. projektinomainen, jatkuva)
3. Kertoisitko esimerkkejä, millaista vastuullisten yritysten kanssa tehtävä yhteistyö Ympäristökoulu Polun kanssa voisi olla? (Yhteinen kampanja, yhteinen tapahtuma, oppilasvierailu, yhteismateriaalin luominen, muuta...?)
4. Voisivatko edellä mainitut esimerkit olla keinoja, jotka toimisivat myös yritysten tukena niiden vastuullisuustavoitteiden jalkauttamisessa ja kohdentamisessa yrityksen ulkopuolelle tai yhteiskuntaan?
5. Onko vielä jotakin, mitä haluaisitte lisätä edellä käsitelyihin asioihin?

Osa 1: Ekologiset vastuullisuustavoitteet

1. Vastuullisuusraportissanne ekologisina vastuullisuustavoitteina on mainittu mm. *ilmastonmuutoksen hillitseminen ja paremman maailman luominen jälkipolville*. Miten käytännössä toteutate/edistätte näitä tavoitteita?
2. Miten ekologisista vastuullisuustavoitteistanne jalkautetaan ja kohdennetaan yrityksen ulkopuolelle ja yhteiskuntaan?
3. Millaisia haasteita tai esteitä koette ekologisten vastuullisuustavoitteidenne jalkauttamisessa eli toimeenpanossa?
4. Mitä haasteiden tai esteiden voittamiseen vaadittaisiin?

Osa 2: Yhteistyö ulkopuolisten tahojen kanssa

1. Millaista yhteistyötä teette ulkopuolisten tahojen kanssa?
2. Onko teillä joskus ollut koulu-yhteistyötä tai yhteistyötä luonto- tai ympäristökoulujen kanssa? Jos on, niin millaisia?
3. Mikä voisi olla yhteistyön esteenä ja/tai haasteena?

Osa 3: Kestävyyskasvatus ja erilaiset yhteistyömuodot

Kestävyyskasvatuksella on yrityksenne ekologisen vastuullisuustavoitteen kanssa samanlainen tavoite *luoda parempaa maailmaa myös jälkipolville*.

1. Voisiko kestävyyskasvatusta tarjoavan Ympäristökoulu Polun kanssa tehty yhteistyö auttaa teitä jalkauttamaan vastuullisuustavoitteitanne? Millä tavalla?

Esimerkkejä yhteistyöstä:

- Yhteinen opetusmateriaali, jossa yhdessä päätetty teema ja esim. yrityksen esimerkit,
- Yhdessä tuotettu palvelu, toiminta, vierailu tai materiaali,
- Yrityksen kampanjaan tai tapahtumaan liittyvä toiminta, työpaja, vierailu tai materiaali,
- Etä- tai virtuaalivierailu, kouluvierailu tai yritysvierailu ympäristönäkökulmasta,
- Kerho tai muu suoraan lapsille suunnattu vapaa-ajan toiminta tai materiaali (ei mainontaa lapsille),
- Ympäristökasvatusta tietyille kohderyhmälle, kuten yrityksen työntekijöille tai heidän lapsilleen,
- Toimintaa tai materiaalia mille tahansa yritystä kiinnostavalle kohteelle.

Osa 3 jatkuu...

2. Voisitko nähdä yhteistyön sponsorointina eli hyväntekeväisyytenä vai ostaisitko mieluummin palvelua, esimerkiksi yhteistä opetusmateriaalia kouluyhteistyön kehittämiseksi?
3. Mitä sanoja yhteistyöstä haluaisitte käytettävän; *sponsorointi, hyväntekeväisyysprojekti, oma vastuullisuustyö*, jokin muu, kuten *palvelun ostaminen*?
4. Olisiko teillä kiinnostusta osallistua työpajaan, jossa mietitään yhdessä vastuullisuuden jalkauttamiseen liittyviä haasteita ja tapoja ratkaista niitä kestävyyskasvatuksen keinoin?
5. Olisiko teillä ehdottaa muita mahdollisia kiinnostuneita työpajaan osallistujia?
6. Onko vielä jotain, mitä tahtoisitte lisätä liittyen yrityksenne ekologisiin vastuullisuustavoitteisiin, niiden jalkauttamiseen, yritys yhteistyöhön, kestävyyskasvatukseen tai johonkin muuhun aiheeseen liittyen?